

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

MIEJSKI PROGRAM

REWITALIZACJI dla miasta POZNANIA

etap pilotażowy
ŚRÓDKA

KOORDYNACJA PRAC NAD MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Ryszard GROBELNY	Prezydent Miasta Poznania
Tomasz Jerzy KAYSER	Zastępca Prezydenta Miasta ds. strategii rozwoju miasta
Lech ŁANGOWSKI	Pełnomocnik Prezydenta Miasta Poznania ds. Rewitalizacji i Traktu Królewsko – Cesarskiego, Dyrektor Wydziału Rozwoju Miasta

DORAŻNA KOMISJA RADY MIASTA POZNANIA DS. REWITALIZACJI

Jadwiga ROTNICKA	Przewodnicząca	Katarzyna KRETKOWSKA
Ryszard GROBELNY	Wiceprzewodniczący	Krzysztof MACZKOWSKI
Hubert ŚWIĄTKOWSKI	Wiceprzewodniczący	Halina OLSZEWSKA
Andrzej BIELERZEWSKI		Agnieszka PAŁAC
Andrzej GRZYBOWSKI		Janina PAPRZYCKA
Tymoteusz JACYNA-ONYSZKIEWICZ		Magdalena PAUSZEK
Tadeusz JARMOŁOWICZ		Andrzej PORAWSKI
Sławomir JEZERSKI		Maria Jolanta SYP
Zbigniew KOPKA		

OPRACOWANIE I REDAKCJA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Lech PODBREZ	Kierownik Oddziału Rewitalizacji
Natalia SZWARC	Oddział Rewitalizacji
Natalia WOLSKA	Oddział Rewitalizacji
Monika HERKT-RYNARZEWSKA	Kierownik Projektu Strategii Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko – Cesarski w Poznaniu”, Oddział Rewitalizacji
Marzena GUŹDZIOŁ	Oddział Rewitalizacji
Dominik MICZKO	Oddział Rewitalizacji

KONSULTACJE I WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA

Andreas BILLERT	Główny Konsultant
Włodzimierz GROBLEWSKI	Konsultant, Dyrektor Biura Kształtowania Relacji Społecznych
Andrzej KUSZTELSKI	Współpraca w zakresie dziedzictwa kulturowego

Janusz MEISSNER	Konsultant, Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta
Szymon OŚCISŁOWSKI	Konsultant, Kierownik Oddziału Funduszy Europejskich
Grażyna SWOREK	Konsultant, Kierownik Oddziału Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości
Karolina WALKOWIAK	Współpraca, Biuro Kształtowania Relacji Społecznych

WSPÓŁPRACA W RAMACH ZESPOŁU ZADANIOWEGO

Leszek TAJSNER	Wydział Budżetu i Analiz
Maciej DOHNAL	Wydział Działalności Gospodarczej
Bożena WIŚNIEWSKA	Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
Lech POLKOWSKI	Wydział Kultury i Sztuki
Piotr SZCZEPANOWSKI	Wydział Ochrony Środowiska
Piotr MRÓZ	Wydział Oświaty
Katarzyna KUJAWIŃSKA	Wydział Urbanistyki i Architektury
Wojciech LEWANDOWICZ	Wydział Wspierania Jednostek Pomocniczych Miasta
Ryszard URBAŃSKI	Wydział Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa
Alicja SZCZEŚNIAK	Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych
Borys FROMBERG	Biuro Kształtowania Relacji Społecznych
Maria STRZAŁKO	Miejski Konserwator Zabytków
Krzysztof CESAR	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Roman GĘZIKIEWICZ	Zarząd Geodezji i Katastru Miejskiego GEOPOZ

INSTYTUCJE UCZESTNICZĄCE W PRACACH NAD PROGRAMEM

AQUANET S.A.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Izba Skarbowa w Poznaniu	Powiatowy Urząd Pracy
DALKIA Poznań S.A.	Zarząd Dróg Miejskich
Komenda Miejska Policji w Poznaniu	

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	11
1.1. OGÓLNE INFORMACJE O DZIAŁANIU 3.3.1. REWITALIZACJA OBSZARÓW MIEJSKICH W RAMACH ZINTEGROWANEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ROZWOJU REGIONALNEGO (ZPORR)	11
1.2. SPECYFIKA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA MIASTA POZNANIA.....	16
2. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE POZNANIA....	18
2.1. CHARAKTERYSTYKA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA MIASTA POZNANIA.....	19
2.1.1. Położenie	19
2.1.2. Usytuowanie w systemie ponadlokalnym	20
2.1.3. Historyczno – kulturowe wartości przestrzeni miasta	20
2.1.3.1. Przestrzeń miasta jako wynik procesu rozwoju historycznego	20
2.1.3.2. Elementy przestrzeni historyczno – kulturowej.....	22
2.1.3.3. Stan ochrony prawnej przestrzeni historyczno – kulturowych miasta.....	26
2.1.4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna i strefy przestrzeni miasta	27
2.1.5. Struktura i system transportu	30
2.1.5.1. Infrastruktura drogowa	31
2.1.5.2. System parkowania	32
2.1.5.3. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	33
2.1.5.4. System komunikacji publicznej.....	33
2.1.5.5. System transportu w ocenie społeczności lokalnej	34
2.1.6. Środowisko przyrodnicze, tereny zielone	36
2.1.6.1. Stan jakości powietrza i zagrożenia środowiska naturalnego	39
2.1.6.2. Ocena społeczna jakości ekologicznych	42
2.2. DEMOGRAFIA.....	44
2.2.1. Trendy demograficzne	44

2.2.2. Wpływ tendencji demograficznych na procesy społeczno - ekonomiczne	48
2.3. GOSPODARKA.....	49
2.3.1. Profil gospodarczy miasta	49
2.3.2. Podmioty gospodarcze.....	49
2.3.3. Rozwój przedsiębiorczości, małe i średnie przedsiębiorstwa	52
2.3.4. Dochodowość przedsiębiorstw	53
2.3.5. Innowacyjność przedsiębiorstw i relacja nauki i produkcji	54
2.3.6. Bariery dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności	55
2.4. BUDOWNICTWO	56
2.5. HANDEL	57
2.6. SYTUACJA SPOŁECZNA.....	58
2.6.1. Rynek pracy i jego trendy	58
2.6.2. Dochody społeczeństwa	60
2.6.2.1. Struktura dochodów	60
2.6.2.2. Struktura wydatków gospodarstw domowych.....	61
2.6.2.3. Wynagrodzenia za pracę	61
2.6.2.4. Renty i emerytury	62
2.6.3. Problemy bezrobocia	62
2.6.4. Ubóstwo	64
2.6.5. Poziom życia mieszkańców w odczuciu społecznym	65
2.6.6. Poziom przestępczości i społeczne poczucie bezpieczeństwa	67
2.7. MIESZKALNICTWO	70
2.7.1. Zasoby mieszkaniowe i ich standard.....	70
2.7.2 Stan techniczny powierzchni mieszkaniowych	71
2.7.3. Zapotrzebowania na mieszkania	71
2.7.4. Działania w zasobach komunalnych	72
2.7.5. Działania w zasobach prywatnych	73

2.7.6. Sytuacja mieszkaniowa w odczuciu społecznym	74
2.8. OCHRONA ZDROWIA.....	76
2.8.1. Infrastruktura	76
2.8.2. Społeczna ocena służby zdrowia	77
2.9. SZKOLNICTWO I UCZELNIE WYŻSZE	78
2.9.1. System i poziom kształcenia szkolnego	78
2.9.2. Edukacja i instytucje edukacyjne w ocenie społecznej.....	79
2.9.3. Szkolnictwo wyższe	80
2.9.4. Rynek pracy dla absolwentów szkół wyższych	81
2.9.5. Poziom szkolnictwa wyższego	81
2.9.6. Bariery dla rozwoju szkolnictwa wyższego.....	82
2.10. KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	82
2.10.1. Rynek kultury	82
2.10.2. Możliwości i potencjały sportu i rekreacja	86
2.10.3. Turystyka	87
2.11. ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I DZIAŁALNOŚĆ URZĘDÓW W OCENIE MIESZKAŃCÓW	89
3. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.....	92
3.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU 2004-2006	92
3.2. DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE POLITYKĘ NA SZCZEBLU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO:	93
3.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020	93
3.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego	95
3.3. DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE POLITYKĘ MIASTA POZNANIA	97
3.3.1. Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania	97
3.3.2. Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010	98
3.3.2. Polityki i programy sektorowe miasta Poznania	100
3.3.2.1. Miejska Strategia Polityki Społecznej.....	100
3.3.2.2. Polityka Transportowa Miasta Poznania	100

3.3.2.3. Program Ochrony Środowiska dla miasta Poznania na lata 2004-2007.	102
3.3.2.4. Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu	103
3.3.2.5. Miejski Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego	104
3.3.2.6. Wieloletni Program i Zasady Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi	105
3.3.2.7. Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Poznania na lata 2004-2008	106
3.3.2.8. Strategia Rozwoju Produktu Turystycznego Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu	107
3.3.4. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Poznania	109
4. ZAŁOŻENIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	110
4.1. WSTĘPNE ZASADY PROGRAMOWANIA I FINANSOWANIA	110
4.2 KRYTERIA I ZASADY WYBORU OBSZARÓW REALIZACJI MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	111
4.2.1. Wnioski z analiz dotyczących ogólnej sytuacji miasta	111
4.2.1.1. Znaczenie Miejskiego Programu Rewitalizacji dla realizacji celów rozwoju metropolitalnego	111
4.2.1.2. Ocena sytuacji społeczno – ekonomicznej miasta	112
4.2.1.3. Walory i zagrożenia dla przestrzeni miasta i znaczenie Śródmieścia	115
4.2.2. Konsultacje społeczne dla rewitalizacji	116
4.2.3. Śródmieście jako obszar koncentracji zjawisk kryzysowych	118
4.2.3.1. Sytuacja demograficzna	119
4.2.3.2. Sytuacja pod względem społeczno – gospodarczym	120
4.2.3.3. Problemy struktury przestrzennej na tle innych zjawisk kryzysowych	121
4.2.4. Wnioski z analiz dotyczących obszaru miasta	122
4.2.5. Uzasadnienie wyboru obszaru Miejskiego Programu Rewitalizacji	130

4.2.5.1. Obszar Śródmieścia – obszarem wiodącym dla rozwoju Miasta Poznania	130
4.2.5.2. Obszar Śródmieścia obszarem kryzysowym.....	131
4.2.5.3. Podsumowanie.....	132
4.3. CELE I ZADANIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	133
5. OBSZAR MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	136
5.1. NAZWA OBSZARU.....	137
5.2. ZASIĘG I PODSTAWOWE DANE OBSZARU	137
5.3. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE	138
5.4. WALORY I POTENCJAŁY	141
5.5. DEFICYTY I ZAGROŻENIA	141
5.7. SPODZIEWANE EFEKTY REWITALIZACJI	143
6. PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2006 – 2007 I W LATACH NASTĘPNYCH NA OBSZARZE PILOTAŻOWYM MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	144
6.1. ZESTAWIENIE ZBIORCZE PLANOWANYCH DZIAŁAŃ.....	144
6.2. OPIS POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁAŃ.....	147
7. FINANSOWANIE MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	169
8. ORGANIZACJA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI, ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	172
8.1. UCZESTNICY PROCESU REWITALIZACJI.....	172
8.1.1. Doraźna Komisja Rady Miasta Poznania ds. Rewitalizacji.....	172
8.1.2. Pełnomocnik ds. Rewitalizacji	173
8.1.3. Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji.....	173
8.1.4. Mieszkańcy Poznania	173
8.2. MONITORING WDRAŻANIA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	175
9. BIBLIOGRAFIA	177
10. ZAŁĄCZNIKI.....	179

1. WPROWADZENIE

1.1. OGÓLNE INFORMACJE O DZIAŁANIU 3.3.1. REWITALIZACJA OBSZARÓW MIEJSKICH W RAMACH ZINTEGROWANEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ROZWOJU REGIONALNEGO (ZPORR)

Miejski Program Rewitalizacji dla Miasta Poznania jako lokalny program rewitalizacji, stanowi element realizacji działania 3.3 ZPORR „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne” w ramach priorytetu 3 : „Rozwój lokalny”.

Zasadniczym celem działania jest ożywienie gospodarcze i społeczne, a także zwiększenie potencjału kulturalnego i turystycznego, w tym także nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno – gospodarczych.

Obecnie formalne projekty rewitalizacyjne są w krajach unijnej 15 przedmiotem specjalnego programu URBAN. Program ten zakończy się z końcem roku 2006, a rewitalizacja stanie się częścią głównego nurtu priorytetów i działań programów Funduszy Strukturalnych. Wspomniane przejście rewitalizacji do głównego nurtu objawiło się w Polsce w postaci Działania 3.3.

Od roku 2007 środki dostępne na rewitalizację będą znacznie większe. Trudno jest oszacować kwotę, ale prawdopodobne jest, że Polska będzie mogła wykorzystać na ten cel kilka miliardów euro w kolejnym okresie programowania.

Wymagania Działania 3.3. – w tym 3.3.1. Rewitalizacja obszarów miejskich - są kontynuacją wymagań programu URBAN.

Działania są ukierunkowane, podobnie jak w programie URBAN, na obszary szczególnie zdegradowane. Inne elementy tego działania, np: umieszczenie w centrum uwagi oddziaływania na gospodarkę, integracja działań infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, spójność pomiędzy EFRR i EFS, występują również w założeniach programu URBAN. Potrzeba określenia obszaru interwencji oraz opracowania lokalnego planu rozwoju to również cechy tego programu.

Podstawowe definicje używane w dokumentach Ministerstwa Gospodarki i Pracy (ZPORR) i Miejskim Programie Rewitalizacji:

Rewitalizacja - proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych, mający na celu wyprowadzenie terenu ze stanu kryzysowego i prowadzący do rozwoju, w tym do poprawy jakości życia lokalnej wspólnoty. Często pojęcie rewitalizacji mylone jest z pojęciami wchodzącymi w jego skład:

- Rewaloryzacja - przywrócenie wartości, czyli remont lub modernizacja obiektów o szczególnej wartości zabytkowej. Wymaga to dodatkowych prac badawczych i realizacyjnych, mających na celu wyeksponowanie tych wartości zabytkowych,
- Modernizacja - tj. remonty uzupełnione wprowadzeniem nowych, lepszych, sprawniejszych lub nawet dodatkowych elementów wyposażenia, podnoszących komfort,
- Renowacja - pojęcie szczegółowe określające proces odnowienia, przywrócenia stanu poprzedniej świetności obiektu, przy tym nie ma znaczenia, czy obiekt ma wartość historyczną czy nie,
- Konserwacja - zespół stałych i systematycznych działań mających na celu utrzymanie obiektu zabytkowego w dobrym stanie technicznym. Polega na zabezpieczaniu obiektów architektonicznych, całych zespołów urbanistycznych, zabytkowych parków itp., w celu zachowania ich wartości historycznych i architektonicznych. Konserwację przeprowadza się po dokładnym zinventaryzowaniu obiektu oraz badań techniczno - naukowych mających na celu ustalenie stanu dzieła, zakresu prac, wybraniu odpowiedniej metody itp.,
- Adaptacja - przebudowa budynku lub zespołu obiektów w celu nadania innych niż dotąd funkcji użytkowych (np.: na cele gospodarcze, społeczne, kulturowe) lub przystosowanie istniejącego obiektu do nowych wymagań, bez zmiany jego funkcji (np.: wymiana instalacji, elementów konstrukcyjnych...). Adaptacja zachowuje wszystkie walory historyczne i architektoniczne istniejącej budowli.

Stan kryzysowy - zespół niepożądanych, destrukcyjnych procesów w sferze przestrzennej, społecznej i ekonomicznej, który spowodował trwałą degradację obszaru.

Lokalny Program Rewitalizacji (LPR) - wieloletni, interdyscyplinarny, zintegrowany program operacyjny bazujący na współpracy różnych podmiotów podczas przygotowania, opracowania i realizacji. Określenie prawidłowych kierunków działań w LPR, stanowi podstawę do pozyskania środków z funduszy europejskich w ramach ZPORR. W ramach LPR realizowane są projekty rewitalizacyjne.

Obszar programu rewitalizacji - teren, dla którego opracowuje się i realizuje program rewitalizacji, obejmujący całość lub część terenu znajdującego się w stanie kryzysowym.

Główne kryteria wyznaczania obszarów kryzysowych i obszarów rewitalizacji: - wytyczne ZPORR dotyczące wyznaczania obszarów kryzysowych posługują się kryteriami unijnymi Inicjatywy Wspólnotowej URBAN II. W ramach ZPORR wymaga się spełnienia przynajmniej jednego z poniższych kryteriów:

- stopa bezrobocia wyższa od średniej dla kraju,
- wysoki poziom ubóstwa oraz trudne warunki mieszkaniowe,
- wysoki poziom przestępczości,
- niski poziom wykształcenia mieszkańców,
- szczególnie zanieczyszczone środowisko,
- niski poziom przedsiębiorczości,
- wysoki poziom degradacji technicznej infrastruktury i budynków.

Pozostałe istotne kryteria, które powinny być wzięte pod uwagę to: duża ilość obiektów lub przestrzeni o wartościach kulturowych i historycznych lub objętych ochroną konserwatorską, obiekty lub przestrzenie stwarzające możliwości inwestycyjne, adaptacyjne.

Projekt rewitalizacji - realizowany na określonym terenie zespół przedsięwzięć, będących częścią programu rewitalizacji, w ramach których realizowane są zadania inwestycyjne, społeczne i ekonomiczne.

Obszar projektu rewitalizacji - część obszaru programu rewitalizacji obejmująca zwarty zespół nieruchomości, na której realizowany ma być jeden projekt rewitalizacji.

ZPORR - Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) jest jednym z siedmiu programów operacyjnych, które służą realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006. ZPORR przewiduje możliwość realizacji bardzo szerokiego zakresu zadań, które mogą uzyskać dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach 4 priorytetów:

- rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów,
- wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach,
- rozwój lokalny,
- pomoc techniczna.

Interes publiczny - oznacza ogólny cel przedsięwzięć i działań, którego celem jest zaspokojenie obiektywnych potrzeb ludności lub społeczności lokalnych, poprzez przywrócenie dawnych funkcji obszarom zdegradowanym i stworzenie warunków ich dalszego rozwoju.

Inwestycja celu publicznego - oznacza działania o znaczeniu lokalnym (w przypadku gmin) lub ponadlokalnym (w przypadku powiatu, województwa, kraju), które stanowią realizację celów, o których mowa w Artykule 6 Ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Obszar przestrzeni publicznej – jest obszarem o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjającym nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określonym w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy - o którym mowa w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, art. 2 pkt 6).

Pełnomocnik ds. Rewitalizacji - oznacza osobę fizyczną lub prawną, której powierzono opracowanie programu rewitalizacji, lub jego części.

Komisja ds. Rewitalizacji - oznacza komisję utworzoną w celu zapewnienia społecznej kontroli nad opracowaniem i realizacją procesu rewitalizacji oraz nad pełnomocnikiem rewitalizacji.

Projekty w ramach działania 3.3 ZPORR

Działania wspierające w dzielnicach miast o szczególnej potrzebie rozwoju muszą spełniać przede wszystkim dwa wymogi:

Po pierwsze wymagane jest skoncentrowane i dokładnie zorientowane na cel zastosowanie wszystkich dostępnych zasobów i programów; w tym celu należy stworzyć optymalne formy organizacyjne. Po drugie konieczny jest program przewodni, który zapewni kompleksową koordynację procesu rozwoju obszaru. Wdrożenie programów wymaga zogniskowania wszystkich istniejących zasobów i programów mających na celu poprawę stanu obszaru objętego programem, szczególnie w takich dziedzinach jak: kwestie socjalne, zatrudnienie, gospodarka, komunikacja oraz odnowa urbanistyczna. Zintegrowane planowanie programowe posiada obok swojego właściwego zakresu zadań związanych z planowaniem interwencji na danym obszarze, znaczącą funkcję spinającą, której celem jest włączenie innych programów i innych zasobów finansowych.

Poza tym planowanie programowe, jako program przewodni dla całościowej koordynacji rozwoju dzielnicy miasta, musi przejąć funkcję sterowania i spinania kompleksowego rozwoju dzielnicy.

Cechą zintegrowanych działań rewitalizacji miasta jest przestrzenne pokrycie danego obszaru. Różnego rodzaju procesy powinny przebiegać sprawnie i kończyć się w przejrzystych okresach.

Jeśli chodzi o badania przygotowawcze, analizy stanu faktycznego, cele rozwojowe, to należy opracować zintegrowaną koncepcję działania z zestawieniem kosztów i źródeł finansowania.

Współdziałanie i udział obywateli jest warunkiem sukcesu. Włączenie podmiotów, menedżerów dzielnicy i spółek zajmujących się rozwojem, do kierowania projektem jest z reguły nieodzowne.

Wdrożenie zintegrowanego programu wsparcia w ramach Działania 3.3 ZPORR, jest w pierwszej linii sprawą miast i gmin. Ponieważ zogniskowanie wszystkich dostępnych programów i zasobów jest warunkiem sukcesu ukierunkowanego rozwoju danego obszaru miasta, to na miastach i gminach spoczywa zadanie zapewnienia, ze strony organizatorskiej, ścisłej kooperacji właściwych resortów (branż), która to kooperacja umożliwi szybkie działanie.

Celem tych działań musi być długofalowa poprawa warunków życia mieszkańców obszaru. Dlatego dotychczasowe plany gmin muszą zostać poddane krytycznej analizie, sprawdzone pod kątem ich przydatności na przyszłość i dopasowane do warunków ramowych.

Dotyczy to nie tylko polityki mieszkaniowej, lecz również prewencyjnej troski o byt, rozwój gospodarczy oraz przyszłą funkcjonalność centrów miast.

Wymaga to nowych strategicznych koncepcji miast i gmin, przy zachowaniu ciągłości – miejska polityka rozwoju musi zostać wyznaczona na nowo.

1.2. SPECYFIKA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA MIASTA POZNANIA

Miejski Program Rewitalizacji ma być w swym założeniu programem kroczącym, wieloletnim, a nie dokumentem zamkniętym i w tej formie uchwalonym ostatecznie (jednorazowo) przez Radę Miasta.

Obecna forma i treść Miejskiego Programu Rewitalizacji zawiera główne kierunki działania i zarys związanych z nim projektów. Oba te elementy będą sukcesywnie rozwijane i precyzowane, zgodnie z aktualnymi uwarunkowaniami sytuacji przestrzennej, społeczno – gospodarczej i finansowych możliwości Miasta Poznania.

Zgodnie z istotą i celem programów rewitalizacji, Miejski Program Rewitalizacji uwzględnić będzie kompleksowy zakres zadań i wynikających z nich projektów, niezależnie od tego, jakie podmioty będą w ich realizację zaangażowane.

Będzie to wymagało, nie tylko finansowego zaangażowania sektora publicznego, ale stworzenia odpowiednich warunków koordynacji projektów i doradztwa.

Szczególne znaczenie dla dalszego przygotowywania i dla wdrażania projektów Miejskiego Programu Rewitalizacji, mieć będzie zintegrowana współpraca poszczególnych sektorów administracji i szeroka partycypacja społeczna.

W założeniu programów rewitalizacji w zakresie Działania 3.3. należy również realizować nowy proces planistyczny – zintegrowanego planowania rozwoju lokalnego – zarówno na poziomie ogólnomiejskim, jak i na poziomie poszczególnych obszarów programu.

Zgodnie ze wskazówkami ZPORR, plany te stanowią jeden z najistotniejszych elementów przygotowywania i wdrażania programów rewitalizacji. Plany takie stanowią obecnie wiodące plany gmin w krajach Unii Europejskiej. Dla okresu pilotażowego Działania 3.3. Ministerstwo Gospodarki Pracy i Spraw Socjalnych nie przewidywało jeszcze opracowywania wspomnianych planów.

Należy jednak zakładać, że będzie to realizowane w ramach kolejnej fazy tych programów – od roku 2007.

Zintegrowane plany rozwoju lokalnego winny obejmować zintegrowaną problematykę przestrzenno – urbanistyczną i społeczno – ekonomiczną miasta i dzielnic, stanowiących obszar działania Miejskiego Programu Rewitalizacji.

2. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE POZNANIA

Przedstawiona w niniejszym rozdziale charakterystyka miasta stanowi skrót i kompilację informacji zawartych w obszernych dokumentach źródłowych opracowanych w różnych wydziałach i jednostkach miejskich, w tym w szczególności w Wydziale Rozwoju Miasta i Miejskiej Pracowni Urbanistycznej (szczegółowy wykaz tych dokumentów zamieszczono w rozdz. 9 – Bibliografia).

Dodatkowo – dla zilustrowania społecznego postrzegania i oceny niektórych aspektów funkcjonowania miasta - wykorzystano w analizie wyniki badań jakości życia mieszkańców Poznania, prowadzone systematycznie na zlecenie Miasta przez Centrum Badań Jakości Życia (CBJŻ). W ramach III edycji programu „Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania” Centrum Badania Jakości Życia na zlecenie Miasta przeprowadziło w 2004 r. badania na reprezentatywnej próbie mieszkańców Poznania. Podobnie jak w latach poprzednich, zbadano aspekty życia mieszkańców w następujących dziedzinach:

- własna sytuacja życiowa,
- mieszkanie, dom, sąsiedztwo,
- miasto, komunikacja,
- zaangażowanie obywatelskie i poinformowanie mieszkańców,
- zdrowie i instytucje służby zdrowia,
- bezpieczeństwo socjalne i obszary biedy,
- poczucie bezpieczeństwa i zagrożenie przestępczością,
- czas wolny,
- stan i zasoby środowiska,
- praca i dochody,
- edukacja i instytucje edukacyjne.

W programie badania jakości życia zastosowano pięciostopniową skalę odpowiedzi, gdzie wartość 5 przyporządkowana jest odpowiedzi „zdecydowanie tak” (bardzo zadowolony), a wartość 1 odpowiedzi „zdecydowanie nie” (bardzo niezadowolony). Wartość wskaźnika (liczona jako średnia arytmetyczna) w następujący sposób przekłada się na ocenę:

- poniżej 2,25 - ocena bardzo zła,
- od 2,25 do 2,75 - ocena raczej zła,
- od 2,76 do 3,25 - ocena neutralna (przeciętna),
- od 3,26 do 3,75 - ocena raczej dobra,
- powyżej 3,75 - ocena bardzo dobra.

Należy podkreślić, że miasto Poznań jest jednym z nielicznych miast w Polsce, które takie badania prowadzi. Wyniki tych badań, uszczegółowione następnie przez lokalne konsultacje społeczne w poszczególnych rejonach miasta, stanowią będą podstawę do planowania zamierzeń rewitalizacyjnych w procesie partnerstwa z mieszkańcami.

2.1. CHARAKTERYSTYKA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA MIASTA POZNANIA

2.1.1. Położenie

Miasto Poznań, stolica województwa wielkopolskiego, położone jest w makroregionie Pojezierza Wielkopolskiego, w środkowym biegu rzeki Warty, u ujścia jej dopływów: Bogdanki, Cybiny i Główniej. Powierzchnia miasta w jego granicach administracyjnych wynosi 261,3 km². Współrzędne określające położenie geograficzne miasta to: 52°17'34" do 52°30'27" szerokości geograficznej północnej i 16°44'08" do 17°04'28" długości geograficznej wschodniej. Największa odległość w linii prostej w granicach miasta osiąga wartość 26 km - NW-SE (Kiekrz – Sypniewo), a najmniejsza - 10,9 km na kierunku NE-SW (Luboń – Koziegłowy).

Odległość Poznania do wschodniej granicy Polski wynosi 454 km, do granicy zachodniej 161 km oraz południowej 236 km.

2.1.2. Usytuowanie w systemie ponadlokalnym

W Poznaniu krzyżują się szlaki komunikacyjne z zachodu na wschód i z północy na południe. Poznań leży na trasie jednego z czterech przebiegających przez Polskę, należących do europejskiej sieci transportu lądowego, paneuropejskich korytarzy transportowych, korytarza nr 2 (Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa) i na odgałęzieniu korytarza nr VI A (Grudziądz – Świecie – Poznań), biegnącego od Gdańska/Gdyni do Zwardonia (granica polsko-słowacka). Ważne znaczenie tranzytowe posiadają międzynarodowe linie kolejowe E-20 (Bruksela – Berlin – Poznań – Warszawa – Terespol) oraz E-59 (Świnoujście – Poznań – Wrocław – Ostrawa). Najistotniejsze znaczenie mają drogi krajowe: nr 2 Świecko – Poznań – Warszawa, nr 5 Wrocław – Poznań – Bydgoszcz i nr 11 Kołobrzeg – Poznań – Kępno – Kluczbork. Szczególne znaczenie będzie miało zakończenie w końcu bieżącej dekady budowy zachodniego odcinka autostrady A2 z Nowego Tomyśla do Świecka. Poznań posiada także regionalny port lotniczy, który zapewnia regularne połączenia z miastami europejskimi. Miasto położone jest na szlaku wodnym rzeki Warty, która wpadając do Odry, łączy Poznań z portami morskimi w Szczecinie i Świnoujściu, a poprzez system kanałów i rzekę Łabę, z portami śródlądowymi w Niemczech i w innych krajach Unii Europejskiej.

Usytuowanie Poznania w ramach regionalnych i ponadregionalnych systemów transportu kolejowego, drogowego i wodnego stanowi istotny walor i potencjał rozwojowy miasta.

2.1.3. Historyczno – kulturowe wartości przestrzeni miasta

2.1.3.1. Przestrzeń miasta jako wynik procesu rozwoju historycznego

Ponad tysiącletni rozwój miasta przyniósł bogatą, skomplikowaną strukturę przestrzenną, o stosunkowo czytelnym układzie. W historii miasta dominował czynnik harmonijnego rozwoju i narastania, przy stosunkowo małym

przekształceniu istniejących struktur. Do końca XIX wieku przemiany przestrzenne zachodziły w sposób naturalny z pozostawieniem czytelnych śladów przeszłości.

Proces ewolucji przestrzennej rozpoczął się w momencie przełamania ograniczeń, wyznaczonych przez obrys pruskich fortyfikacji i był wynikiem zaistnienia współzależnego układu, na który składały się różnorodne uwarunkowania procesu rozwoju.

Ostatnie dziesięciolecia XX wieku, a szczególnie lata 70-te, przyniosły zjawisko totalnego przekształcenia krajobrazu miejskiego. Sylwetę Poznania zasadniczo kształtowały dwa kierunki działań: pionowy i poziomy.

Nadbudowywaniu terenów nisko położonych towarzyszyło obniżenie lokalnych wyniesień.

Następował proces oddalania się od rzeki i zajmowania przez zabudowę coraz wyższych pozycji terenowych. Rzeka Warta do końca osiemnastego stulecia stanowiła główny element planistyczny miasta.

Charakterystyczną cechą dla Poznania jest przenikanie się krajobrazów historycznych różnych epok. Miasto średniowieczne zostało wchłonięte przez miasto XIX-wieczne, tak jak parę wieków przedtem miasto lokacyjne wtopiło się w układ osad – bez zachowywania sztywnych granic.

Wytwarzanie przestrzeni miejskiej było pełnym konfliktów procesem społecznym, warunkowanym przez czynniki przyrodnicze, ekonomiczne, polityczne i kulturowe, tworzące łańcuch przemian krajobrazowych.

Fragmenty krajobrazu kolejno przechodziły poprzez szereg form kulturowych, aż do swej współczesnej postaci, zachowując ślady historycznej ewolucji, które uzasadniają oraz wyznaczają zakres możliwości jego zagospodarowania i przekształcenia.

W wyniku analizy kolejnych etapów rozwoju Poznania wyodrębniono następujące rodzaje krajobrazów kulturowych:

- krajobraz naturalny,
- krajobraz wczesnego osadnictwa,
- lokacja miasta,
- miasto w murach,
- krajobraz po likwidacji umocnień,
- miasto twierdza,
- krajobraz po defortyfikacji,
- dwudziestolecie międzywojenne,
- krajobraz powojenny.

2.1.3.2. Elementy przestrzeni historyczno – kulturowej

Dzielnice wielkomiejskie Poznania

Centrum, Wilda, Jeżyce, Łazarz, powstałe od XIII (do końca XIX wieku), tworzące śródmieście zwarte, intensywnie zabudowane, o jednolitym wyrazie i wybitnych walorach architektoniczno-przestrzennych.

Pas poforteczny wewnętrzny

Założenie urbanistyczne tzw. Ring Stübgena, powstałe w wyniku likwidacji pruskich umocnień wewnętrznych. Stanowi pierścień zieleni, składający się z rozległych parków i skwerów, usytuowanych wzdłuż szerokich bulwarów, wzbogacony reprezentacyjną architekturą. W strukturze miasta wyróżnia się walorami urbanistycznymi w skali ponadkrajowej. Ułatwia identyfikację miasta. Największym zagrożeniem dla tego założenia jest drastyczne odchodzenie od projektu Josefa Stübgena, szczególnie w zakresie gabarytu zabudowy.

Zewnętrzny pas fortów

System elementów struktury urbanistycznej, w formie pasa rozproszonych fortów, powstały w końcu XIX wieku, stanowi składową koncentrycznego modelu miasta oraz wartościowy przykład pruskiego budownictwa militarnego. Miasto w formie wielkogabarytowej przekroczyło pierścień forteczny w kilku miejscach, najczęściej go „przełamując”. Kształtowanie otoczenia poszczególnych elementów pierścienia odbywa się obecnie bez uwzględniania kontekstu fortecznego. Brak dobrych ekspozycji poszczególnych elementów systemu. Niewłaściwe użytkowanie fortów, czasem wręcz brak jakiegokolwiek użytkownika powoduje ich niszczenie. Propozycje zagospodarowania i wykorzystania fortów na ogół nie są zgodne z ich walorami historycznymi, prowadzą do zniszczenia substancji zabytkowej. Istnieje presja na zabudowę terenów przylegających bezpośrednio do fortów. Wskutek tych wszystkich działań obserwuje się postępującą dezintegrację całości.

Strukturalne kliny zieleni

System zieleni krajobrazowej, opartej na sieci wodnej miasta, polegający na wyodrębnieniu ciągów zieleni, prowadzonych wzdłuż rzeki Warty i jej dopływów do granic śródmieścia i tworzących enklawy wśród terenów zabudowanych. Kliny są ułożone krzyżowo, dzielą miasto na cztery segmenty wypełnione funkcjami mieszkalno - usługowymi. Plan kształtowania struktury miasta w oparciu o system zieleni powstał w dwudziestoleciu międzywojennym. Obecnie pojawia się duże zagrożenie dla ciągłości klinów. Nacisk na intensyfikację użytkowania terenów wchodzących w skład klinów oraz wprowadzanie w zbyt dużym zakresie zabudowy i innych elementów zagospodarowania, słabo związanych z funkcją rekreacyjną, są sprzeczne z ekologiczną rolą klinów. Szczególnie niebezpieczne dla ich charakteru i krajobrazu są tendencje do wprowadzania elementów liniowych (linie wysokiego napięcia, drogi itp.), zwłaszcza prowadzonych wzdłużnie. Brak jest również sprecyzowanych granic klinów.

Przestrzenie historyczno – kulturowe

(obszary dokumentujące kolejne fazy rozwoju miasta).

Miasta historyczne i przedmieścia

Obszary o odległej metryce historycznej (od X wieku) i bardzo dużych walorach historyczno – przestrzennych (Ostrów Tumski, Śródka z Ostrówkiem i Komandorią, miasto lokacyjne w murach) stanowią trzon obecnego miasta.

Niezabliżnione uszkodzenia tkanki urbanistycznej tego obszaru pochodzą z okresu wojennego i z powojennych prób nowych regulacji, lekceważących nawarstwienia kulturowe. Występuje tu silna dekapitalizacja substancji zabytkowej.

Układy dawnych wsi i osad

Układy osadnicze często o średniowiecznym rodowodzie, włączone w obszar miasta na przestrzeni ostatnich stu lat. Zachowane wsie i osady stanowią o tradycji historyczno-kulturowej miasta Poznania.

Struktura nieruchomości na tych obszarach przystosowana do dawnej produkcji rolnej nie odpowiada zapotrzebowaniu współczesnego miasta. Korzystna lokalizacja w stosunku do centrum miasta lub ciągów komunikacyjnych wpływa na podniesienie wartości terenu, co powoduje silną presję na powstawanie zabudowy nie liczącej się z realiami historycznymi.

Istnieje groźba całkowitego zatarcia historycznej struktury. Migracje ludnościowe sprawiają, że społeczności lokalne słabo identyfikują się z zachowanym dziedzictwem i generalnie nie popierają działań dotyczących jego ochrony.

Zespoły zabudowy jedno i wielorodzinnej

Historyczne zespoły zabudowy o podwyższonych walorach przestrzennych, pochodzące głównie z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Obecnie dość powszechnie występuje zjawisko obciążania tych zespołów funkcjami usługowymi, co często wiąże się z modernizacją i przebudową nie nawiązującą do historycznej formy.

Zespoły parkowe

Są to zespoły pałacowo - dworsko - folwarczne, a także ogrodowe i willowe, rekreacyjno - sportowe oraz cmentarze, które stanowią często ciekawe założenia architektoniczno - krajobrazowe, urozmaicają przestrzeń miasta, stanowią pamiątki historyczne. Tylko 6 najstarszych cmentarzy parafialnych wpisanych jest do rejestru zabytków, na pozostałych jedynie niektóre pomniki i grobowce posiadają wpisy w postaci kart do ewidencji konserwatorskiej. Tereny poza cmentarzami, jako przestrzenie łatwo dostępne, często są zajmowane pod współczesne inwestycje, co nierzadko związane jest z wypieraniem zabytkowej zieleni oraz przebudową zachowanych obiektów architektonicznych.

Zespoły przemysłowe

Powstałe głównie w XIX-w. Niektóre z obiektów nadal pełną swoje funkcje, inne stanowią atrakcyjne zespoły poprzemysłowe, o dużych walorach historycznych i artystycznych.

Obecnie często podlegają znacznym przekształceniom związanym z przystosowaniem ich do nowych funkcji. Traktowane są jako potencjalne tereny inwestycyjne bez konieczności zachowania istniejącej substancji zabytkowej.

Zespoły militarne

Zespoły wojskowe-koszarowe stanowią głównie pozostałość po pruskiej twierdzy jaką był Poznań w XIX wieku. Tworzą one jeszcze do chwili obecnej zwarte kompleksy o wyróżniającej architekturze, choć dzielone tracą swoją zwartość przestrzenną. Obecnie tylko w niewielkiej części obiekty te wykorzystywane są przez wojsko. Przejęcie obiektów koszarowych przez różnych użytkowników powoduje ich przebudowę, z pominięciem kontekstu historycznego, co prowadzi do utraty charakterystycznych walorów architektonicznych.

Historyczna sieć komunikacyjna

Historyczna sieć drogowa zachowała się częściowo w terenie (istniejące ulice), jednak w większości przypadków tylko w formie podziałów geodezyjnych. Obrazuje ona przebieg historycznych traktów wychodzących z obszaru staromiejskiego Poznania oraz relacje przestrzenne jakie występowały lub nadal występują między poszczególnymi jednostkami przestrzennymi – wsiami, folwarkami, osadami znajdującymi się w obrębie współczesnego miasta. Współczesne formy zagospodarowania większych obszarów często nie uwzględniały dostatecznie dawnej sieci drogowej szczególnie o lokalnym znaczeniu. Dotyczy to głównie wielkich osiedli zabudowy blokowej (Rataje, Piątkowo), gdzie pozostały tylko ślady powiązań przestrzennych i komunikacyjnych funkcjonujących przez setki lat. Zmiana zagospodarowania ulic – szerokości i nawierzchni jezdni, chodników, zieleni nie pozostawia na ogół śladu historycznych wartości w przestrzeni ulic z uwagi na obecne wymogi komunikacyjne.

Linie kolejowe

Linie kolejowe wpisują się w krajobraz Poznania od 1848 roku. Infrastruktura kolejowa bardzo rozbudowana przestrzennie i technicznie straciła istotną wartość historyczną. Przemiany ekonomiczne powodowały, że jej część przestała być przydatna. Stąd następował proces usuwania linii kolejowych, dworców i zajmowania terenów pod inne funkcje. Ten naturalny proces odbywał się jednak bez udokumentowania (zapisu) śladów dziedzictwa kolejowego w przestrzeni miasta.

2.1.3.3. Stan ochrony prawnej przestrzeni historyczno – kulturowych miasta

Ochrona dziedzictwa kulturowego realizowana jest w Poznaniu przez Miejskiego Konserwatora Zabytków oraz Archeologa Wojewódzkiego.

Obecnie ochrona konserwatorska w mieście zapewniona jest wyłącznie w formie wpisu do rejestru zabytków. Nie wykorzystana jest możliwość ustalenia ochrony

w formie stref ochrony konserwatorskiej w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ochronie podlegają:

- obszar śródmieścia (wpis do rejestru zabytków nr A 239),
- forty zewnętrzne (A 256),
- niektóre zespoły parkowe i cmentarze poza strefą śródmiejską.

Wiele obszarów wartościowych historycznie i przestrzennie pozbawionych jest ochrony prawnej. Część z nich Miejski Konserwator Zabytków postuluje objąć ochroną poprzez stworzenie odpowiednich zapisów w poszczególnych planach miejscowych.

Na terenie miasta wyznaczone są obszary objęte strefami ochrony archeologicznej oraz strefami występowania znalezisk.

2.1.4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna i strefy przestrzeni miasta

Poznań zaliczany jest do miast o wysokim stopniu zurbanizowania. Tereny zabudowane stanowią 10.669 ha, tj. 41 % ogółu powierzchni miasta. Większość gruntów miejskich w 2004 r. to grunty komunalne (35%), Skarbu Państwa (29%) i tereny prywatne (27%). W strukturze własnościowej gruntów zachodzą niewielkie zmiany, wynikające z prowadzonego procesu uwłaszczeń na gruntach miejskich oraz komunalizacji mienia. Łącznie użytki rolne, tereny leśne oraz tereny zielone stanowią 48,6 % powierzchni całego miasta.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta ukształtowała się w nawiązaniu do naturalnych warunków dolin rzek: Warty i Cybiny. Doliny tych rzek rozdzielają miasto na część lewo i prawobrzeżną, o nierównomiernym stopniu zurbanizowania. Pierwsze osadnictwo powstało jako warowny gród książęcy z podgrodzem na Ostrowiu Tumskim - w części prawobrzeżnej miasta. Lokacja Poznania w 1253 r. przesunęła gospodarczy punkt ciężkości z prawego na lewy brzeg Warty. Obecnie, na tym obszarze zlokalizowane jest około 60% potencjału współczesnego miasta wraz ze średniowiecznym Starym Miastem oraz XIX-wiecznym Śródmieściem i historycznymi przedmieściami włączonymi do miasta

po 1900 roku. Prawobrzeżna część Poznania pozostawała do lat powojennych pod mniejszym naciskiem urbanizacyjnym, do momentu powstania tam nowych osiedli mieszkaniowych. Od północy, wschodu i południa Poznań sąsiaduje z kompleksami leśnymi, które – wraz z Jeziorem Kierskim z zachodu i od wschodu sąsiadującym Jeziorem Swarzędzkim - stanowią naturalne zakończenie struktur urbanistycznych i cenne tereny rekreacyjne.

Obecnie zaznacza się znaczne ożywienie urbanizacji terenów peryferyjnych. Powstają tam nowe kompleksy mieszkaniowe i handlowo – usługowe np. Franowo, Marcelin, Komorniki, Sady i Swarzędz.

W części lewobrzeżnej koncentruje się większość funkcji administracyjnych, otoczenia biznesu, ośrodka targowego (Międzynarodowych Targów Poznańskich), jak i funkcji naukowo – akademickich i kulturalnych oraz większość obszarów mieszkalnych. W rejonie prawobrzeżnym, głównie w paśmie południowym i północno-wschodnim obszaru miasta: Rataje, Żegrze i lewobrzeżnym: Piątkowo, Winogrody, Grunwald - koncentracją się obszary przemysłowe, w części tracące swą funkcję.

Miasto podzielone jest na 5 dzielnic: Grunwald, Jeżyce, Stare Miasto, Wilda (część lewobrzeżna) oraz w części prawobrzeżnej Nowe Miasto. Dzielnice nie posiadają odrębności administracyjnej.

W przestrzeni Poznania wyróżnia się trzy podstawowe strefy: śródmiejską, pośrednią i peryferyjną:

Strefa śródmiejska (intensywnego zagospodarowania usługowego) jako funkcjonalne centrum miasta pełni funkcję usługową i mieszkaniową ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Dotyczy to przede wszystkim Międzynarodowych Targów Poznańskich, siedzib administracji wojewódzkiej i samorządowej, sfery instytucjonalnej otoczenia biznesu, instytucji naukowo – badawczych i kulturalnych. Struktura ta wykazuje w szeregu miejscach znaczne obszary degradacji i dezintegracji, wywołane niefortunnymi przekształceniami lat 70-tych, jak i znaczny stopień dekapitalizacji substancji, szczególnie w odniesieniu do zwartej zabudowy z XIX i pocz. XX wieku.

Strefa pośrednia (intensywnego zagospodarowania mieszkaniowego i produkcyjnego) jest obszarem, w którym przewiduje się największy przyrost mieszkań, w wyniku realizacji budownictwa wielorodzinnego, poprzez zabudowę istniejących rezerw terenowych i uzupełnianie zabudowy zarówno dużych osiedli mieszkaniowych (Rataje, Winogrody, Piątkowo, Grunwald), jak i budownictwa jednorodzinnego, zwłaszcza na: Podolanach, Strzeszynie, Smochowicach, Ławicy i Junikowie. W strefie tej mamy do czynienia z procesami przestrzennego i funkcjonalnego rozwoju, w wyniku nowych inwestycji handlowych i mieszkaniowych na obszarach nowego budownictwa.

Strefa peryferyjna jest strefą ekstensywnego zagospodarowania rolniczego i mieszkaniowego, głównie jednorodzinnego oraz rekreacyjnego. Jest ona również obszarem, na którym występują rejony aktywności gospodarczej. W strefie trzeciej wydzielone są obszary, na których lokalizowana jest działalność usługowo-produkcyjna. Przykładem tego są największe w Poznaniu kompleksy handlowo - usługowe w rejonie Franowa i Marcelina. Dynamiczny rozwój tej strefy prowadzi sukcesywnie do procesów suburbanizacji i presji antropogenicznej na obszary zieleni.

Generalnie, sytuacja przestrzenno – funkcjonalna charakteryzuje się koncentracją istotnych dla miasta przestrzeni zurbanizowanych i istotnych funkcji miasta w części lewobrzeżnej. W coraz większym stopniu zaczyna dominować rozwój lokalizacji peryferyjnych. Zagroza on stabilizacji i konsolidacji obszarów śródmiejskich, które obejmują jednak w dalszym ciągu najistotniejsze dla Poznania potencjały miastotwórcze.

Z punktu widzenia współczesnych poglądów na zrównoważony i trwały rozwój przestrzeni zurbanizowanych, uznaje się stabilizację oraz rozwój jakościowy obszarów centralnych i śródmiejskich, za podstawowy warunek rozwoju lokalnego.

Wskazuje się równocześnie na konieczność powściągliwego rozwoju obszarów peryferyjnych, szczególnie tych, zagrażających rozwojowi obszarów centralnych i ingerujących w środowisko naturalne.

Z tej racji, polityka rozwoju przestrzennego miasta Poznania, winna zwrócić szczególną uwagę na jakościowy rozwój obszarów centralnych i śródmiejskich

Poznania, uznając je za kluczowe w kontekście realizacji zrównoważonego i trwałego rozwoju miasta i rozwoju lokalnego.

2.1.5. Struktura i system transportu

Jednym z największych, dotąd nierozwiązanych problemów Poznania jest system transportu miejskiego. Obecny układ sieci ulic w centrum miasta opiera się na planach przestrzennych z XIX wieku. Podstawowy układ sieci przebiega dookoła części średniowiecznej miasta i pozostaje niezmienny do dzisiaj.

Największa koncentracja ruchu występuje w śródmieściu, szczególnie w centrum. Statystyczny mieszkaniec Poznania wykonuje około 2,44 podróży dziennie, z tego 1,99 środkami transportu, a pozostałe pieszo. Największy ruch pieszy występuje w centrum miasta, gdzie dojeżdża dziennie około 200 tys. osób. W ciągu doby najwięcej pojazdów osobowych porusza się w centrum miasta na moście Uniwersyteckim (ponad 43,2 tys.), a w strefie peryferyjnej na ul. Niestachowskiej (ponad 62,6 tys.). Maksymalny szczyt poranny na drogach w strefie centralnej miasta przypada między godziną 7.00 a 8.00. Maksymalny szczyt popołudniowy przypada na godzinę 15.00 do 16.00 i wynosi 9,4% standardowego natężenia dobowego. Największy ruch przypada we wtorki. Podstawowym środkiem transportu jest samochód (wykorzystuje go 45% badanych), następnie środki komunikacji miejskiej (41%). Udział ruchu samochodowego w podróżach wynosi w Poznaniu 54,3%. Sprzyja temu wysoki wskaźnik motoryzacji, który wyniósł na koniec 2004 r. 348 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców. W mieście było zarejestrowanych 276,1 tys. pojazdów, w tym prawie 200 tys. samochodów osobowych oraz 63,8 tys. ciężarowych. W grupie samochodów osobowych najwyższy udział stanowią samochody wyprodukowane co najmniej 11 temu (43%). Wytyczone na terenie miasta ścieżki rowerowe o łącznej długości 47 km stanowią zaledwie niewiele ponad 4% sieci ulic miejskich i nie stanowią alternatywy wobec transportu samochodowego.

2.1.5.1. Infrastruktura drogowa

Sieć drogowo-uliczną miasta stanowią drogi krajowe (nr A2, 5, 11 i 92); wojewódzkie (nr 184, 196, 307 i 430), powiatowe (190 ulic), gminne (1570 ulic) oraz wewnętrzne (w tym 419 ulic posiadających nazwę).

Układ podstawowy oparty jest o niedawno ukończoną autostradę A-2 (docelowo zapewniającą szybkie połączenia z Berlinem i Warszawą); wloty dróg krajowych i wojewódzkich, oraz obwodowe „ramy” uliczne, o kolejno wzrastającej klasie:

Rama I - wokół centrum miasta - ulica klasy głównej, istniejąca (K. Pułaskiego – F. Roosevelta - Królowej Jadwigi - L. Zamenhofs - S. Wyszyńskiego – E. Estkowskiego – Małe Garbary – Solna – F. Nowowiejskiego), przy czym 5 ostatnich ulic „odcina” północne fragmenty centrum, co stanowi jeden z najpoważniejszych deficytów systemu transportu w śródmieściu.

Rama II - wokół śródmieścia - ulica główna o ruchu przyspieszonym, istniejąca (Serbska - Niestachowska – S. Żeromskiego - S. Przybyszewskiego - W. Reymonta - Hetmańska - L. Zamenhofs – Jana Pawła II – Podwale – Zawady – Główna - A. Hlonda – Most Lecha).

Rama III, tzw. obwodnica miejska – aktualnie funkcjonująca jedynie w północnej i fragmentarycznie wschodniej części miasta (ulice Lutycka, Lechicka, Bałtycka i Szwedzka).

Układ podstawowy „ram” uzupełniają inne ulice. W obsłudze centrum, ważną rolę komunikacyjną i strukturalną spełnia układ obwodowych ulic zbiorczych, stanowiących tzw. Ring Stübgena, z brakującym domknięciem w części północnej i wschodniej.

Poznań charakteryzuje się stosunkowo gęstą siecią drogową, która służy wraz z siecią drogową powiatu poznańskiego, zapewnieniu połączenia z aglomeracją. Poznańska infrastruktura drogowa obejmuje 1.120 km dróg (w tym $\frac{3}{4}$ posiada nawierzchnię twardą) i 460 obiektów inżynierskich. Podstawowy układ komunikacyjny miasta tworzą 204 drogi, które obejmują 45,9% całej powierzchni ulic miejskich. Blisko połowa dróg układu podstawowego posiada jedynie zadawalający stan nawierzchni, jedynie 10% dobry. Stan techniczny dróg

miejskich i obiektów mostowych jest w wysokim stopniu niezadowalający. Wzrastający ruch samochodowy, powoduje systematyczną degradację stanu technicznego dróg i obniżenie płynności ruchu oraz przepustowości dróg. W Poznaniu dominują prace remontowo-modernizacyjne. Budowa nowych odcinków stanowi zaledwie 2%. Roboty remontowe są realizowane w zbyt małym zakresie. Duże potrzeby występują szczególnie w rejonach peryferyjnych, gdzie część ulic nie jest utwardzona, brak także chodników i oświetlenia. Problemem dla miasta jest nadmierne zatłoczenie ulic, szczególnie w centrum, na trasach dojazdowych do dużych osiedli mieszkaniowych i na drogach tranzytowych oraz brak wystarczającej liczby bezkolizyjnych skrzyżowań i obwodnic. Uruchomione pod koniec lat 90. dwa centralne systemy sterowania ruchem, nie obejmują całego układu komunikacyjnego i powinny nadal być rozbudowywane. Sytuację na głównych ulicach winno poprawić wyprowadzenie ruchu tranzytowego ze śródmieścia, po wybudowaniu III „ramy” komunikacyjnej. Brak także dojazdów do autostrady A2, które będą w stanie przyjąć wzmożony ruch pojazdów po otwarciu w 2007 r. kolejnego jej odcinka do Świecka.

2.1.5.2. System parkowania

W mieście brak jest wystarczającej liczby miejsc parkingowych, szczególnie w centrum miasta. Poznań posiada około 60 tys. naziemnych miejsc parkingowych, wyznaczonych na wydzielonych parkingach oraz przy ulicach. W 2004 r. rozpoczęto budowę dużego parkingu podziemnego w centrum miasta na pl. Wolności, który zostanie oddany do użytku w I kwartale 2006r. W celu złagodzenia problemu parkowania w centrum miasta, w 1993 roku wprowadzono Strefę Parkowania. Obecnie Płatna Strefa Parkowania obejmuje 7.062 miejsca. Jest ona podzielona na 3 podstrefy: A, B, C o zróżnicowanych opłatach za postój pojazdu. Wypełnienie strefy wynosi: w podstrefie A – około 85%, podstrefie B – około 65%, podstrefie C – około 35%. Na obrzeżach strefy funkcjonuje 9 parkingów buforowych o łącznej liczbie 1.192 miejsc.

2.1.5.3. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W 2004 r. w Poznaniu zanotowano 7.585 kolizji i 1.151 wypadków drogowych z ofiarami w ludziach. W wypadkach rannych zostało 1.455 osób, a śmierć na miejscu poniosło 50 osób. Najwięcej wypadków drogowych powstało z winy kierujących (86%). Podstawowe przyczyny wypadków to nadmierna prędkość, nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu oraz niezachowanie bezpiecznej odległości spowodowali 11,5% wypadków i były one wynikiem przede wszystkim wejścia przed pojazd w ruchu, wejście na jezdnię przy czerwonym świetle oraz przekraczanie jezdni w niedozwolonym miejscu. Najbardziej niebezpiecznymi ulicami w Poznaniu są odcinki ulic: Głogowskiej, Grunwaldzkiej, Dąbrowskiego, Bałtyckiej, Lechickiej i Hetmańskiej.

2.1.5.4. System komunikacji publicznej

Podstawowymi środkami transportu masowego jest tabor tramwajowy i autobusowy. Transport kolejowy jest wykorzystywany w tym celu w niewielkim stopniu. Długość linii komunikacji miejskiej wynosi 936 km, w tym udział linii autobusowych wynosi 78%. W 2004 r. transport miejski przewiózł 204,8 mln pasażerów, z których prawie 55% skorzystało z komunikacji tramwajowej. W ostatnich latach notuje się zmniejszenie liczby korzystających z komunikacji miejskiej, spowodowane przede wszystkim rozwojem motoryzacji. Tabor komunikacji miejskiej obejmował 321 tramwajów (średni wiek techniczny 25,1 lat) oraz 297 autobusów (średni wiek techniczny 9 lat). Tabor autobusowy został odnowiony w latach 1996-1997 (Miasto Poznań zakupiło 122 nowoczesne autobusy marki Neoplan i Man), od 1995 r. rozpoczęto w szerszym zakresie wymianę zużytego technicznie taboru tramwajowego. Zarówno układ torowy, jak i sieć trakcyjna i zasilająca pozostaje od lat na niezmienionym poziomie. Ich stan techniczny wymaga ciągłych remontów. Infrastruktura komunikacyjna oraz tabor ulegają przyspieszonej dekapitalizacji.

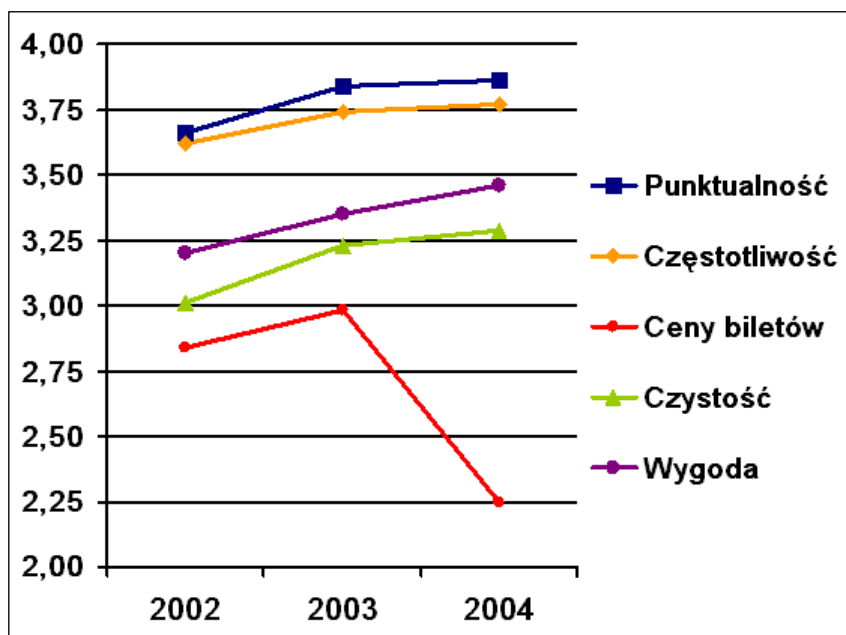
W 1997 roku w Poznaniu oddano do użytku linię tramwajową – Poznański Szybki Tramwaj. Wydzielona trasa o długości 6,1 km łączy centrum miasta z osiedlem mieszkaniowym Piątkowo. Rocznie z PST korzysta prawie 18 mln pasażerów. W godzinach szczytu natężenie przewozów wynosi 4,2 tys. pasażerów na godzinę.

Plany rozwoju Poznania zakładają objęcie preferencjami komunikację zbiorową oraz ruch rowerowy i pieszy, przy jednoczesnym wprowadzeniu ograniczeń dla ruchu samochodowego, szczególnie w centrum miasta.

2.1.5.5. System transportu w ocenie społeczności lokalnej

Jak wynika z badań przeprowadzonych w roku 2004 (i poprzednio w latach 2002 i 2003) przez Centrum Badań Jakości Życia, ogólna ocena komunikacji miejskiej jest raczej dobra. Najwyżej ocenianym elementem jest tu punktualność pojazdów MPK (prawie 83% pozytywnych ocen). Zadowolonych z częstotliwości kursowania pojazdów MPK jest 76% poznaniaków. Raczej dobrze respondenci ocenili wygodę jazdy (ponad 55% ocen pozytywnych) i czystość w pojazdach (niecałe 50% zadowolonych). Poznaniacy najmniej zadowoleni są – co zrozumiałe – z rosnących cen biletów (ponad 61% negatywnych opinii).

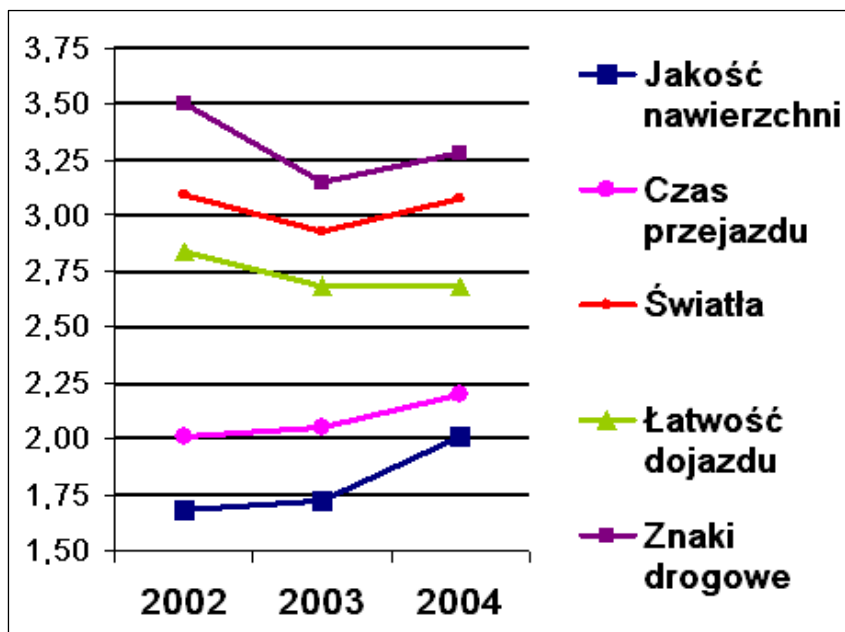
Wykres 1. Ocena aspektów komunikacji miejskiej

Źródło: Centrum Badań Jakości Życia

Kierowcy nie są zadowoleni z warunków komunikacji indywidualnej (samochodowej) w Poznaniu. Najniżej respondenci ocenili jakość i stan nawierzchni dróg (prawie 77% negatywnych ocen) oraz czas przejazdu przez miasto (ponad 69% niezadowolonych). Ocenę raczej złą uzyskał element łatwości dojazdu do celu. Sygnalizacja świetlna uzyskała ocenę przeciętną. Jedynie oznakowania drogowe poznańscy kierowcy ocenili raczej dobrze.

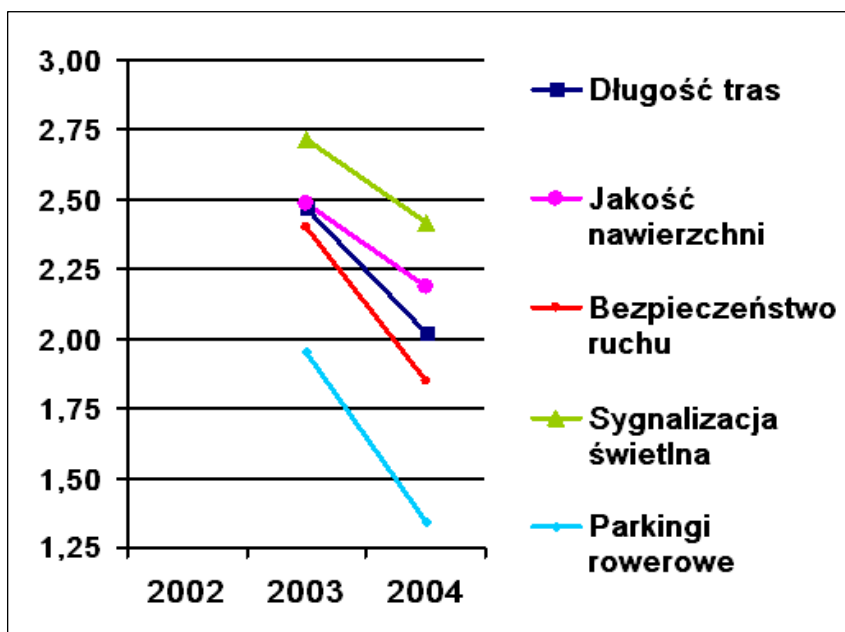
Wykres 2. Ocena aspektów komunikacji indywidualnej (samochodowej)

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Ogólna ocena komunikacji indywidualnej w roku badań (2004), mimo niewielkiej poprawy w porównaniu do roku 2003, jest nadal raczej zła. Kolejny aspekt, który oceniali mieszkańcy Poznania, to warunki komunikacji rowerowej. Poznaniacy ocenili ten aspekt po raz drugi i, podobnie jak w 2003 r., wyrazili w tej kwestii duże niezadowolenie. Warunki komunikacji rowerowej to jeden z gorzej ocenianych wskaźników jakości życia.

Wykres 3. Ogólna ocena komunikacji rowerowej

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Najgorzej mieszkańcy oceniają liczbę parkingów rowerowych (95,3% niezadowolonych) i bezpieczeństwo ruchu (ponad 82% niezadowolonych). Ocenę bardzo złą uzyskały również jakość nawierzchni dróg (ponad 68% negatywnych opinii) i niewielka długość tras rowerowych (ponad 76% niezadowolonych). Sygnalizacja świetlna i oznakowanie uzyskały ocenę raczej złą. Nastąpił spadek w porównaniu do poprzedniej edycji badań poziomu ogólnej oceny warunków poruszania się po mieście rowerem.

2.1.6. Środowisko przyrodnicze, tereny zielone

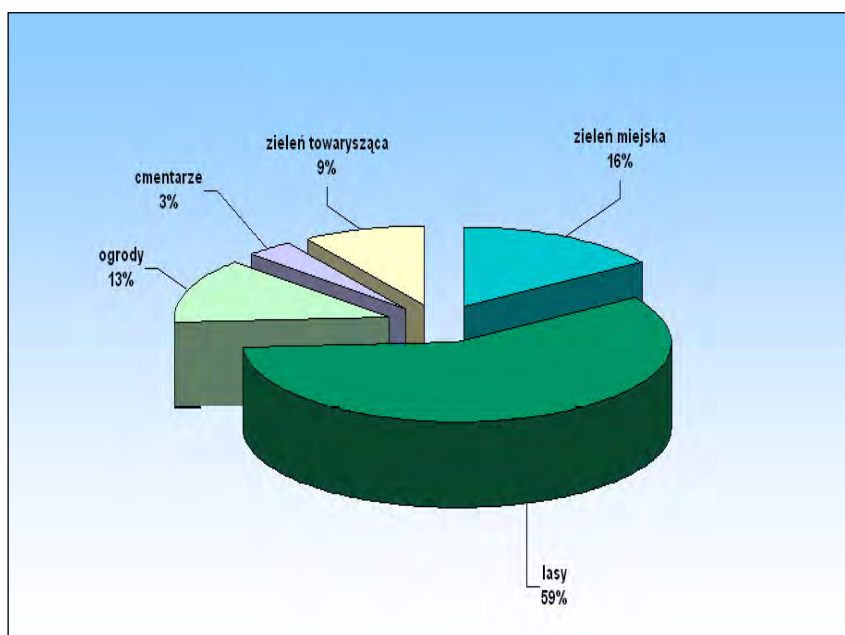
Poznań należy do miast o dużym udziale terenów zielonych. Zajmują one prawie 73 km², tj. 27% powierzchni miasta. Największy udział w strukturze terenów zielonych mają lasy (59%) oraz zieleń miejska (16%). Około 60% obszaru jest własnością Miasta Poznania, pozostała część należy do właścicieli prywatnych, Skarbu Państwa oraz Polskiego Związku Działkowców. Poznań cechuje układ przestrzenny klinowo-pierścieniowy terenów zielonych, oparty na naturalnej konfiguracji terenu. Tworzą go cztery kliny zieleni (golęciński, cybiński, dębiński i naramowicki) o charakterze parkowo-leśnym, rozłożone w dolinach rzek oraz rozproszone tereny śródmiejsko-osiedlowe. Na terenach zielonych znajdują się liczne pomniki przyrody, kilkanaście zespołów zieleni zabytkowej objętych opieką konserwatorską oraz ponad 20 obszarów przyrodniczo-cennych: 2 rezerваты przyrody, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Oprócz terenów leśnych i zieleni osiedlowej, Poznań posiada blisko 260 wydzielonych obiektów zielonych, w tym: 44 parki, 108 zieleńców, 94 ogrody działkowe, 3 parki naukowo-badawcze, 2 ogrody zoologiczne, Palmiarnię oraz 24 cmentarze. Na ulicach miasta rośnie ponad 25 tys. drzew. Powierzchnia trawników wynosi 336 ha. Obiektami zielonymi o największej powierzchni są: Park Cytadela (100 ha), Nowe ZOO na Białej Górze (177 ha) oraz cmentarz komunalny Miłostowo (98 ha). Wszystkie obiekty zielone, poza ogrodami zoologicznymi i Palmiarnią, są udostępniane mieszkańcom nieodpłatnie. Ogrody zoologiczne odwiedza rocznie około 296 tys. osób, a Palmiarnię około 127 tys. W ogrodach zoologicznych znajduje się 3,1 tys. zwierząt w ponad 495 gatunkach, w tym 150 przedstawicieli ginących gatunków. Palmiarnia posiada bogatą kolekcję roślin

tropikalnych (ponad 17 tys. sztuk w 1,4 tys. gatunkach, w tym 74 gatunki szczególnie cenne) oraz akwaria z rybami tropikalnymi.

Bogatą infrastrukturą rekreacyjną dysponują lasy komunalne. Stan terenów zielonych jest zróżnicowany, zależy głównie od warunków pogodowych (opady lub długotrwała susza) oraz stanu środowiska naturalnego (obniżanie poziomu wód gruntowych, zasolenie gleby, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego). Rośliny narażone są także na choroby i uszkodzenia powodowane przez grzyby i szkodniki oraz gazy i pyły zanieczyszczające powietrze. Problemem jest także dewastacja terenów zielonych. Bez względu na formę własności, tereny zielone - jako jednolity zespół przyrodniczy oddziałujący na ekorozwój Miasta - wymagają kompleksowego traktowania, a ich dobra kondycja biologiczna i prawidłowe zagospodarowanie podnosi atrakcyjność terenów miejskich.

Wykres 4. Struktura terenów zielonych w Poznaniu w 2004 r.

Źródło: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.

Zieleń w Poznaniu ukształtowana została na przestrzeni lat w postaci systemu klinowo - pierścieniowego, gdzie kliny zieleni, wykorzystując naturalne ukształtowanie dolin rzecznych (Warta, Bogdanka, Cybina) wkomponowują się z czterech stron do wnętrza miasta, w układzie wschód - zachód i północ - południe. Dodatkowo wykształca się w południowej części miasta klin zorientowany na linii pn. zachód – pld. wschód, wykorzystujący naturalne ukształtowanie dolin Strumienia Junikowskiego i Głuszynki (Kopli). Głównym

celem kreowania klinów zieleni jest ochrona wód i zapewnienie właściwego nawietrzania. W klinach przeważają tereny zalesione. Uzupełnieniem zieleni klinów są: ogrody działkowe, parki i parki podworskie, łąki i pastwiska (na obszarach peryferyjnych miasta) oraz cmentarze.

W ostatnich kilkunastu latach zauważalny jest nie tylko brak przyrostu zieleni w klinach, ale jej częściowy ubytek.

Najważniejsze czynniki wpływające na degradację terenów zieleni to:

- traktowanie zieleni jako rezerwy terenu pod zabudowę,
- niszczący wpływ transportu na zielen (eliminacja drzew przy modernizacji dróg),
- zanieczyszczenia powietrza wzdłuż tras komunikacyjnych,
- pogarszanie warunków glebowych z powodu nadmiernego zasolenia oraz z powodu uszczelniania powierzchni,
- niedobór wody i niewystarczające napowietrzanie wglębne,
- niekorzystne warunki klimatyczne ostatnich lat (susze letnie i mroźne zimy),
- brak środków finansowych na prawidłowe zabiegi konserwacyjne i nowe tereny zieleni miejskiej,
- dewastacja przez mieszkańców.

W granicach miasta znajdują się dwa rezerваты:

- „Żurawiniec” powołany zarządzeniem MLiPD z dnia 20.10.1959 roku, (M.P.59.93.497) powierzchni 1,3 ha,
- „Meteoryt Morasko” powołany zarządzeniem MliPD z dnia 24.05.1976 roku (M.P.76.24.108) o powierzchni 66 ha.

Rezerваты stanowią 79 ha powierzchni, co w skali miasta wynosi 0,3 % terenu. Wymienione rezerваты przyrody nie posiadają planów ochrony oraz wyznaczonych otulin.

2.1.6.1. Stan jakości powietrza i zagrożenia środowiska naturalnego

W Poznaniu od 1995 roku notowany jest systematyczny spadek stężeń pyłu P10, dwutlenku siarki (SO₂) i dwutlenku azotu (NO₂) i poprawa jakości powietrza. Według badań przeprowadzonych w 2002 roku przez WIOŚ, w Poznaniu pod względem kryterium ochrony zdrowia prawie wszystkie monitorowane parametry mieściły się w klasie A, oznaczającej, że poziom stężenia nie przekroczył wartości dopuszczalnej. Wyjątek stanowiło stężenie NO₂, które mieściło się w klasie niższej - B oznaczającej, że poziom stężenia znajduje się powyżej wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji. W ogólnej klasyfikacji miasto Poznań ze względu na przekroczenia dla jednego z parametrów (NO₂) otrzymało ocenę ogólną - B. Natomiast według kryterium ochrony roślin cały powiat ziemski poznański otrzymał klasę najwyższą - A.

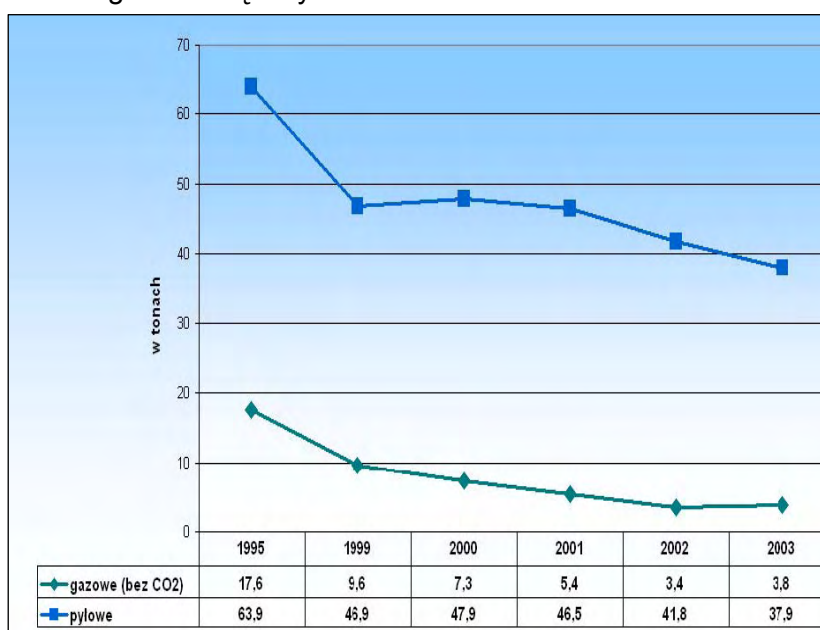
Nie wykazano obszarów, dla których konieczne jest przeprowadzenie badań w celu potwierdzenia potrzeby podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza. Natomiast określono strefy, na terenie, których istnieje potrzeba przeprowadzenia działań na rzecz poprawy jakości powietrza. Badane powietrze pod kątem ochrony zdrowia otrzymało najwyższą klasyfikację - A.

Obszarami, które najbardziej narażone są na negatywne wpływy zanieczyszczeń ze względu na intensywną zabudowę, ruch komunikacyjny i trudną przewietrzalność są tereny śródmieścia i pozostające w bliskim sąsiedztwie centrum dzielnice takie jak: część Jeźyc, Wildy, Grunwaldu. W wymienionych obszarach przyczyną nagromadzenia negatywnych substancji jest przewaga budynków korzystających z małych kotłowni węglowych lub indywidualnych pieców węglowych. Można przyjąć, że głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w Poznaniu jest transport samochodowy, a dopiero w następnej kolejności emisja niska związana z sektorem komunalno – bytowym. Emisję ze źródeł mobilnych generuje ruch komunikacyjny szczególnie na głównych kierunkach takich jak Warszawa – Szczecin, Wrocław – Gdańsk. Część zanieczyszczeń pochodzi również z poza granic miasta Poznania. Przykładem są Zakłady Chemiczne w Luboniu, które na skutek wiatrów zachodnich „dostarczają” z własnych terenów zanieczyszczenia do Poznania. W samym mieście do zakładów przemysłowych wpływających na stan zanieczyszczenia powietrza należą: Zespół Elektrociepłowni Poznańskich - ECI Garbary i ECII Karolin.

Stopień zanieczyszczenia gleb oraz poziom degradacji i dewastacji chemicznej gruntów w Poznaniu nie wykazuje przekroczeń norm i wskaźników jakości lub też naruszenia te są nieznaczne, o sporadycznym charakterze i zasięgu, i nie stanowi istotnego zagrożenia.

Wysoki poziom zawartości ołowiu stwierdzono jedynie w glebach obszarów miasta leżących w pobliżu dróg, gdzie występuje duże natężenie ruchu kołowego, jednakże stężenie ołowiu w glebie szybko się zmniejsza, osiągając w odległości do 20 m od jezdni znacznie mniejszą koncentrację.

Wykres 5. Emisje zanieczyszczeń powietrza na km² z zakładów szczególnie uciążliwych w Poznaniu w latach 1995-2003

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Hałas

Środowisko miejskie Poznania cechuje powszechny dyskomfort akustyczny, spowodowany nagminnym przekraczaniem dopuszczalnych wartości równoważnego hałasu. Najgorsza sytuacja występuje w śródmieściu, w sąsiedztwie ulic tranzytowych na trasie dróg krajowych: Świecko – Brześć (Nr 2), Wrocław – Bydgoszcz (Nr 5), drodze wylotowej w kierunku Katowic (Nr 11), linii kolejowych do Warszawy, Katowic, Bydgoszczy, Wrocławia, Krzyża i Zbąszynka oraz lotnisk na Ławicy i w Krzesinach (wraz z korytarzami powietrznymi). Najbardziej uciążliwy dla mieszkańców jest hałas komunikacyjny,

w szczególności drogowy, emitowany przez pojazdy samochodowe i tramwaje. Hałas większy od 60dB, wywołany ruchem drogowym występuje na ok. 60% ulic miejskich. W centrum miasta w porze dziennej poziom powyżej 75 dB występuje wzdłuż 14% przebadanych tras. Do rejonów najbardziej zagrożonych hałasem należą: Rondo Kaponiera, skrzyżowanie ulic Żeromskiego – Dąbrowskiego oraz ulic Pułaskiego i Poznańskiej. W niektórych rejonach miasta notuje się obniżenie rejestrowanych wartości poziomu hałasu w wyniku zmniejszenia liczby pojazdów ciężkich, poprawy stanu technicznego pojazdów, eliminacji bruku, poprawy stanu nawierzchni drogowych, wprowadzaniu tzw. cichych nawierzchni (m.in. na odcinkach ulic: Głównej, Garbary i Grunwaldzkiej), budowy ekranów akustycznych (przy Trasie Katowickiej, ul. Dolna Wilda i ul. Witosa oraz wzdłuż odcinka miejskiego autostrady A2).

Gospodarka odpadami

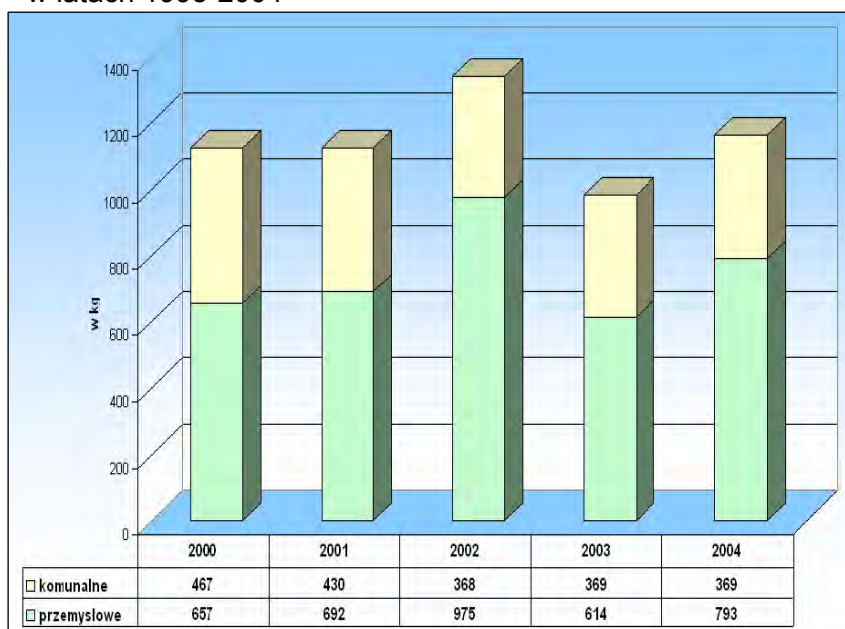
W Poznaniu w 2003 r. wytworzono ogółem prawie 787 tys. ton odpadów (w tym prawie 1/2 to odpady pochodzące z działalności gospodarczej), z których 95% wykorzystano gospodarczo. Na 1 km² powierzchni miasta przypada 1,4 tys. ton odpadów przemysłowych i 1,7 tys. ton odpadów komunalnych. Na 1 mieszkańca przypadało prawie 1,4 tony odpadów, w tym 615 kg to odpady przemysłowe. Dominowały odpady z poprodukcyjne z procesów warzenia piwa (21%) oraz komunalne odpady ściekowe (17%). Największym wytwórcą odpadów jest Dalkia Poznań ZEC SA, która od 1984 r. składowe odpady paleniskowe.

W mieście istnieje niedobór zakładów utylizacji odpadów oraz ich wtórnego wykorzystania, w związku z tym większość odpadów utylizowana jest poza Poznaniem. Brak jest systemu kompostowania odpadów.

Zbyt niski jest poziom odzyskiwania surowców wtórnych z odpadów. Na terenie miasta jest prowadzona selektywna zbiórka surowców wtórnych, w wyniku, której są pozyskiwane: makulatura, stłuczka szklana, tworzywa sztuczne i złom metali. Specjalnym programem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (makulatura, stłuczka szklana, opakowania z tworzyw sztucznych) objęto 28 tys. gospodarstw domowych z zabudowy jednorodzinnej oraz zabudowę wielorodzinną (740 pojemników na surowce wtórne ustawionych na terenie całego miasta).

W 2004 r. odzysk surowców wtórnych z odpadów komunalnych wyniósł 4 tys. ton, czyli nieco ponad 2% ich ogólnej ilości, w tym połowę stanowiła makulatura.

Wykres 6. Wytworzone odpady na mieszkańca Poznania w latach 1995-2004

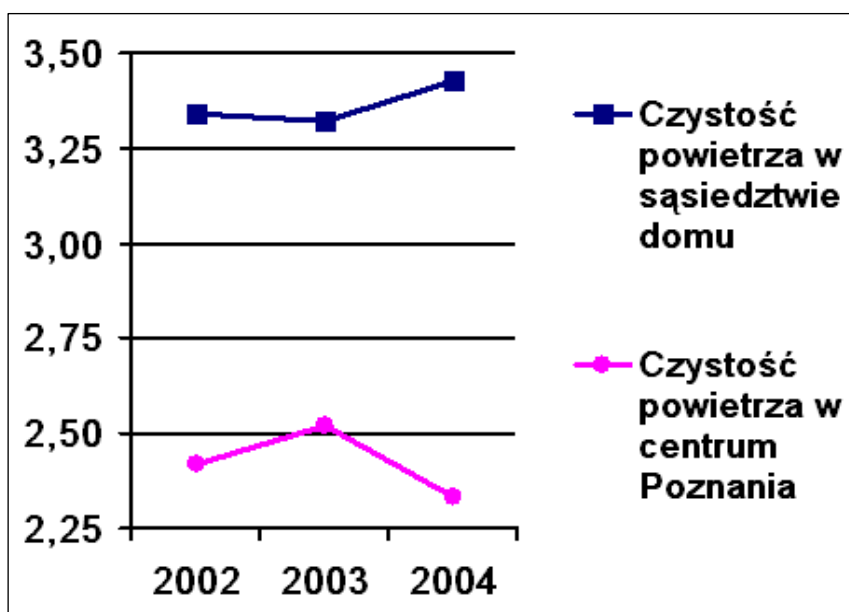
Źródło: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.

2.1.6.2. Ocena społeczna jakości ekologicznych

Na podstawie badań CBJŻ poznaniacy lepiej oceniają czystość powietrza w pobliżu swojego miejsca zamieszkania niż w centrum miasta. Zadowolonych z czystości powietrza blisko domu jest ponad 60% mieszkańców Poznania, z czystości powietrza w centrum zaledwie ponad 8%.

Ogólna ocena czystości powietrza w Poznaniu w roku 2004 kształtuje się na poziomie przeciętnym, podobnie jak w 2003 r.

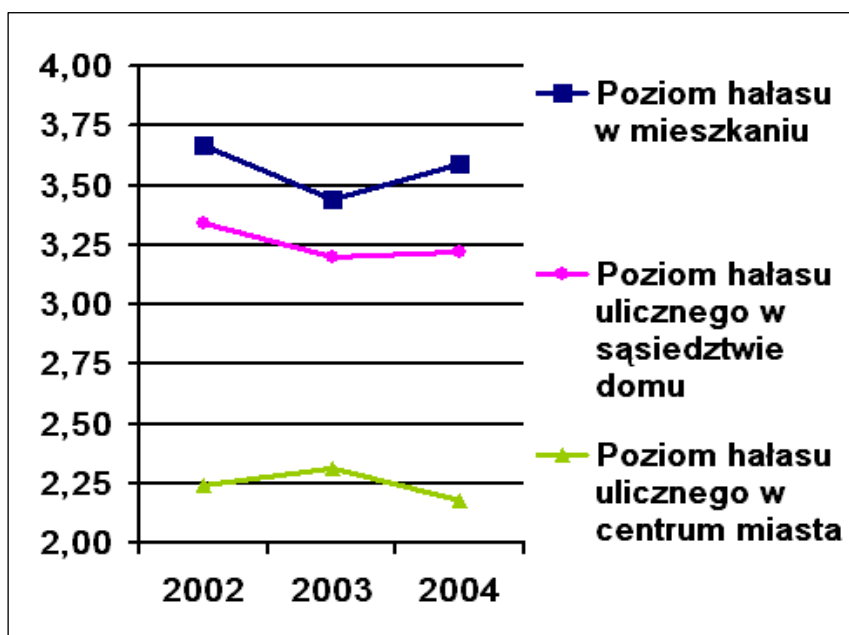
Wykres 7. Ocena czystości powietrza w centrum miasta i okolicy miejsca zamieszkania

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Oceniając poziom hałasu w mieście ponad 65% poznaniaków uznało, że poziom hałasu w ich mieszkaniu nie jest problemem, za bardziej męczący uznano hałas uliczny w okolicy miejsca zamieszkania, za bardzo dokuczliwy respondenci uznali hałas uliczny w centrum miasta (prawie 65% niezadowolonych mieszkańców).

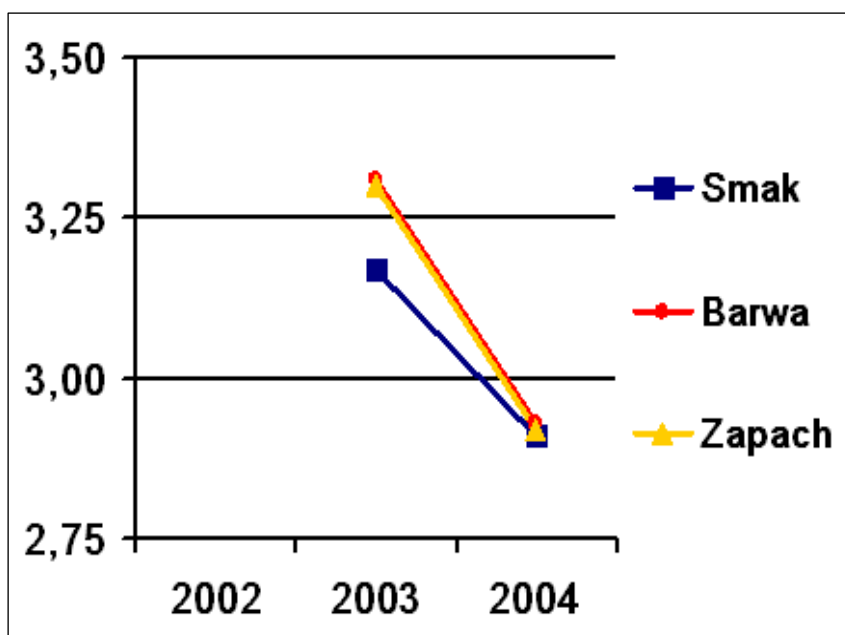
Wykres 8. Ocena poziomu hałasu

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Jako przeciętną poznaniacy uznali jakość wody w kranach, zarówno pod względem smaku wody, barwy, jak i zapachu. We wszystkich przypadkach procent ocen pozytywnych jest mniej więcej taki sam, jak ocen negatywnych. W stosunku do 2003 r. istotnie spadła ocena wszystkich ww. elementów.

Wykres 9. Ocena aspektów jakości wody w kranach

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

2.2. DEMOGRAFIA

2.2.1. Trendy demograficzne

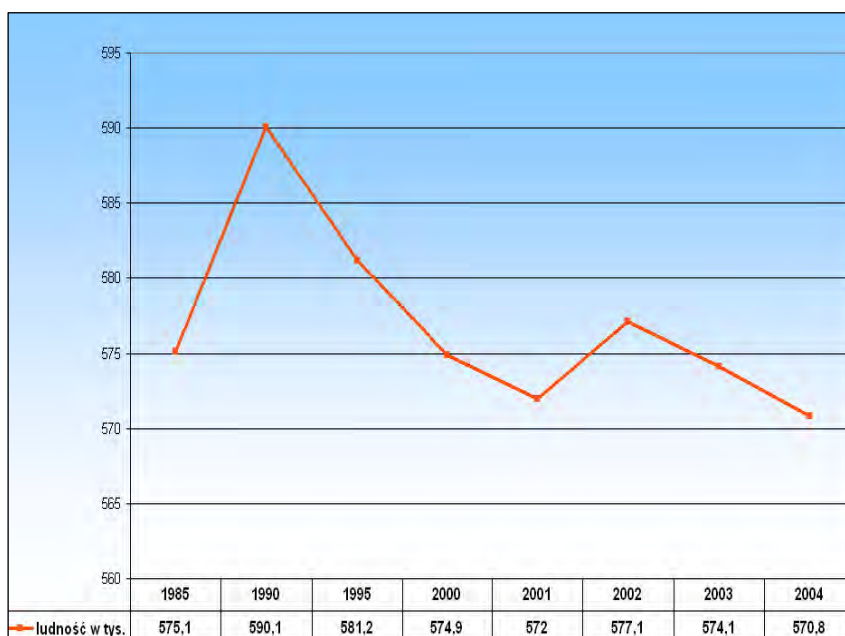
Poznań zajmuje piątą pozycję wśród miast w Polsce pod względem liczby mieszkańców (po Warszawie, Łodzi, Krakowie i Wrocławiu). Poznaniacy stanowią 1,5% ludności kraju oraz 17,0% mieszkańców woj. wielkopolskiego. Poznań, jako największe miasto i stolica regionu, skupia największy potencjał demograficzny województwa.

W końcu 2004 roku w Poznaniu mieszkało 570.778 osób, w tym 304.893 kobiet. Wskaźnik feminizacji wynosił 115 i od 1999 r. utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 2.184 osób.

Od początku lat 90. w mieście utrzymuje się, zgodny z tendencją charakterystyczną dla większości dużych miast w Polsce, spadek liczby ludności, spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji. W 2004 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźniki te wyniosły odpowiednio: –1,3 i –3,6.

Na niski przyrost naturalny rzutuje przede wszystkim malejąca liczba urodzeń. Wskaźnik dzietności wynosi 1,0 i nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń (2,1). Od 12 lat w Poznaniu notuje się stały wzrost średniej długości trwania życia. W 2003 roku średnie dalsze trwanie życia mężczyzn wyniosło 71,8 lat, a kobiet – 78,3 lat.

Wykres 11. Ludność Poznania w latach 1985-2004

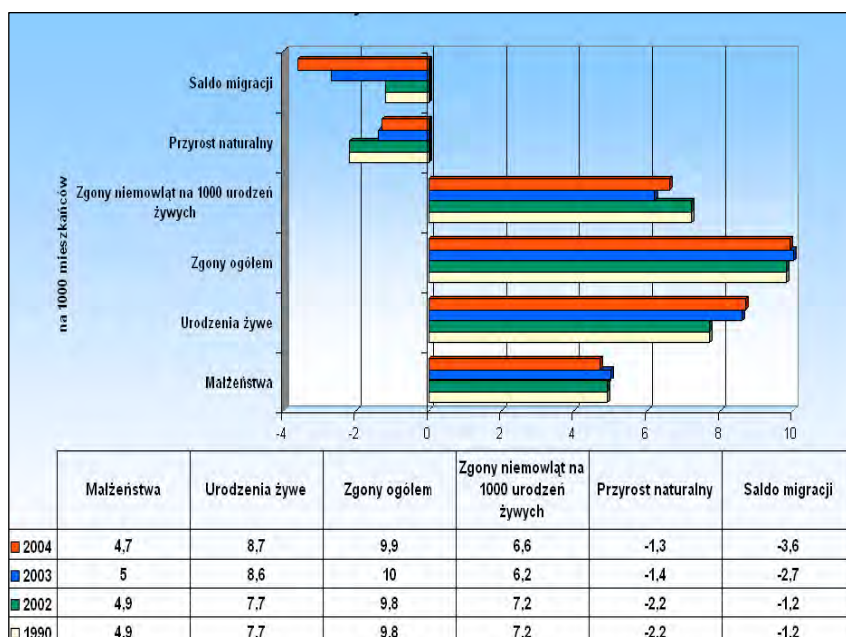

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Ponad 2/3 mieszkańców Poznania to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lat). W ostatnich latach następowało zwiększenie się tej grupy ludności oraz grupy poprodukcyjnej przy jednoczesnym spadku udziału grupy przedprodukcyjnej. Niekorzystna sytuacja występuje w grupie ludności w wieku nieprodukcyjnym – niski udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i stosunkowo wysoki w wieku poprodukcyjnym. Jest to spowodowane wydłużeniem życia ludności przy równoczesnym spadku liczby urodzeń. Do 2005 r. prognozy przewidują jedynie nieznaczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym, co będzie spowodowane mniejszą liczebnością roczników wojennych. Niepokojąca, podobnie jak w skali

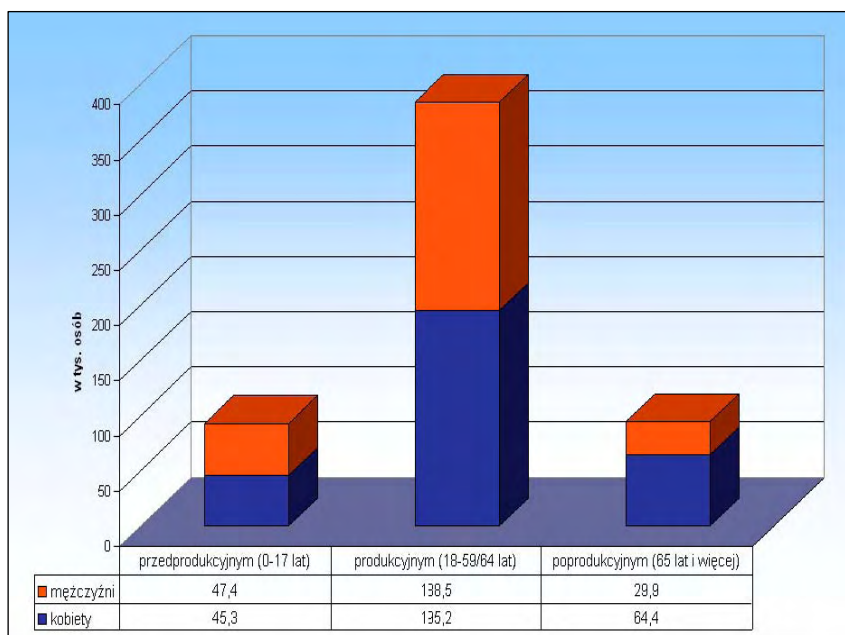
całego kraju, jest natomiast tendencja do stałego zmniejszania się grupy dzieci i młodzieży poniżej 17 roku życia. Ujemne saldo migracji osiągnęło większy udział w ubytku ludnościowym miasta niż przyrost naturalny. Większość osób emigrujących z miasta wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar powiatu poznańskiego, z uwagi na niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania. Utrzymanie powyższych tendencji grozi w przyszłości szybkim wyludnieniem się Poznania. Według opublikowanej w marcu 2004 r. prognozy demograficznej Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności Poznania w najbliższych latach ulegać będzie systematycznemu zmniejszeniu, by w 2030 r. osiągnąć 485,1 tys. osób, tj. o 16% mniej w stosunku do roku 2002. Największy spadek nastąpi w grupie ludności w wieku produkcyjnym (o 93,7 tys. osób). Zmniejszy się także ludność w wieku przedprodukcyjnym (o 44,1 tys. osób). Jedyna grupa, w której nastąpi wzrost liczebności (o 45,8 tys.) to ludność w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 12. Ruch naturalny w Poznaniu w latach 1990-2004

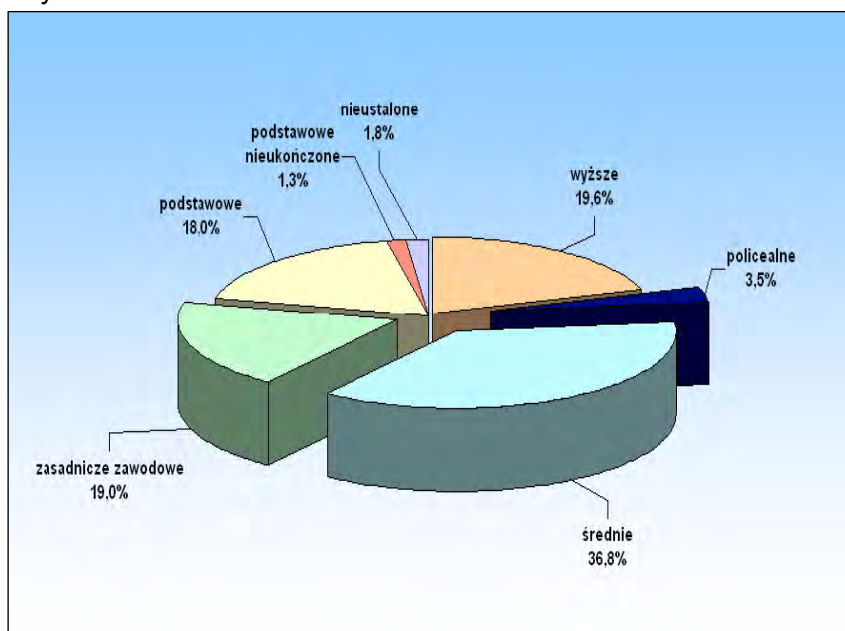
Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Wykres 12. Struktura ludności Poznania wg ekonomicznych grup wieku w 2004 r.

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Wykres 13. Struktura mieszkańców Poznania wg poziomu wykształcenia w 2002r.

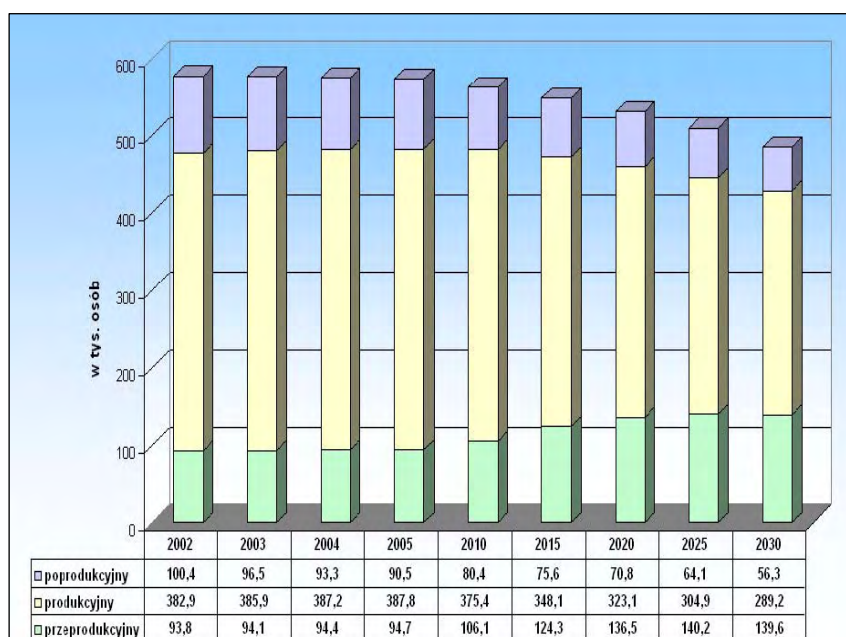

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

2.2.2. Wpływ tendencji demograficznych na procesy społeczno - ekonomiczne

Zmiany demograficzne wywierać będą silny wpływ na rynek pracy (spadek liczby osób w wieku produkcyjnym po 2005 r.), szkolnictwo (stały i szybki ubytek dzieci i młodzieży uczącej się) oraz popyt na usługi dla osób starszych (wzrost liczebności grupy w wieku powyżej 65 lat, szczególnie po 2010 r.). Problemem może także być znaczące zmniejszenie liczby podatników, co spowoduje mniejsze wpływy do budżetu Miasta. W 2030 roku ludność zamieszkująca obszar aglomeracji poznańskiej, obejmującej Poznań i powiat poznański, pozostanie na poziomie 2002 roku. Znacząco zmieni się natomiast udział Poznania w ludności aglomeracji, zmniejszając się z 68% w 2002 roku do 57% w 2030 roku. Zmniejszy się także udział wszystkich ekonomicznych grup wieku (przedprodukcyjna – z 60,3% do 50,2%, produkcyjna – z 69% do 56,8% i poprodukcyjna – z 75,1% do 62%). Trendy demograficzne w grupie do 17 lat powodują, że systematycznie zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży objętych nauczaniem na poziomie podstawowym. W ciągu ostatnich 5 lat liczba uczniów szkół sukcesywnie spada (od 2000 roku liczba uczniów zmniejszyła o 7,6 tys.). Zmniejszać się będzie również liczba studiujących.

Wykres 14. Prognoza demograficzna GUS dla Poznania
na lata 2003-2030. Ekonomiczne grupy wieku

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Ogólnomiejskie procesy demograficzne i prognozy rozwoju demograficznego są niekorzystne i stanowią zagrożenie dla rozwoju miasta.

2.3. GOSPODARKA

2.3.1. Profil gospodarczy miasta

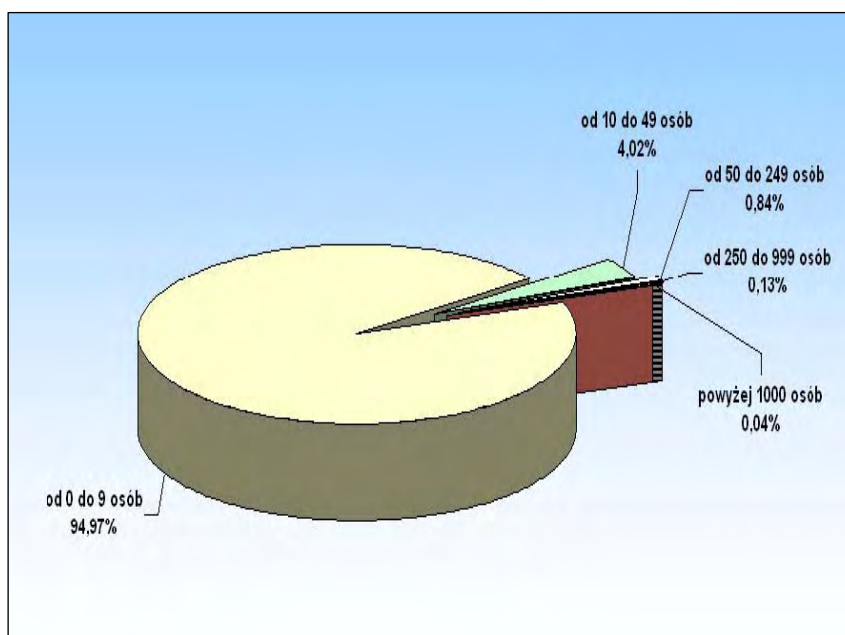
Poznań należy do najsilniejszych gospodarczo miast Polski (po Warszawie). Według szacunków GUS wartość produktu krajowego brutto (PKB) wytworzonego w Poznaniu wyniosła w 2002 r. 23,7 mld zł, a w przeliczeniu na mieszkańca 41,0 tys. zł (201% średniej krajowej oraz 195% średniej dla województwa wielkopolskiego). Udział wartości dodanej brutto (WDB), będącej podstawową wielkością wpływającą na poziom PKB, wytworzonej w Poznaniu stanowi 3% WDB Polski. Zasadniczym źródłem wytworzenia wartości dodanej brutto są jednostki prowadzące działalność usługową (70,9%) oraz przemysłową i budowlaną (29%). Wartość dodana brutto na 1 pracującego wynosiła 66,2 tys. zł i była o połowę wyższa niż średnia w kraju (44,1 tys. zł) oraz woj. wielkopolskim (45,3 tys. zł). Gospodarka Poznania jest zróżnicowana strukturalnie, z dominacją sektora usług. W gospodarce dominują: handel, usługi finansowe, edukacja i rynek nieruchomości. Zróżnicowany przemysł, dynamicznie rozwijający się sektor usług handlowych i finansowych, znaczny potencjał specjalistycznych przedsiębiorstw budowlanych, zdolnych do konkurencji z firmami zagranicznymi tej branży, powoduje, iż Poznań zaliczany jest do ścisłej krajowej czołówki miast dobrze rozwiniętych gospodarczo.

2.3.2. Podmioty gospodarcze

Najwięcej miejsc pracy utworzyła grupa małych przedsiębiorstw (zatrudniających do 49 osób), które stanowią 99% wszystkich firm zarejestrowanych w systemie REGON. Do największych poznańskich pracodawców, zatrudniających powyżej 1000 osób, należą firmy działające w branży produkcyjnej, budownictwie, transporcie, łączności, pośrednictwie finansowym, edukacji, ochronie zdrowia i administracji. Większość z nich to firmy państwowe. Na koniec 2004 r.

największym pracodawcą w przemyśle była fabryka samochodów Volkswagen Poznań Sp. z o.o., a w edukacji Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Każdy z nich zatrudniał ponad 4 tys. osób. Przemysł w Poznaniu stanowi źródło utrzymania dla 22 % ogółu pracujących i dostarcza, drugą po usługach, największą część wytworzonego w mieście produktu krajowego brutto (29,1% ogółu wartości dla działalności przemysłowej i usługowej). W przemyśle funkcjonuje 9 tys. podmiotów gospodarczych (prawie ¼ z tej branży w woj. wielkopolskim), które w 99% należą do sektora prywatnego. Uwzględniając kryterium wielkości zatrudnienia do wiodących gałęzi przemysłu należą: produkcja artykułów spożywczych i napojów (17,2%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, gorącą wodę i parę wodną (17,1%), oraz produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep (8,6%).

Wykres 15. Struktura podmiotów gospodarczych w Poznaniu w 2003 r. wg wielkości zatrudnienia

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Sektor prywatny skupia 78,9% ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach przemysłowych, wytwarzających 86% produkcji sprzedanej. Cechą charakterystyczną poznańskiego przemysłu jest zdecydowana przewaga przedsiębiorstw małych i średnich, których zaletą jest duża mobilność i elastyczność w dostosowywaniu się do reguł gry rynkowej.

Do największych pracodawców obszaru gospodarczego należą:

W zakresie działalności produkcyjnej:

- Volkswagen Poznań Sp. z o.o.
- H. Cegielski Poznań S.A.
- Kompania Piwowarska S.A.
- Grupa Energetyczna Enea S.A.

W zakresie transportu i komunikacji:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o.
- Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej „Poczta Polska”.
- Grupa PKP S.A.
- Telekomunikacja Polska S.A.

W zakresie pośrednictwa finansowego:

- Bank Zachodni WBK S.A.

W zakresie edukacji:

- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.
- Politechnika Poznańska.
- Akademia Medyczna w Poznaniu.
- Akademia Rolnicza w Poznaniu.
- Akademia Ekonomiczna w Poznaniu.

W zakresie ochrony zdrowia:

- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 2 AM.
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Poznaniu.
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 AM.
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 5 AM.

W zakresie administracji:

- Urząd Miasta Poznania.

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych.
- Komenda Miejska Policji w Poznaniu.

Zachętą do lokowania działalności gospodarczej w mieście jest sprywatyzowana i zróżnicowana strukturalnie poznańska gospodarka, o dużej atrakcyjności dla kapitału zewnętrznego, wysoka jakość lokalnego rynku pracy, szczególnie wysokie kwalifikacje pracowników oraz przedsiębiorstwa i branże o wieloletnich tradycjach.

Gospodarka Poznania jest w znacznym stopniu określona dużą liczbą małych i średnich przedsiębiorstw, powoduje to zwiększony popyt na profesjonalne usługi doradcze. W Poznaniu oprócz komercyjnych firm consultingowych działają nie nastawione na zys organizacje pozarządowe, które umożliwiają dostęp do informacji gospodarczej oraz profesjonalnego doradztwa licznej grupie odbiorców. Spośród nich warto wyróżnić organizacje skupione w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, którego podstawowym celem jest podniesienie konkurencyjności polskich MSP, poprzez dostarczenie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług szkoleniowych i doradczych. Organizacje działające w tym zakresie to m.in.: Wielkopolska Izba Rzemieślnicza w Poznaniu; Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji; Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa; Wielkopolski Ośrodek Techniki i Racjonalizacji; Klub Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce oraz jednostki badawcze: Instytut Logistyki i Magazynowania i Instytut Technologii Drewna.

2.3.3. Rozwój przedsiębiorczości, małe i średnie przedsiębiorstwa

Od połowy lat 90. w Poznaniu notuje się dynamiczny rozwój przedsiębiorczości. Przykładowo w latach 2002-2004 przybyło ok. 4,2 tys. podmiotów gospodarczych, głównie w sekcjach: „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” (6 tys.) oraz „Handel i naprawy” (0,8 tys.). Zdecydowana większość nowych podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i firmy mikro.

Na koniec 2004 r. w Poznaniu w systemie REGON było zarejestrowanych ogółem 88,1 tys. Podmiotów gospodarczych (tj. 26% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w woj. wielkopolskim i 2,5% w kraju), z tego 86,2 tys.

w sektorze prywatnym i 1,9 tys. w sektorze publicznym. Na 1000 ludności przypadały 154 podmioty gospodarcze (ponad połowę więcej niż w województwie wielkopolskim).

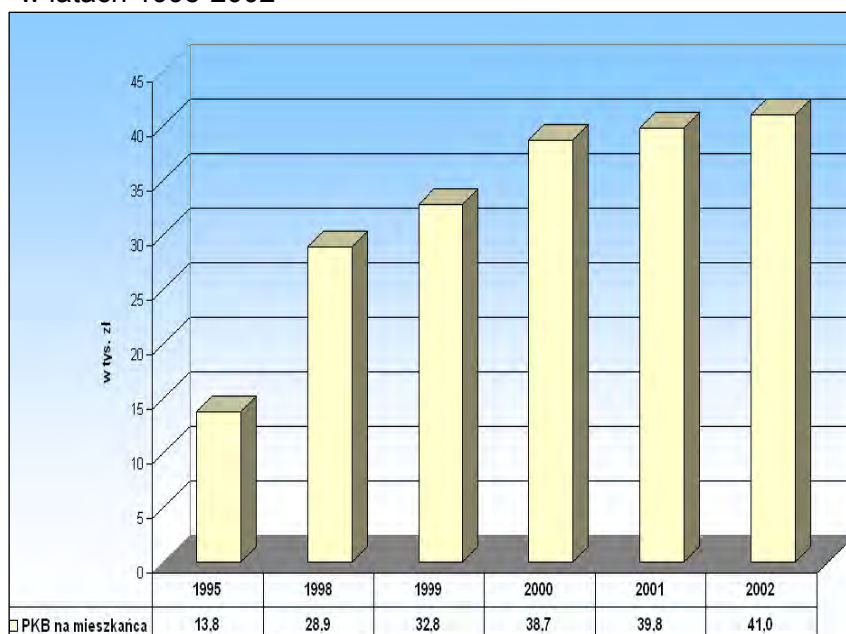
Najwięcej firm (ponad 75%) stanowi własność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (w woj. wielkopolskim – 82%). Znaczącą grupę wśród podmiotów gospodarczych stanowią spółki handlowe i cywilne (20%). Najliczniejszą grupę (99%) spośród poznańskich firm stanowią firmy małe, zatrudniające do 49 osób. Wśród nich przeważają firmy mikro, zatrudniające do 9 osób (95%). Blisko ¼ spółek handlowych (24%) to firmy z udziałem kapitału zagranicznego. Na koniec 2004 r. zarejestrowanych było 2.222 takich podmiotów (blisko połowa działających na terenie woj. wielkopolskiego), najwięcej z kapitałem niemieckim (47%), holenderskim (14%) i francuskim (6%).

2.3.4. Dochodowość przedsiębiorstw

W Poznaniu deklarację CIT złożyło w 2004 r. 6 tys. prawnych podmiotów gospodarczych, których przeciętny dochód miesięczny wyniósł 114,8 tys. zł. Największy udział (65%) w dochodach opodatkowanych CIT mają duże podmioty (zatrudniające powyżej 250 osób). Dochód jednostek małych, jakkolwiek stanowią one 89% ich ogólnej liczby, wyniósł zaledwie 19%. Najwyższy dochód wypracowały podmioty prowadzące działalność przemysłową (58%) oraz handel i naprawy (22%).

Spośród podatników, którzy zobowiązani byli do złożenia deklaracji podatkowej dotyczącej osób fizycznych (PIT), 18% stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą (38 tys. podatników), rozliczające się głównie na zasadach ogólnych (62,1%), ryczałtem (30,1%) oraz kartą podatkową (7,7%). W 2004 r. ich przeciętny miesięczny dochód wyniósł 3,6 tys. zł.

Wykres 16. Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca Poznania w latach 1995-2002

Źródło: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.

2.3.5. Innowacyjność przedsiębiorstw i relacja nauki i produkcji

W 2001 r. Urząd Statystyczny w Poznaniu przeprowadził na wybranej próbie badanie stanu innowacyjności przedsiębiorstw w Poznaniu. Wśród przedsiębiorstw poznańskich objętych badaniem ponad 40 % wprowadziło innowacje w latach 1999-2000. Prawie 83% innowacji w przemyśle wdrożonych zostało w sektorze prywatnym. Dominowały innowacje w przedsiębiorstwach średnich, zatrudniających od 50 do 240 osób. Najniższy udział wdrożeń wystąpił w małych firmach o wielkości od 10 do 49 pracujących. Głównymi źródłami innowacji są pomysły i zasoby własne firm.

Potencjał naukowo-badawczy i rozwojowy Poznania tworzyło w 2004 roku blisko 50 jednostek, zatrudniających ponad 5 tys. osób, w tym 4 tys. na etatach naukowo-badawczych. Wskaźnik liczby zatrudnionych w sektorze badawczo-rozwojowym przeliczony na 1000 mieszkańców wyniósł 5,2 i jest wyższy zarówno od poziomu woj. wielkopolskiego (3,5), jak i krajowego (3,3). Wśród poznańskich placówek naukowo-badawczych, większość prowadzi prace badawcze i wdrożeniowe (resortowe ośrodki badawczo-rozwojowe i centralne laboratoria, m.in.: Instytut Technologii Drewna, Instytut Włókien Naturalnych, Instytut Logistyki

i Magazynowania, Instytut Pojazdów Szynowych, Centralne Laboratorium Akumulatorów i Ogniw) oraz naukowe, realizowane w ramach projektów Komitetów Badań Naukowych (placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk). Poziom kwalifikacji poznańskiej kadry naukowo – technicznej jest wysoki, w niektórych dyscyplinach jak: biotechnologia, genetyka oraz badania operacyjne i ich zastosowanie w informatyce, nie ustępuje ośrodkom zachodnim. Poznańskie środowisko naukowo-badawcze uczestniczy w przemianach, jakie obejmują europejską i krajową naukę. Wdraża nowe inter- i multidyscyplinarne rozwiązania organizacyjne, jak centra doskonałości, centra zaawansowanych technologii, platformy technologiczne, które uczestniczą w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych z zakresu biotechnologii, bioinżynierii, technologii informacyjnych, nanotechnologii.

Duży potencjał badawczy i edukacyjny instytucji naukowych miasta w niezadowalającym stopniu przekłada się na rozwój w Poznaniu gospodarki, w dziedzinach wysokich technologii (high-tech), co potwierdza mała liczba zgłoszeń patentowych i umów licencyjno-wdrożeniowych oraz niski poziom innowacyjności poznańskich przedsiębiorstw.

2.3.6. Bariery dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności

Czynniki utrudniające rozwój przedsiębiorczości: słabe powiązania integracyjne pomiędzy lokalnymi firmami, niezadowalający stopień innowacyjności w przedsiębiorstwach i niski poziom współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi, mała liczba przedsiębiorstw wykorzystujących nowe technologie typu high-tech. Niezależnie od tego barierami są także: słaba dostępność kredytów bankowych na rozwój działalności gospodarczej, zniechęcające procedury administracyjne, brak dostępu do pełnej informacji i wiedzy specjalistycznej, niezbędnej do prowadzenia własnej firmy (barierę stanowią przede wszystkim wysokie koszty tych usług, świadczonych przez firmy komercyjne i niektóre banki).

Przedsięwzięcia innowacyjne w poznańskim przemyśle były finansowane głównie ze środków własnych (80%) oraz kredytów bankowych (15%). Główne bariery innowacyjności to przede wszystkim: brak środków finansowych (własnych lub

zbyt wysoki koszt uzyskania środków zewnętrznych), nieznany popyt na produkty innowacyjne, niedostateczna własna baza rozwojowa dla innowacyjności, brak informacji na temat nowych technologii, niedoskonałość przepisów prawnych.

W Poznaniu działa Poznański Park Naukowo-Technologiczny afiliowany przy Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, instytucja zajmująca się pośrednictwem pomiędzy sektorem nauki i badań a praktyką gospodarczą w zakresie komercjalizacji i upowszechniania technologii. Prowadzi on działalność badawczą, dydaktyczną oraz szkoleniowo-usługową dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, w tym: doradztwo technologiczne, patentowe i marketingowe, pośrednictwo kooperacyjne, pomoc w pozyskaniu środków finansowych w formie subwencji, grantów i dopłat.

2.4. BUDOWNICTWO

Budownictwo zatrudnia 8,5% ogółu pracujących w Poznaniu.

W branży tej funkcjonuje prawie 8,4 tys. podmiotów gospodarczych, które prawie w całości (99,6%) należą do sektora prywatnego. Sektor prywatny skupia 93,8% zatrudnionych i 95,2% przychodów ze sprzedaży. Na rynku budowlanym panuje bardzo duża konkurencja, w sektorze tym funkcjonują podmioty gospodarcze powstałe z przekształcenia przedsiębiorstw państwowych oraz firmy prywatne, głównie małe firmy zatrudniające od kilku do kilkunastu osób. Poznań jest siedzibą 15 dużych firm budowlanych i ponad 8,2 tys. małych i średnich. Do największych należą: Jedynka Skanska S.A., Maxer S.A., Hydrobudowa 9 Przedsiębiorstwo Inżynieryjno Budowlane sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno Budowlane „ATANER”, ALSI Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych i Sanitarnych Aleksander Sierpiński, BUDIMEX Poznań S.A., ELBUD Poznań S.A. Przedsiębiorstwo Budownictwa Elektroenergetycznego, ELEKTROMONTAŻ Poznań S.A., PEKABEX S.A., Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych „WUPRINŻ-POZNAŃ”. Największy wpływ na rozwój tej branży ma budownictwo mieszkaniowe oraz większe inwestycje dotyczą centrów handlowych i powierzchni biurowych. Obszar inwestycji budowlanych obejmuje prawie wyłącznie nowe budownictwo, a w niewielkim tylko stopniu firmy budowlane działają w zakresie odnowy starych zasobów. Inwestycje

publiczne – z wyjątkiem stosunkowo niewielu inwestycji w zakresie szkolnictwa wyższego – nie tworzą dla budownictwa znaczącego rynku.

Walorem budownictwa w Poznaniu jest stworzenie po roku 1990 znacznej ilości powierzchni dla chłonnego rynku mieszkaniowego, jak i realizacja kilku znaczących architektonicznie obiektów, podnoszących jakość przestrzeni miejskiej. Równocześnie tworzy rynek budowlany liczne miejsca pracy.

2.5. HANDEL

Szacuje się, że całkowita powierzchnia sprzedaży w Poznaniu wynosi 580 tys. m², czyli 1,01 m² na mieszkańca. Średnia powierzchnia sklepu na terenie Poznania wynosi prawie 80 m². Ponad połowę powierzchni handlowej w mieście zajmują sklepy duże (wielkie centra oraz hiper- i supermarkety). Handel wielkopowierzchniowy (sklepy powyżej 400 m²) zajmuje 1/3 powierzchni handlowej w mieście, w tym hipermarkety o powierzchni powyżej 2000 m² zajmują blisko ¼ powierzchni handlowej. Powierzchnia małych obiektów handlowych (do 50 m²) stanowi 1/5 całkowitej powierzchni sprzedaży w mieście. Poznań i sąsiednie gminy należą do krajowej czołówki pod względem koncentracji handlu wielkopowierzchniowego, głównie dzięki wejściu na rynek dużych zagranicznych sieci handlowych. W mieście działa 15 dużych centrów handlowo - usługowych (wielobranżowe centra handlowe, specjalistyczne centra handlowe, galerie zakupowe, duże domy towarowe) liczących powyżej 8.000 m² powierzchni handlowej oraz duże sieci handlu detalicznego: M-1, Kaufland, Lidl z kapitałem niemieckim, Biedronka z kapitałem portugalskim, Ikea ze szwedzkim, Castorama, Intermarche, Leroy Merlin, Auchan i Carrefour z francuskim, Giant i Netto z duńskim, Albert z holenderskim oraz Tesco z kapitałem brytyjskim. Inwestorów krajowych reprezentuje sieć supermarketów „Piotr i Paweł”.

Największe wielkopowierzchniowe obiekty handlu hurtowego to niemieckie Makro Cash & Carry i Selgros oraz holenderski Eurocash. Ekspansja dużych obiektów handlowych nastąpiła przede wszystkim w końcu lat 90. Powstanie dużych marketów w istotny sposób zmieniło strukturę placówek handlowych i umożliwiło dokonywanie zakupów w szerokim asortymencie „pod jednym dachem”. Budowane są nowe duże obiekty, które oprócz usług handlowych oferują usługi

rekreacyjne i kulturalne (np. King Cross Marcein, Centrum Plaza, Centrum Stary Browar). W 2003 r. w Poznaniu wyznaczono 15 obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², w tym w: centrum miasta (7), Franowie, Komandorii, Łacinie, Winogradach, Górczynie, Edwardowie. Większością z nich są już zainteresowani inwestorzy, reprezentujący zarówno kapitał krajowy, jak i zagraniczny.

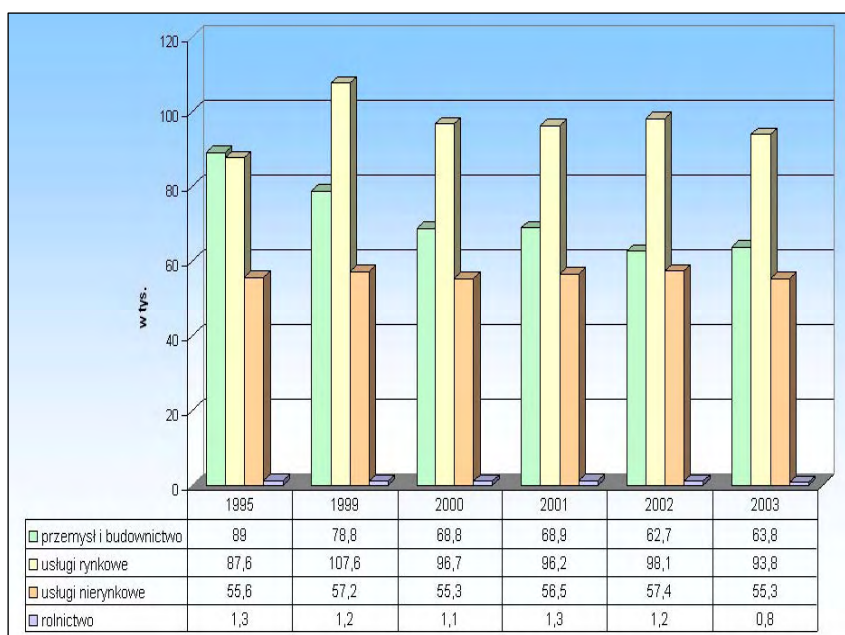
Brak jest dobrze zlokalizowanych i zintegrowanych, średniej wielkości, wielofunkcyjnych centrów dzielnicowych.

2.6. SYTUACJA SPOŁECZNA

2.6.1. Rynek pracy i jego trendy

W 2003 r. w Poznaniu pracowało 213,7 tys. osób (w tym 104,4 tys. kobiet – 48,8%). Na 1000 mieszkańców przypadało 372 pracujących. Po okresie zmian strukturalnych udział sektora prywatnego ustabilizował się na poziomie ok. 60%. W sektorze usług pracuje, podobnie jak w miastach Europy Zachodniej, 70% mieszkańców Poznania. Dominują usługi rynkowe (44% pracujących). W przemyśle i budownictwie pracuje 30% ogółu pracujących.

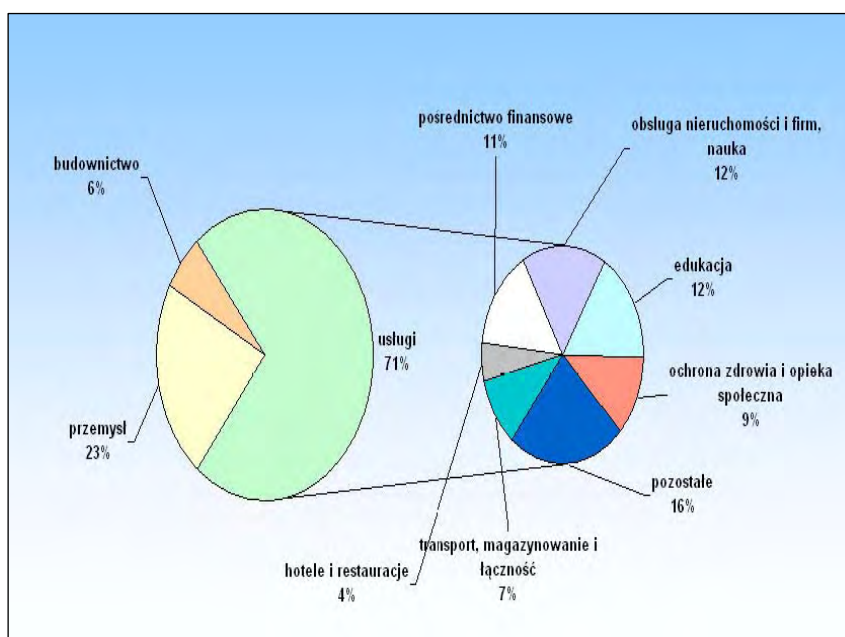
Wykres 17. Struktura pracujących w Poznaniu w latach 1999-2003

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

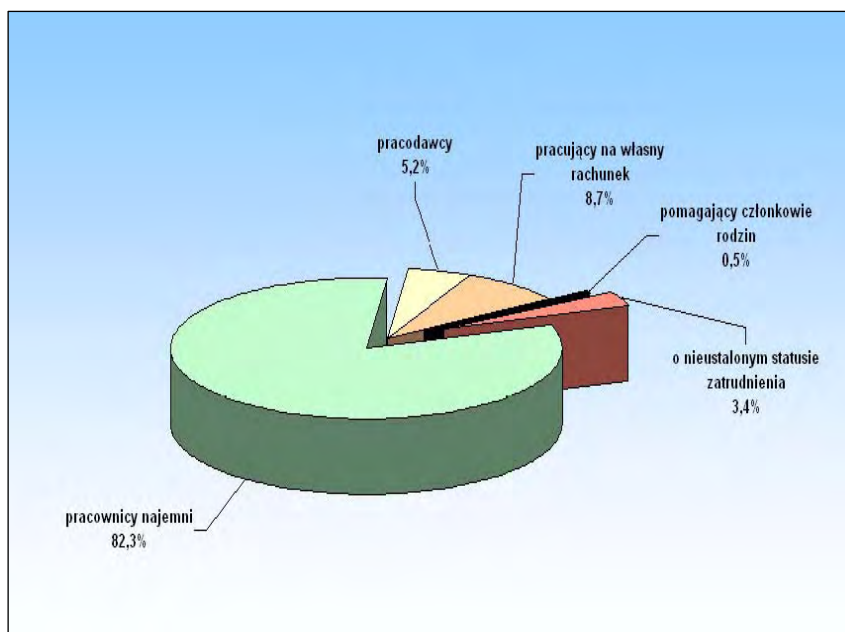
W ostatnich latach, m.in. na skutek spowolnienia gospodarki notuje się spadek liczby pracujących. Nastąpiły także przesunięcia branżowe w ramach sekcji, nadal jednak dominujący udział stanowią pracujący w „przemysle” (23,3% ogółu pracujących). Na drugim miejscu znajduje się „handel i naprawy” z udziałem wynoszącym 17,7%, „edukacja” (13%) i „obsługa nieruchomości i firm (10,7%). Największy wzrost udziału pracujących odnotowano w sekcjach: „przemysł” oraz „edukacja” szczególnie wysoki udział pracujących w Poznaniu obserwuje się w sekcjach: „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” – 46,4%, „Hotele i restauracje” – 50,5%, „Pośrednictwo finansowe” – 46,2%. Potwierdza to znaczącą rolę Poznania jako ważnego centrum instytucji otoczenia biznesu dla województwa.

Wykres 18. Struktura pracujących w Poznaniu w 2003 r. wg sekcji PKD

Źródło: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.

Wykres 19. Struktura pracujących w Poznaniu w 2003 r.
wg statusu zatrudnienia

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

2.6.2. Dochody społeczeństwa

2.6.2.1. Struktura dochodów

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, w Poznaniu głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych jest praca najemna poza rolnictwem (43,3%). Z pracy na własny rachunek lub dochodów z najmu utrzymuje się 8,8% gospodarstw domowych. Dochody z emerytury lub renty inwalidzkiej są głównym źródłem utrzymania dla 31% gospodarstw domowych.

Pozostałe utrzymują się ze źródeł nie zarobkowych lub pozostają na utrzymaniu innych osób.

W 2004 r. w Poznaniu roczne deklaracje rozliczeniowe PIT złożyło 314,5 tys. podatników – osób fizycznych. Przeciętny miesięczny dochód w tej grupie w przeliczeniu na jednego podatnika wyniósł 2.019 zł. Najliczniejszą grupę (51%) stanowią osoby otrzymujące dochód z wynagrodzeń (160,4 tys. podatników) – 2.254 zł oraz emerytur i rent (131,7 tys. podatników) – 1.087 zł. Ponad 89% podatników prowadzących działalność gospodarczą i składających deklarację PIT

osiągnęło dochody objęte I skalą podatkową, głównie z tytułu wynagrodzeń za pracę oraz emerytur i rent. Przeciętny dochód w przeliczeniu na jednego podatnika wyniósł 1.427 zł. Jedynie 8,4% podatników osiągnęło dochody objęte II skalą podatkową (tj. uzyskujący miesięczne dochody w przedziale powyżej 3 tys. zł i do 6,2 tys. zł). Przeciętny miesięczny dochód w tej grupie wyniósł 4.816 zł. W III skali podatkowej znalazło się 2,5% poznanianów. Ich przeciętny dochód wynosił w 2004 r. 13.708 zł.

2.6.2.2. Struktura wydatków gospodarstw domowych

Przeciętne miesięczne wydatki w poznańskich gospodarstwach domowych stanowią ponad 90% uzyskiwanych dochodów. Najwięcej wydaje się na zakup żywności (ponad 30%) oraz utrzymanie mieszkania (około 25%).

Stosunkowo duży udział stanowią także wydatki związane z transportem i łącznością (15%).

2.6.2.3. Wynagrodzenia za pracę

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w poznańskich przedsiębiorstwach w 2004 r. wynosiło 2.600 zł i było o 18,1% wyższe od przeciętnego w woj. wielkopolskim i o 7% wyższe niż przeciętne w kraju.

Pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach sektora publicznego otrzymywali wynagrodzenia o 16,6% wyższe niż zatrudnieni w sektorze prywatnym. Najlepiej opłacani byli pracownicy zatrudnieni w przemyśle (2.984 zł) i budownictwie (2.648 zł). Pod względem wysokości wynagrodzeń Poznań zajmuje 4. pozycję wśród miast wojewódzkich, po Katowicach (3.359 zł), Warszawie (3.305 zł) i Gdańsku (2.834 zł). Wprawdzie inflacja na koniec 2004 r. ukształtowała się na poziomie 3,5%, to jednak duży spadek wartości realnej płac dotyczył ważnych dziedzin życia ludności, związanych m.in.: z transportem (wzrost cen o 4,5%, głównie paliw – o 7,9%), mieszkaniem (wzrost cen energii elektrycznej – o 5,1%, za najem mieszkania – o 4,9%), zdrowiem (głównie usług medycznych) i edukacją (głównie opłat za: naukę w szkołach wyższych i korzystanie z przedszkola).

2.6.2.4. Renty i emerytury

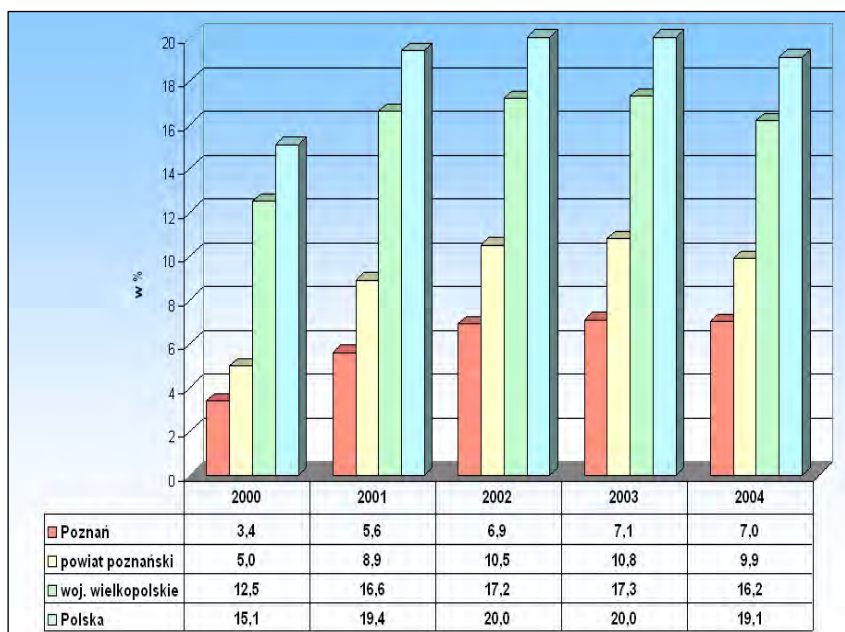
Przeciętna emerytura i renta brutto wynosiła 1.141 zł i stanowiła 44% przeciętnego wynagrodzenia wypłacanego pracownikom zatrudnionym w sektorze przedsiębiorstw. Poziom świadczeń był zróżnicowany.

W 2004 r. ze świadczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skorzystało 143,2 tys. osób, tj. ok. 25% mieszkańców Poznania, którym wypłacono łącznie 163,4 mln zł. Ponad połowę świadczeniobiorców stanowią emeryci, którym w 2004 r. wypłacono 96,6 mln zł. Kwota wypłaconych rent inwalidzkich stanowi 22% świadczeń (39,7 mln zł tys. zł) i otrzymuje je ponad 31% świadczeniobiorców.

2.6.3. Problemy bezrobocia

Według rejestru Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu w końcu 2004 r. bez pracy pozostawało 21.554 osoby, w tym 11.564 kobiety. Od połowy lat 90. stopa bezrobocia (7,0%) jest nie tylko najniższą w województwie, ale należy także do najniższych w Polsce. W porównaniu do średniej krajowej (19,1%), jest blisko 3-krotnie niższa.

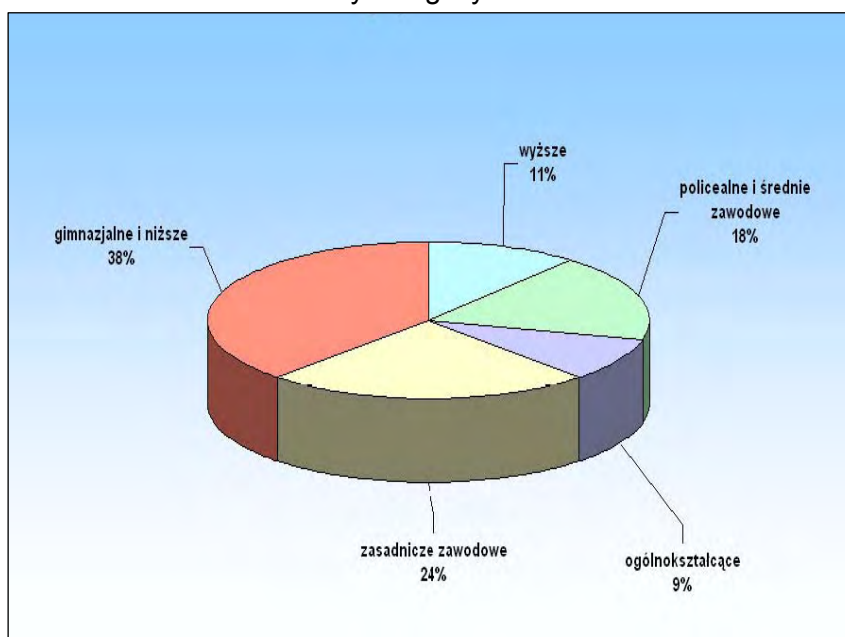
Wykres 20. Stopa bezrobocia w latach 2000-2004

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Wśród bezrobotnych w Poznaniu przeważają kobiety, ich udział wynosi 53,7% (jest to stała tendencja, występująca także w woj. wielkopolskim i kraju). Najtrudniej znaleźć pracę osobom młodym, w wieku 25-34 lat, oraz osobom w wieku od 45 do 54 roku życia (w 2004 r. stanowili oni ponad połowę bezrobotnych). Wśród osób poszukujących pracy prawie 1/6 nie legitymuje się stażem pracy. Co dziesiąty bezrobotny legitymował się wykształceniem wyższym. Spośród osób kończących uczelnie wyższe najdłużej zatrudnienia poszukują absolwenci kierunków: ochrona środowiska Akademii Rolniczej, analityka medyczna Akademii Medycznej, towaroznawstwo Akademii Ekonomicznej, archeologia, geologia, chemia i historia sztuki UAM.

Wykres 21. Struktura zarejestrowanych w Poznaniu w 2004 r. osób bezrobotnych wg wykształcenia

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Stosunkowo długo pozostają bez pracy także absolwenci techników (stanowią oni 1/4 bezrobotnych absolwentów) oraz liceów ogólnokształcących (1/7).

Wśród bezrobotnych najwięcej jest osób o niskich kwalifikacjach zawodowych, legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym lub podstawowym (38,3%) oraz zasadniczym zawodowym (24%).

Wydłuża się okres pozostawania bez pracy. W 2004 r. blisko 45% bezrobotnych nie posiadało pracy dłużej niż 1 rok, a prawie 27% powyżej 2 lat (w woj.

wielkopolskim odpowiednio 48% i 32%). Dotyczy to głównie osób w górnych granicach wieku aktywności zawodowej.

2.6.4. Ubóstwo

W 2004r. 31.358 (5,4% ogółu mieszkańców) osób objętych było w mieście opieką społeczną. Dotyczyła ona 14.093 gospodarstw domowych. W stosunku do roku 2003 ilość tych osób zmniejszyła się o ok. 6.450 osób. (6% mieszkańców miasta).

Wyznacznikiem osiągnięcia poziomu ubóstwa jest granica dochodu na osobę, nie przekraczająca 316 zł. Wśród rodzin, które skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej, największą grupę stanowiły z jednej strony rodziny wieloosobowe (6.363 gospodarstw), z drugiej jednoosobowe (5.912 gospodarstw). Główną przyczyną ubóstwa jest bezrobocie. Równocześnie alarmującym zjawiskiem jest zmniejszanie się osób uprawnionych z tej racji do pobierania zasiłków dla bezrobotnych. Jedynie ok. 14% bezrobotnych zasiłek ten może otrzymywać.

Tabela 1. Osoby korzystające z pomocy społecznej w 2004 r.

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	10.822	23. 913
bezrobocie	7.234	16.785
niepełnosprawność	4.306	8.412
długotrwała choroba	4.266	9.069
bezradność	3.425	9.827
alkoholizm	831	1.912
bezdомność	513	621
narkomania	81	142
sieroctwo	81	203

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

2.6.5. Poziom życia mieszkańców w odczuciu społecznym

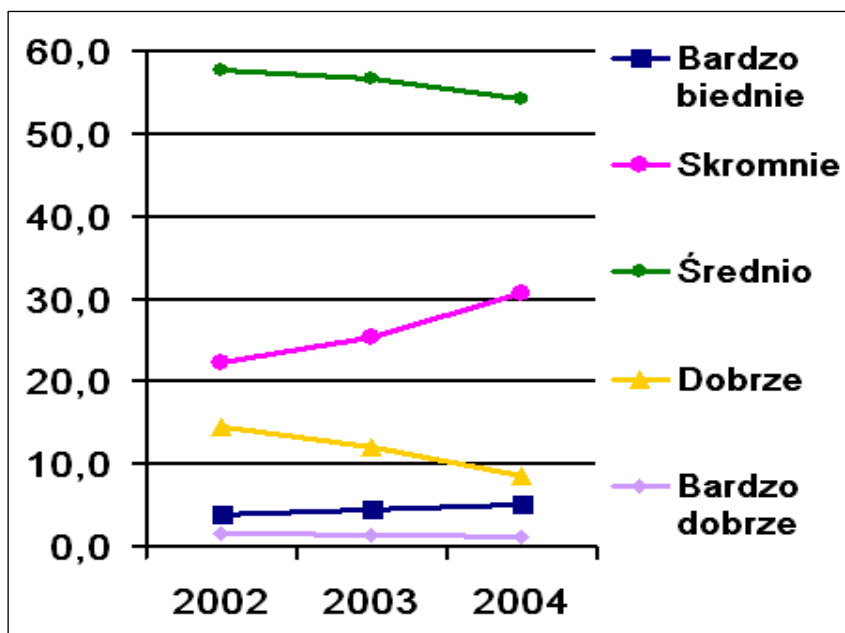
Uwzględniając subiektywne odczucie sytuacji materialnej, prawie 15% mieszkańców Poznania deklaruje kłopoty finansowe uniemożliwiające kupowanie niezbędnych produktów żywnościowych. Co piąty mieszkaniec Poznania ma trudności z kupieniem niezbędnej odzieży i obuwia. Trudności związane z wnoszeniem opłat za mieszkanie ma ponad 31% poznaniaków. Bardzo źle mieszkańcy ocenili swoje możliwości związane z kupnem sprzętu RTV, AGD i mebli (kłopoty z kupnem tych towarów zadeklarowało ponad 67% respondentów), 81% poznaniaków nie stać na towary luksusowe (samochód, zagraniczna wycieczka), ponad 80% mieszkańców nie ma możliwości oszczędzania i inwestowania.

Ogólna ocena własnych możliwości finansowych poznaniaków w 2004 r. była raczej zła. Ponad 54% poznaniaków uznało, że żyje na średnim poziomie, ale muszą oszczędzać na poważniejsze zakupy, 30,7% żyje skromnie i musi na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować pieniędzmi, 8,6% poznaniaków żyje dobrze i wystarcza im na wiele nawet bez specjalnego oszczędzania, 5,1% poznaniaków określiło, że żyje bardzo biednie i nie wystarcza im na podstawowe potrzeby, a zaledwie 1,3% ankietowanych określiło, że żyje bardzo dobrze i może sobie pozwolić na pewien luksus. Procent mieszkańców określających swoją sytuację, jako życie w biedzie, zbliżony jest do procentowego udziału osób korzystających z opieki społecznej (5,4 %).

Ponad 56% respondentów deklaruje, że w przypadku trudności finansowych może liczyć na wsparcie rodziny, ponad 31% na pomoc znajomych. Bardzo nisko ocenili poznaniacy możliwość wsparcia ze strony instytucji miejskich, organizacji społecznych i społeczności parafialnych.

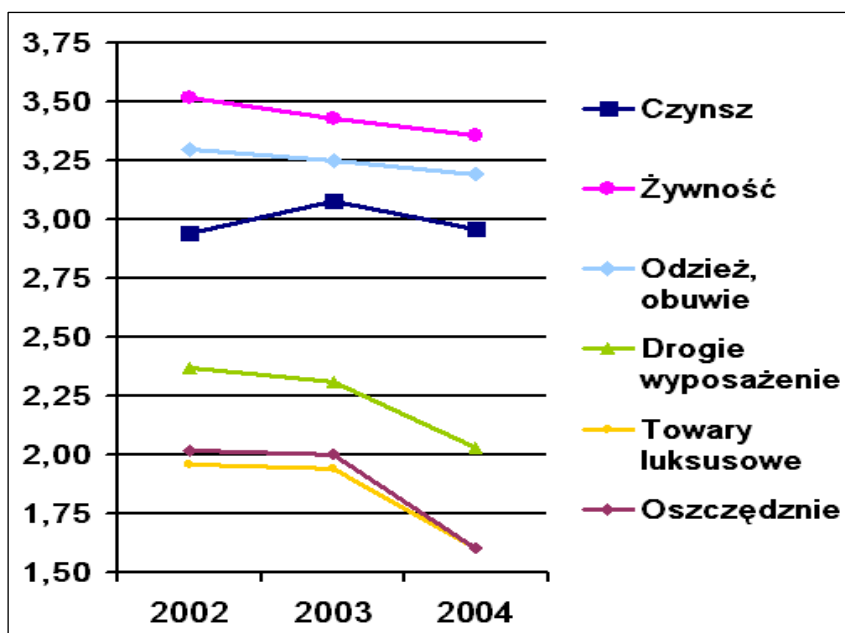
Gotowość poznaniaków do udzielenia pomocy potrzebującym (niepełnosprawnym, ubogim i bezdomnym, zaniedbywanym dzieciom), kształtuje się na poziomie przeciętnym. Chęć niesienia pomocy deklaruje co czwarty badany.

Wykres 22. Ocena możliwości finansowych – poziom życia (procent odpowiedzi)

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Wykres 23. Ocena własnych możliwości finansowych w różnych obszarach

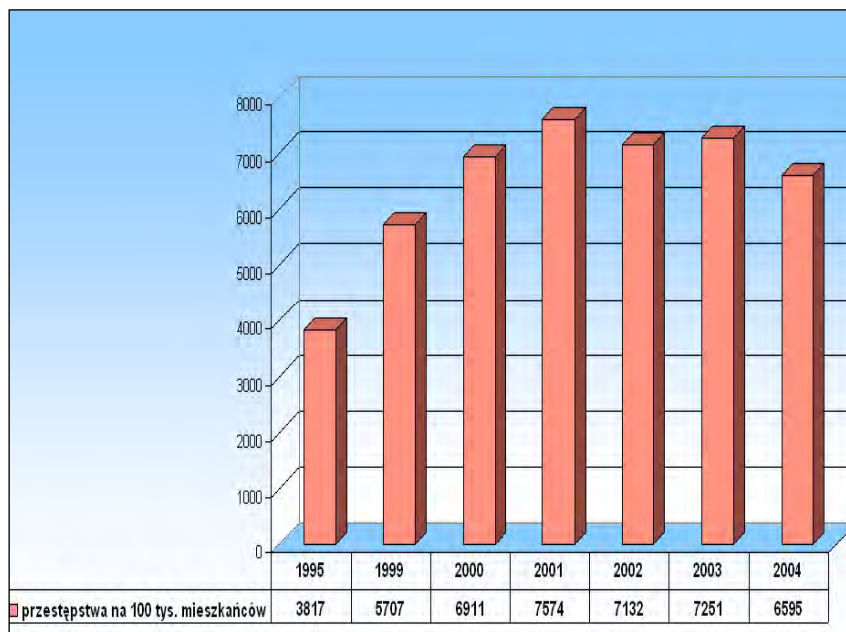

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

2.6.6. Poziom przestępczości i społeczne poczucie bezpieczeństwa

W Poznaniu rejestrowanych jest rocznie około 40 tys. przestępstw, z których około 90% stanowią przestępstwa kryminalne, a dominującymi są kradzieże (ponad 50%). W ostatnich latach wskaźnik zagrożenia przestępczością, mierzony liczbą stwierdzonych przestępstw na 100 tys. mieszkańców wyniósł w 2004 r. 6.595 i od 1995 r. wzrósł blisko 2-krotnie. Spowodowane to jest przede wszystkim zwiększającą się corocznie liczbą ujawnianych przez policję przestępstw narkotykowych i gospodarczych. Odnotowano natomiast spadek liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych, głównie w kategoriach najbardziej wpływających na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, tj. zabójstw, zgwałceń i kradzieży z włamaniem. Jedną z najbardziej uciążliwych dla mieszkańców kategorii przestępstw są kradzieże i włamania do samochodów oraz drobne kradzieże popełniane w miejscach i obiektach publicznych. Kradzieże aut i części samochodowych stanowią ponad połowę wszystkich kradzieży w mieście. Ogólna wykrywalność sprawców wynosi około 44,1%. Bardzo wysoka jest natomiast wykrywalność przestępstw narkotykowych i gospodarczych (w granicach 99%).

Wykres 24. Wskaźnik przestępczości w Poznaniu w latach 1995-2004

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

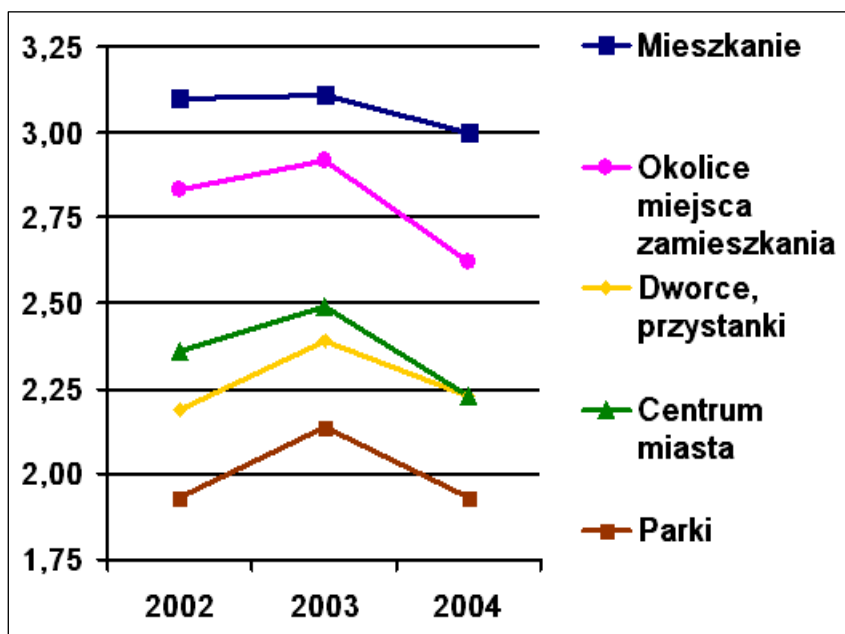
Stwierdzony poziom przestępczości mieszkańcy Poznania odczuwają w zróżnicowany sposób. Według przeprowadzonych w 2004r. przez CBJŻ badań

ankietowych, w ciągu dnia poznaniacy czują się raczej bezpiecznie, przede wszystkim w swoich domach i blisko miejsca zamieszkania (prawie 80%). W porównaniu z 2003 r. największy wzrost poczucia bezpieczeństwa zanotowano na dworcach PKP, PKS i przystankach MPK, wzrosło również poczucie bezpieczeństwa w parkach miejskich i w centrum miasta.

Wieczorem i w nocy poczucie bezpieczeństwa poznaniaków we własnym domu kształtuje się na poziomie przeciętnym (zagrożenie odczuwa 40% mieszkańców, w okolicach miejsca zamieszkania na poziomie raczej złym (boi się ponad 52% poznaniaków). W centrum miasta jednak, strach odczuwa aż 64,6% mieszkańców Poznania, na dworcach i przystankach MPK 66%, w parkach miejskich i na terenach spacerowych 74,7%. Trzy ostatnie aspekty otrzymały ocenę bardzo złą.

Odnotowano przy tym spadek ocen wszystkich elementów składających się na poczucie bezpieczeństwa wieczorem i w nocy. Ogólny poziom poczucia bezpieczeństwa poznaniaków wieczorem i w nocy kształtuje się na poziomie raczej złym, zagrożenie odczuwa niemal 60% badanych.

Wykres 25. Poczucie bezpieczeństwa wieczorem i w nocy w różnych częściach miasta

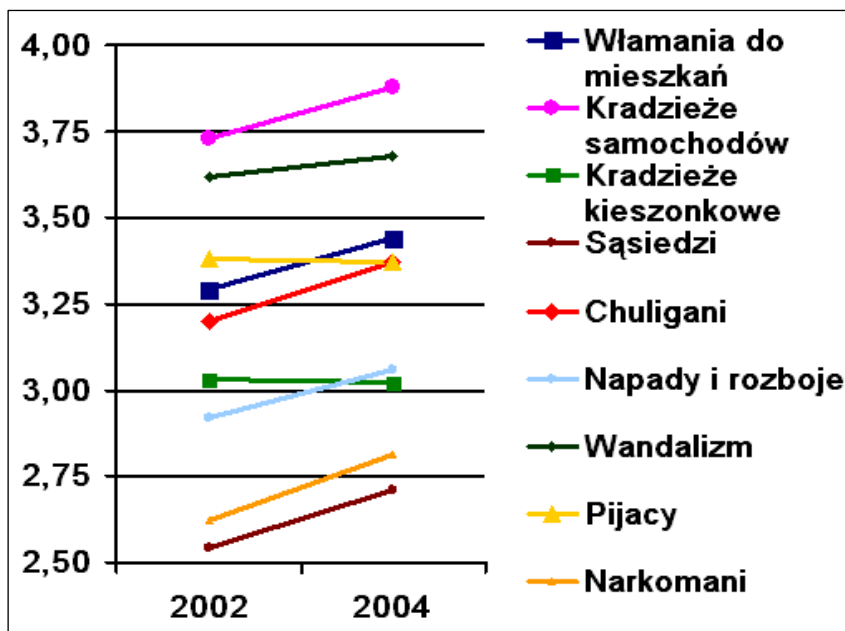

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Za największy problem w pobliżu swojego miejsca zamieszkania poznaniacy uznali kradzieże samochodów i ich wyposażenia (prawie 73% wskazań). Za raczej poważne zagrożenie badani uznali kolejno wandalizm (65,6% wskazań),

kradzieże i włamania do mieszkań (54,7%), pijaństwo (52,2%) i chuliganów (52,1%). Na poziomie przeciętnym poznaniacy ocenili zagrożenie napadami i rozbojami (37,1% wskazań) oraz kradzieże kieszonkowe (28,9%) i narkomanię (19,7%).

Wykres 26. Problemy w okolicy miejsca zamieszkania

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Problem, który zdaniem respondentów raczej nie występuje w pobliżu ich miejsca zamieszkania, to awanturujący się sąsiedzi. Dostępność i łatwość kontaktu z funkcjonariuszami Policji pozytywnie ocenia 47,3% mieszkańców, skuteczność załatwiania spraw 30,3%, szybkość załatwiania spraw 25,6%, kompetencje funkcjonariuszy 40,4%, uprzejmość policjantów 48,1%. Ogólna ocena Policji w 2004r. wyniosła. Straż Miejska uzyskała ocenę przeciętną. Najwyżej oceniony aspekt jej działalności to uprzejmość strażników (31,6% zadowolonych mieszkańców). Kolejne miejsca zajęły: dostępność i łatwość kontaktu ze strażnikami (26,7% pozytywnych ocen), kompetencje strażników (21,3% zadowolonych mieszkańców), skuteczność załatwiania spraw (19,4% zadowolonych respondentów) i szybkość załatwiania spraw (17,1% pozytywnych ocen).

Ponad 90% badanych zadeklarowało gotowość niesienia pomocy sąsiadowi w sytuacji zagrożenia oraz powiadomienia policji jako świadek przestępstwa.

Mieszkańcy Poznania raczej nie byłoby jednak skłonni wziąć udziału w społecznym programie ochrony ich ulicy lub osiedla przed przestępcami.

2.7. MIESZKALNICTWO

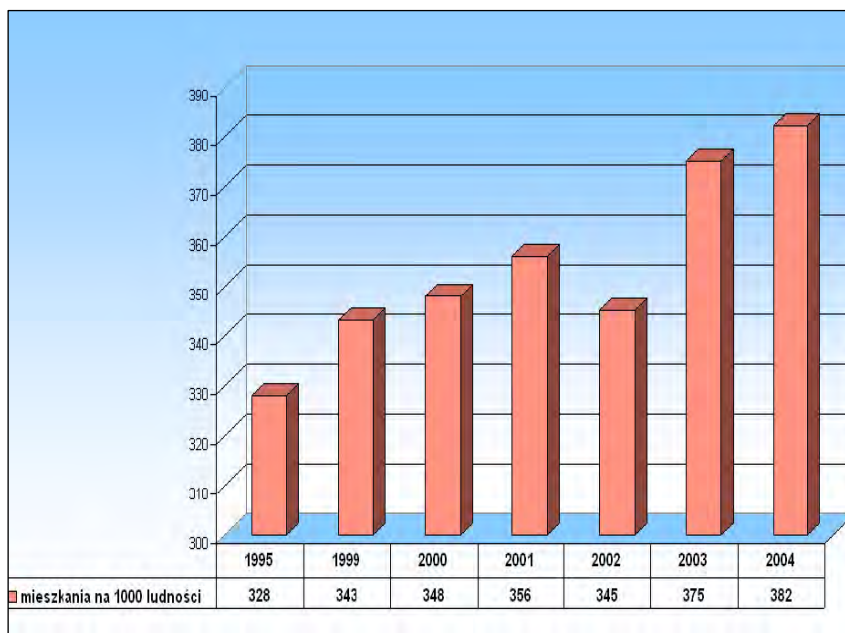
2.7.1. Zasoby mieszkaniowe i ich standard

Na koniec grudnia 2004 r. w Poznaniu było 218,9 tys. mieszkań z 763,1 tys. izb, o łącznej powierzchni użytkowej 13.856,4 tys. m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2004 r. wynosiła 63,3 m² i zwiększyła się o 6 m² w stosunku do 1990 r. W 2004 r. na jedno mieszkanie średnio przypadało 3,48 izb, przeciętna powierzchnia użytkowa jednej izby wynosiła 18,2 m². W jednym mieszkaniu zamieszkiwało średnio 2,61 osób, a na jedną izbę przypadało 0,75 osób. Ponad 80% mieszkańców zamieszkuje w zabudowie wielorodzinnej. Blisko połowa mieszkań (48%) powstała do 1970 r., 38% w latach 1971-88, a 14% mieszkań wybudowano w latach 1989-2004.

Wyposażenie mieszkań jest zróżnicowane, jednak większość posiada łazienkę (95%), możliwość korzystania z: wody bieżącej (99,7%), ciepłej wody bieżącej (93,2%), gazu sieciowego (91%), jest podłączonych do kanalizacji (97,1%), 84,4% posiada centralne ogrzewanie (zbiorowe lub indywidualne), a 8,8% indywidualne ogrzewanie węglowe.

Większość zasobów mieszkaniowych należy do spółdzielni (45%) i osób prywatnych (39%). Zasoby komunalne stanowią 10%. Około 70% mieszkań w Poznaniu jest własnością prywatną. Znaczący wpływ na to miała prowadzona w ostatnich latach sprzedaż mieszkań komunalnych, Skarbu Państwa, spółdzielczych i zakładowych.

Wykres 27. Mieszkania w Poznaniu na 1000 ludności w latach 1995 - 2004

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

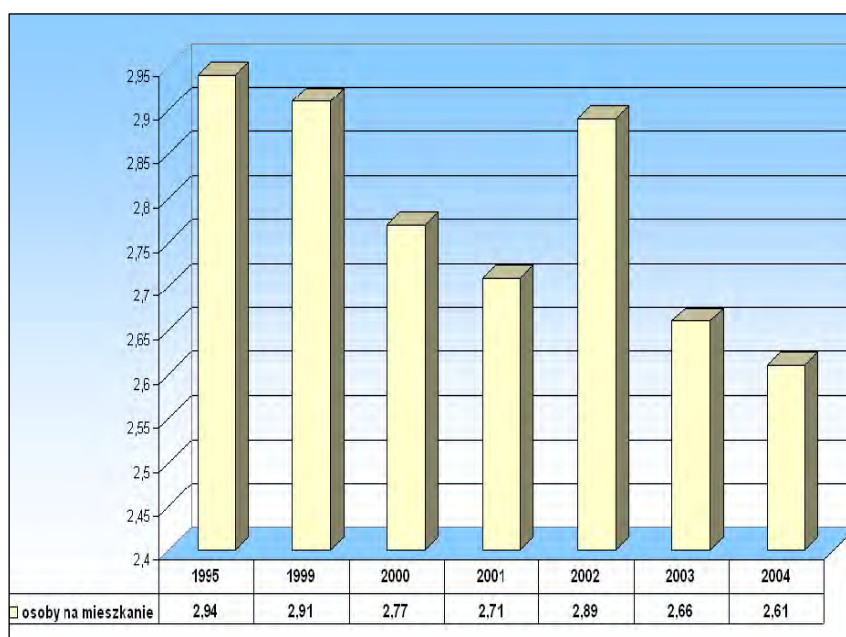
2.7.2 Stan techniczny powierzchni mieszkaniowych

Stan techniczny zasobów mieszkaniowych jest zróżnicowany. Poważnym problemem jest postępująca dekapitalizacja zasobów wybudowanych przed 1945 rokiem (kamienice komunalne i prywatne) oraz wymagające coraz większych nakładów na generalne remonty i modernizacje budynki spółdzielcze wybudowane przed 30 laty z materiałów o niskiej jakości i dużej przenikalności cieplnej.

2.7.3. Zapotrzebowania na mieszkania

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 ujawniły, że część rodzin 100 nadal nie posiada własnego mieszkania (na 1 mieszkanie przypada 1,1 gospodarstw domowych) i to pomimo, iż 6% zasobów mieszkaniowych stanowią wolne mieszkania przeznaczone do stałego zamieszkania. Szacuje się, że w Poznaniu brakuje około 20 tys. mieszkań.

Wykres 28. Przeciętna liczba osób na mieszkanie w Poznaniu w latach 1995-2004

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

2.7.4. Działania w zasobach komunalnych

Stopniowo realizowany program remontów i modernizacji kamienic komunalnych ulegnie znacznemu przyspieszeniu po rozpoczęciu w 2004 r. realizacji przygotowanego przez Miasto projektu renowacji kamienic komunalnych (I etap – 3 kamienice99, docelowo – 150 budynków pobudowanych przed 1945 rokiem – część mieszkań zostanie przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych), częściowo finansowana z kredytu Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Modernizowane są także kamienice prywatne oraz budynki spółdzielcze, jednak barierą w szybkiej realizacji tych prac jest brak wystarczających środków finansowych. Rozwiązania wymaga także problem przyszłości substandardowej zabudowy w rejonie ul. Opolskiej i Sowińskiego (baraki wybudowane w czasie II wojny światowej) oraz Krańcowej.

Miasto może przeznaczyć 7,2 tys. ha pod zabudowę mieszkaniową. Pod większe zespoły zabudowy wielorodzinnej przewiduje się rejon ul. Głównej, Górczyna, Gospody Targowej, Łaciny i ul. Kopanina, a jednorodzinnej Strzeszyn,

Fabianowo, częściowo Szczepankowo, Morasko, rejon ulic Mateckiego, Jasna Rola i Błażeja. Na terenie całego miasta, szczególnie na Piątkowie, Wildzie, Jeżycach, Ratajach, Grunwaldzie oraz Naramowicach, znajdują się tereny na pojedyncze budynki lub niewielkie zespoły mieszkaniowe.

Nierozwiązanym problemem jest zapewnienie mieszkań dla osób niezamożnych w warunkach rosnących kosztów utrzymania mieszkań przy jednoczesnym ubożeniu coraz większej części społeczeństwa. W Poznaniu brak jest tańszych w eksploatacji mieszkań socjalnych o obniżonym standardzie. Miasto nie dysponuje także wystarczającą liczbą wolnych lokali mieszkalnych dla osób nie będących w stanie zapewnić ich sobie samodzielnie: osobom z domów dziecka, mieszkańcom prywatnych kamienic, którym właściciele wypowiedzieli umowy najmu, osobom ubogim i bezdomnym czy eksmitowanym znajdujących się w trudnych warunkach socjalnych.

W celu poprawy sytuacji w 2004 r. rozpoczęto budowę mieszkań komunalnych przy ul. Nadolnik, z których część zostanie dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto Miasto Poznań wspólnie z Fundacją Pomocy Wzajemnej Barka rozpoczęło w 2005 r. realizację projektu budowy budynków socjalnych przy ul. Darzyborskiej.

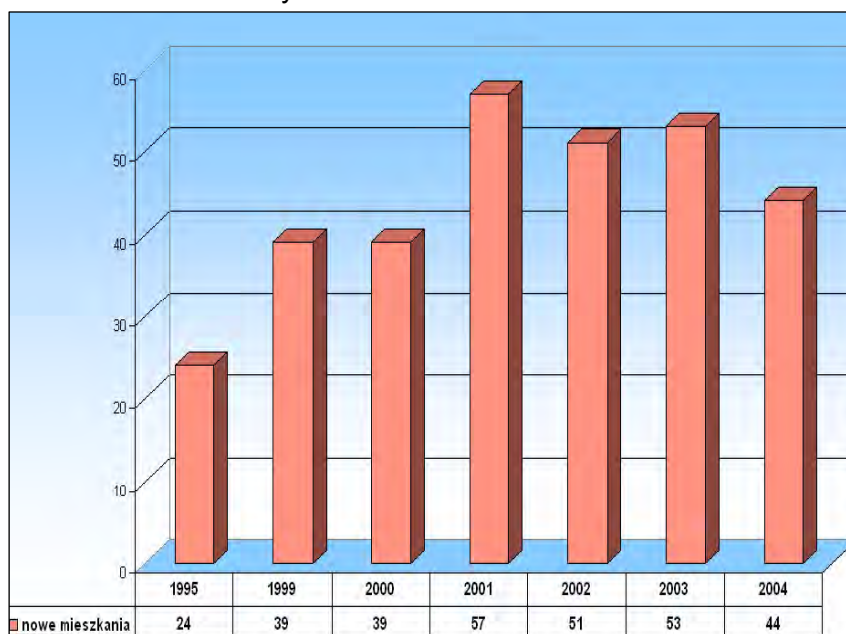
2.7.5. Działania w zasobach prywatnych

Brak danych dotyczących aktywności remontowych i modernizacyjnych w prywatnych zasobach mieszkaniowych starego budownictwa. Obserwować można jednak pojedyncze działania w tym kierunku, rozrzucone na obszarach starych dzielnic miasta.

Rynek inwestorów nowego budownictwa mieszkaniowego tworzy około 40 prywatnych developerów, spółdzielnie mieszkaniowe, 5 towarzystw budownictwa społecznego oraz inwestorzy indywidualni. W ostatnich latach najwięcej nowych mieszkań oddają prywatni developerzy, towarzystwa budownictwa społecznego oraz osoby prywatne. Te dwie pierwsze grupy inwestorów pojawiły się na poznańskim rynku w połowie lat 90. Od 1990 r. przybyło 23,7 tys. mieszkań, czyli średnio 1,7 tys. rocznie. Była to jednak w

zdecydowanej większości oferta skierowana do mieszkańców co najmniej średniozamożnych.

Wykres 29. Efekty mieszkaniowe w Poznaniu w latach 1995 – 2004 na 10 tys. ludności

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

2.7.6. Sytuacja mieszkaniowa w odczuciu społecznym

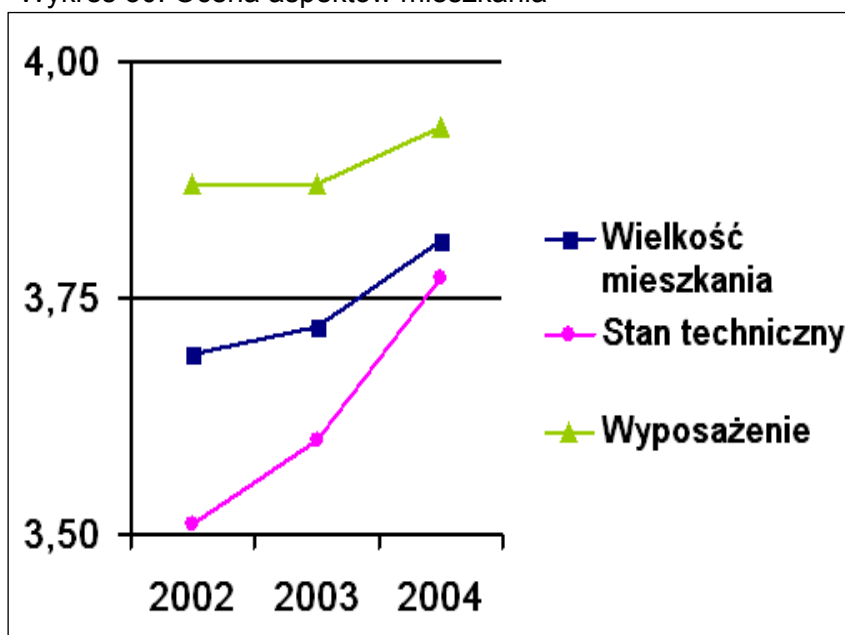
Według badań przeprowadzonych przez CBJŻ w 2004 r. prawie 83% respondentów wyraziło zadowolenie z wyposażenia swojego mieszkania (łazienka, wc, ogrzewanie), prawie 75% pozytywnie ocenia metraż swojego mieszkania, prawie 74% zadowolonych jest ze stanu technicznego.

Ogólna średnia ocena poznaniaków własnego mieszkania jest bardzo wysoka.

Stan techniczny zamieszkiwanego budynku pozytywnie ocenia prawie 72% poznaniaków. Z czystości i porządku w otoczeniu domu zadowolonych jest ponad 68% mieszkańców Poznania.

Usytuowanie swojego domu w mieście pozytywnie ocenia 87% poznaniaków, a ogólne zadowolenie z własnego domu jest wysokie.

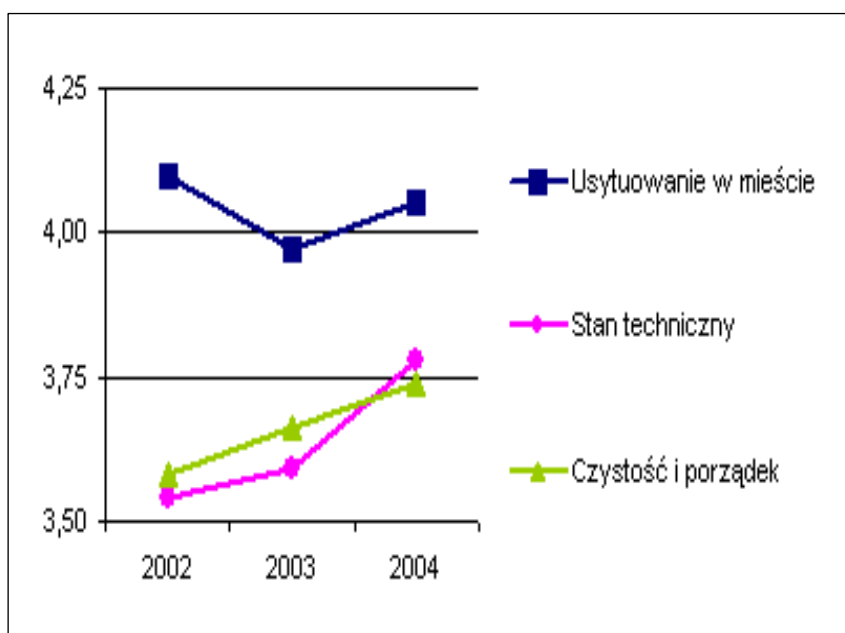
Wykres 30. Ocena aspektów mieszkania

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Mieszkańcy Poznania wysoko oceniają możliwość dojazdu z miejsca zamieszkania do pracy i po zakupy. Prawie 67% ankietowanych poznaniaków wyraziło w 2004r. pozytywną opinię na temat warunków wypoczynku i rekreacji w pobliżu domu (średnia ocena 3,70). Z warunków zabawy dla dzieci poznaniacy są raczej zadowoleni (ponad 56% pozytywnych opinii).

Wykres 31. Ocena aspektów domu (budynku)

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

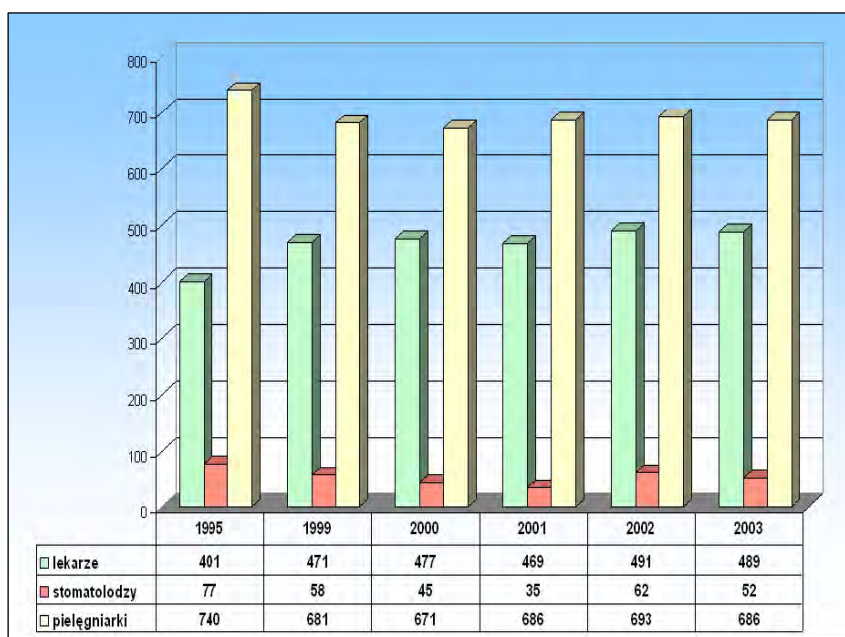
Nieco ponad 62% mieszkańców pozytywnie ocenia kontakty i atmosferę wśród sąsiadów, ponad 52% zadowolonych jest z dbałości mieszkańców o czystość w pobliżu domu i wzajemnej pomocy sąsiadów.

2.8. OCHRONA ZDROWIA

2.8.1. Infrastruktura

Infrastruktura ochrony zdrowia podstawowej opieki zdrowotnej jest wystarczająca i rozłożona równomiernie na terenie miasta.

Wykres 32. Personel medyczny na 100 tys. mieszkańców w Poznaniu w latach 1995-2003

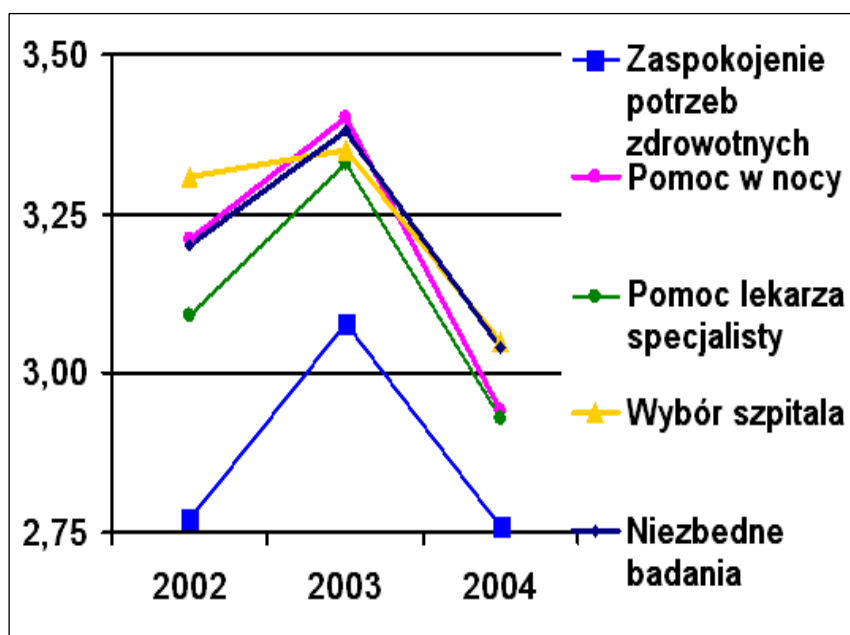
Źródło: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.

Większość placówek znajduje się w odległości poniżej 1 km od miejsca zamieszkania pacjenta. Postępujący w Poznaniu trend starzenia się społeczeństwa powoduje konieczność zorganizowania większej liczby oddziałów i szpitali dziennych, opieki długoterminowej, zakładów opiekuńczo - pielęgnacyjnych i opieki paliatywnej.

2.8.2. Społeczna ocena służby zdrowia

W trakcie badań CBJŻ co trzeci poznanianin jest zdania, że w ramach ubezpieczenia zdrowotnego uzyska niezbędne badania laboratoryjne i diagnostyczne. 29,7% ankietowanych uważa, że w razie potrzeby uzyska odpowiednią pomoc lekarza specjalisty. 27,6% badanych wyraża przekonanie, że w ramach ubezpieczenia zdrowotnego otrzyma odpowiednią pomoc medyczną w nocy. Ogólna ocena dostępności usług medycznych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego kształtuje się na poziomie oceny przeciętnej. Osób zadowolonych i niezadowolonych z dostępności usług w ramach ubezpieczenia zdrowotnego jest niemal tyle samo (ok. 30%).

Wykres 33. Ocena dostępności usług medycznych

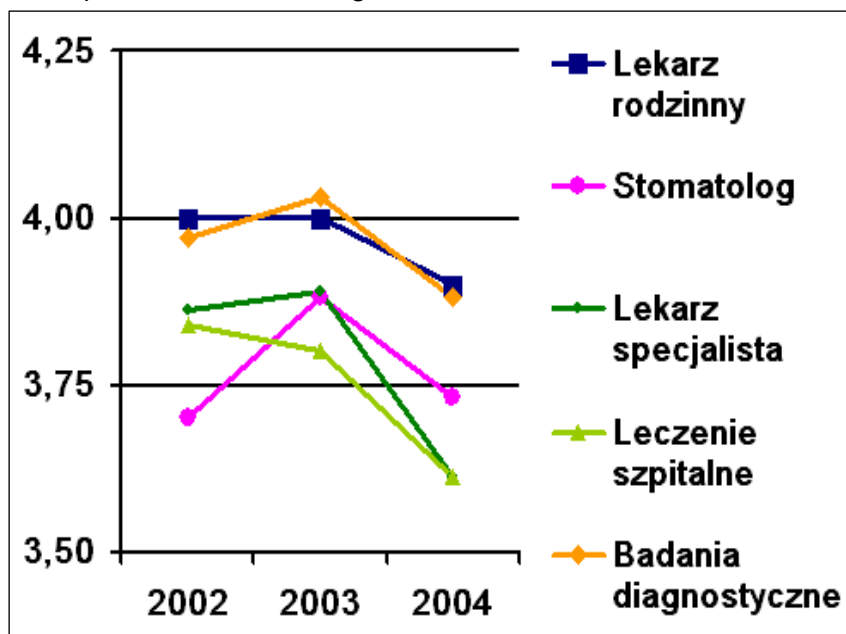

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

Najwyżej ocenianymi elementami usług medycznych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego w 2004 r. było leczenie przez lekarza rodzinnego (prawie 75% ocen pozytywnych, ocena bardzo dobra) oraz badania laboratoryjne i diagnostyczne. Raczej dobrze respondenci ocenili leczenie stomatologiczne, leczenie przez lekarzy specjalistów i leczenie szpitalne.

Ogólna ocena jakości świadczeń medycznych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego jest wysoka. Zadowolonych ze świadczeń jest prawie 74% poznaniaków, niezadowolonych niecałe 10%.

Wykres 34. Ocena świadczeń medycznych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

2.9. SZKOLNICTWO I UCZELNIE WYŻSZE

2.9.1. System i poziom kształcenia szkolnego

System edukacji szkolnej w Poznaniu obejmuje 343 szkoły na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i średnim, do których uczęszcza 91,1 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych. Wyniki przeprowadzonych w 2004 r. testów wśród uczniów kończących szkoły podstawowe i gimnazjalne¹¹ wykazały, że poziom nauczania w poznańskich szkołach, podobnie jak w całej Polsce, obniża się od 2000 r., szczególnie w przedmiotach matematyczno-przyrodniczych. Świadczy to o konieczności weryfikacji programów nauczania i sposobu przekazywania wiedzy przez kadrę nauczycielską. Ważnym problemem w kształceniu, głównie zawodowym, jest brak elastyczności w dostosowaniu kierunków kształcenia do zmian na rynku pracy, pomimo iż poznańskie szkoły zawodowe kształcą młodzież wielostronnie (w ponad 25 zawodach). Wyniki badań Powiatowego Urzędu Pracy

wskazują, że największe trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają absolwenci Liceum Zawodowego Renowacji Zabytków Architektury, Technikum Chemicznego i Technikum Elektryczno-Elektronicznego. Problemem jest także przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy oraz poruszanie się na nim. Rosnący popyt na usługi edukacyjne dla dorosłych (w poznańskich szkołach dla dorosłych, które stanowią 38% wszystkich szkół ponadgimnazjalnych kształci się około 30% uczniów) powoduje konieczność poprawy jakości i dostępności ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego umożliwiającego zdobywanie kwalifikacji przez całe życie, wypracowania nowych metod nauczania w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, koncentrujących się na opracowaniu metod samokształcenia, uwzględniających konkretne potrzeby uczących się poza formalnym systemem kształcenia.

2.9.2. Edukacja i instytucje edukacyjne w ocenie społecznej

Zdaniem badanych poznaniaków szkoły w Poznaniu funkcjonują raczej dobrze. Ponad 71% respondentów uznało, że szkoły zapewniają uczniom wysoki poziom kształcenia, zdaniem ponad 50% szkoły zapewniają uczniom wystarczającą opiekę oraz dobrze wychowują uczniów. Najniżej, na poziomie przeciętnym, poznaniacy ocenili warunki do rozwoju zapewniane uczniom niepełnosprawnym (ponad 39% ocen pozytywnych).

Podobnie jak w roku 2003, jako raczej dobre respondenci uznali wyposażenie poznańskich szkół (ogólna średnia 3,64). Na ocenę tego aspektu złożyły się oceny czystości i estetyki oraz przestronności i wygody pomieszczeń, wyposażenia bibliotek, wyposażenia w pomoce dydaktyczne i dostępu do komputerów.

Prawie 72% rodziców uczniów uważa, że nauczyciele szanują godność ich dzieci, zdaniem 55,5% respondentów nauczyciele pomagają uczniom rozwiązać ich problemy, zdaniem 56,6% nauczyciele sprawiedliwie traktują uczniów. Nie odnotowano tu istotnych zmian wartości wskaźników w stosunku do ubiegłego roku. Stosunki panujące między uczniami rodzice oceniają jako bardzo dobre (wzrost średniej z 3,78 na 4,04). Lepiej niż w zeszłym roku rodzice uczniów ocenili wymagania stawiane dzieciom (wzrost średniej z 3,59 na 3,79). W niewielkim

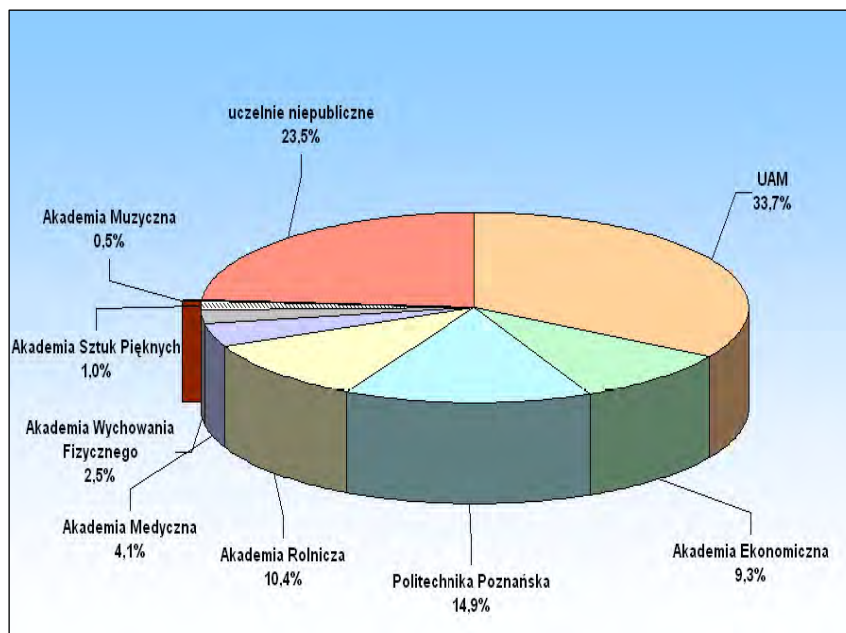
stopniu zmalał procent respondentów deklarujących, że ich dziecko było bite lub zastraszane przez inne dzieci (spadek z 9,8 do 7,1% wskazań) lub proponowano mu kupno lub użycie narkotyku (spadek z 9,3% do 4,9%). Niecałe 5% respondentów zadeklarowało, że ich dziecko opowiadało o ośmieszaniu, poniżaniu lub karach fizycznych stosowanych przez nauczyciela.

Bardzo dobrze mieszkańcy ocenili funkcjonowanie poznańskich przedszkoli (ogólna średnia 4,32, wszystkie badane elementy uzyskały ocenę bardzo dobrą).

2.9.3. Szkolnictwo wyższe

Poznań jest jednym z głównych ośrodków szkolnictwa wyższego w Polsce. Na 23 uczelniach¹³ (w tym 8 państwowych) studiuje ponad 122 tys. studentów, w tym blisko 700 cudzoziemców (ponad połowa na Akademii Medycznej). Liczba studentów przewyższa liczbę młodych mieszkańców Poznania w wieku od 19 do 25 lat (o 80%), co oznacza że prawie 3/5 studentów to osoby spoza miasta. Na 1000 mieszkańców przypada 214 studentów (wśród dużych polskich miast Poznań zajmuje pod tym względem 1. miejsce). Kadra akademicka poznańskich uczelni liczy 7,6 tys. osób, w tym blisko 0,9 tys. to naukowcy z tytułem profesora. Na 1 nauczyciela akademickiego przypada 15,8 studentów (w woj. wielkopolskim 17,4, a w kraju – 20,6). Corocznie poznańskie szkoły wyższe opuszcza ponad 20 tys. absolwentów.

Wykres 36. Struktura poznańskich szkół wyższych w 2004 r. wg liczby studentów

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

2.9.4. Rynek pracy dla absolwentów szkół wyższych

Sytuacja na poznańskim rynku pracy wśród absolwentów szkół wyższych wskazuje na to, że liczba osób z wyższym wykształceniem – absolwentów – jest duża, jednak ich profil kształcenia nie odpowiada w pełni rynkowi pracy. Niezbędna jest także profesjonalna pomoc w przygotowaniu młodych osób do wejścia na rynek pracy, w tym pomoc w odbyciu praktyk studenckich i stażu podyplomowego.

2.9.5. Poziom szkolnictwa wyższego

Wysoka jakość kształcenia poznańskich uczelni jest potwierdzana akredytacją państwową i środowiskową, przyznawaną poszczególnym kierunkom kształcenia przez komisje akredytacyjne skupiające przedstawicieli tej samej kategorii uczelni wyższych. Od kilku lat poznańskie uczelnie zajmują wysokie miejsca w badaniach porównawczych. W rankingu dot. roku akademickiego 2003/2004, spośród 297 uczelni w kraju Uniwersytet im. A. Mickiewicza został 5-krotnie sklasyfikowany

w pierwszej piątce (w kategoriach: pedagogika – 1. pozycja, politologia i psychologia – 2. pozycja, socjologia – 4. pozycja, prawo – 5. pozycja). Czołowe lokaty w swoich kategoriach zajęły także: Akademia Ekonomiczna (2. pozycja w kategorii ekonomia i zarządzanie) oraz Politechnika Poznańska (3. pozycja w kategorii informatyka).

2.9.6. Bariery dla rozwoju szkolnictwa wyższego

Barierami w rozwoju uczelni wyższych jest niedostateczna i rozproszona baza lokalowa oraz braki w wyposażeniu w nowoczesny sprzęt niezbędny do pracy naukowej i dydaktycznej. Problemem jest także dostęp studentów niepełnosprawnych do niektórych starszych budynków. Zagrożeniem, perspektywy rozwoju demograficznego (znaczny spadek liczby studentów) i jego konsekwencje dla podaży szkół wyższych i możliwości finansowania kadry naukowo – dydaktycznej i utrzymania zasobów.

2.10. KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

2.10.1. Rynek kultury

Poznań jest jednym z ważniejszych ośrodków kulturalnych kraju, charakteryzujący się dużą dynamiką i różnorodnością życia artystycznego. Doroczne imprezy, to:

- Festiwal Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna”,
- Międzynarodowy Festiwal Teatralny Malta,
- Międzynarodowe Biennale Tańca Współczesnego,
- Warsztaty Tańca Współczesnego,
- Międzynarodowy Festiwal Chórów Uniwersyteckich „Universitas Cantat”,
- Międzynarodowy Festiwal Teatralny Maski,
- Międzynarodowy Listopad Poetycki.

Najważniejszą imprezą kulturalną są organizowane co 4 lata Międzynarodowe Konkursy Skrzypcowe im. Henryka Wieniawskiego.

Coraz większe znaczenie zaczyna odgrywać w Poznaniu muzyka dawna, a to dzięki powstałemu w 1998 r. „Festiwalowi Muzyki Dawnej – persona grata”. Działa tutaj orkiestra festiwalowa „Arte de Sounatori” – będąca jednym z najciekawszych zespołów na europejskiej scenie muzyki dawnej ostatnich lat.

Poznań jest również bardzo prężnym ośrodkiem teatru alternatywnego. Miasto jest organizatorem międzynarodowych festiwali teatru alternatywnego Malta i Maski.

Odbywa się tutaj również Międzynarodowy Festiwal Filmów Młodego Widza Ale Kino! – jedyny festiwal w kraju poświęcony sztuce filmowej dla dzieci i młodzieży

Rokrocznie organizowane są także liczne imprezy związane z edukacją kulturalną i artystyczną skierowaną do szerokiego kręgu odbiorców, m.in. :

- realizacja projektów edukacyjnych w ramach Pro Sinfoniki,
- „Zimowe Pogotowie Sztuki”,
- Alternatywna Szkoła Teatru,
- Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla dzieci i młodzieży”,
- Międzynarodowe Międzyuczelniane Warsztaty Niepokoju Twórczego „Kieszeń Vincenta”,
- interdyscyplinarny cykl warsztatów Miejska Straż Wyobraźni.

projekty wspierające aktywność twórczą poznańskich twórców:

- Czwartki Literackie,
- Festiwal Wolnej TFUrczości,
- działalność Galerii ON i AT,
- cykl edukacyjny w Galerii u Jezuitów,
- realizacje wystaw z cyklu „Ulice i zaułki dawnego Poznania”;
- spotkania z kulturą (lato): Wakacje z Leonardem,
- Letnie Pogotowie Sztuki,
- Staromiejskie Koncerty Jazzowe,

- Kameralne Spotkania z Muzyką,
- Koncerty Sołackie,
- Festiwal Muzyka Świata,
- Plenerowe Spotkania z muzyką klasyczną; tzw. „dobre pomysły”, w tym m.in. koncerty z cyklu „Non omnis moriar”.

Co roku w Poznaniu odbywa się około 40 imprez masowych. Do najbardziej popularnych należą:

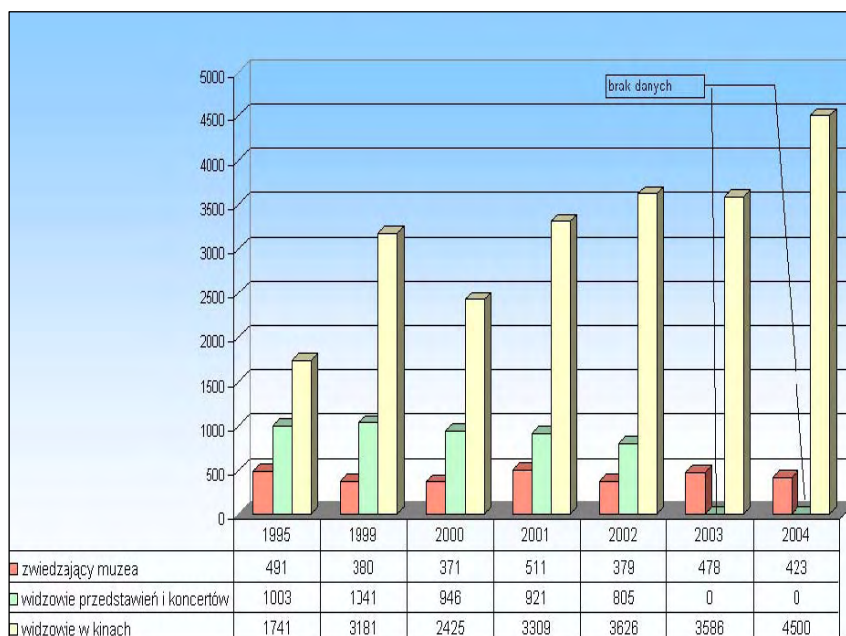
- Imieniny Ulicy Św. Marcin,
- Poznańskie Wianki – Noc Kupały,
- Dni Pyrlandii, Sylwester,
- Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy,
- Imieniny Lecha.

Poznańskie spektakle plenerowe bez wątpienia decydują o silnej pozycji teatralnej Poznania na tle kraju, ale w stolicy Wielkopolski funkcjonują również tradycyjne sceny repertuarowe:

- Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego - w którym na dwóch scenach odbywa się rocznie ok. 380 przedstawień, szczytujący się 100-procentową widownią na Scenie Nowej i 85-procentową na dużej scenie, od lat 80. utrzymujący pozycję jednego z najbardziej liczących się w Polsce teatrów dramatycznych;
- Teatr Polski – realizujący od 2000 r. ogólnopolskie i międzynarodowe projekty, stawiające go w czołówce nowatorskich scen w kraju, w którym swoje przedstawienia realizują najbardziej znani współcześni twórcy polskiego teatru: Krzysztof Warlikowski, Grzegorz Jarzyna i Anna Augustynowicz;
- Teatr Ósmego Dnia – będący zarówno teatrem plenerowym, gromadzącym wielotysięczną widownię, jak i salowym – dysponującym sceną ze 100 miejscami na widowni – wciąż utrzymujący pozycję jednego z najważniejszych polskich teatrów alternatywnych,
- Teatr Animacji – prezentujący repertuar dla młodej widowni, za swe spektakle, prezentowane na prestiżowych festiwalach teatralnych, regularnie otrzymuje

znaczące nagrody, jest również posiadaczem Atestów – Świadectw Wysokiej Jakości i Poziomu Artystycznego przyznanych przez Zarząd Polskiego Ośrodka Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ.

Wykres 37. Frekwencja w wybranych instytucjach kulturalnych w Poznaniu na 1000 mieszkańców w latach 1995 - 2004

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

Na co dzień nieprzerwany ciąg przedsięwzięć kulturalnych zapewnia ponad 80 instytucji kulturalnych, 9 teatrów i instytucji muzycznych dysponujących ponad 3,3 tys. miejsc, około 50 galerii i 21 placówek muzealnych. Poznańskie teatry i instytucje muzyczne dają rocznie około 2,7 tys. Przedstawień i koncertów. Problemem jest brak siedzib tak kulturotwórczych zespołów jak: Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Polski Teatr Tańca, oraz poznańskich teatrów alternatywnych – Teatr Biuro Podróży, Teatr Strefa Ciszy, Teatr Usta Usta.

Chociaż Poznań jest największym ośrodkiem muzealnym w woj. wielkopolskim to 9 najważniejszych placówek muzealnych zwiedza rocznie zaledwie około 140 tys. osób, tj. 50 osób dziennie. Baza muzealna jest zbyt mała i przestarzała, brak miejsca na eksponowanie i przechowywanie, często bogatych i unikalnych zbiorów. W mieście brakuje również muzycznego salonu mieszczańskiego (funkcję taką mogłaby pełnić Waga Miejska).

W Poznaniu pod koniec 2005 r. funkcjonowało 11 kin oraz 3 multipleksy kinowe: Kinepolis, Multikino i otwarte w maju ub.r. Cinema City (z trójwymiarowym kinem IMAX) w ramach kompleksu Plaza.

Największą biblioteką Poznania, będącą najstarszą biblioteką publiczną w kraju jest Biblioteka Raczyńskich, skupiająca 58 placówek miejskich, w tym 51 filii bibliotecznych (19 dla dorosłych, 12 dla dzieci i 20 łączonych). Na koniec 2004 r. stan księgozbioru obejmował 1,6 mln woluminów. Prócz tego istnieje bogata w zbiory Biblioteka Uniwersytecka, Biblioteka Działyńskich i wiele innych księgozbiorów związanych z instytucjami naukowymi wzgl. muzeami.

2.10.2. Możliwości i potencjały sportu i rekreacja

Baza sportowo – rekreacyjna obejmuje ponad 800 obiektów, wśród których znajduje się: 19 basenów i kąpielisk, 10 stadionów, 469 boisk, 181 hal i sal sportowych, 4 kręgielnie, 3 tory łucznicze, 9 strzelnic, 13 przystani, 124 korty tenisowe, 6 kortów do squasha oraz tory: regatowy Malta, żużlowy, samochodowy, narciarski, a także hipodrom, pole golfowe, ściana wspinaczkowa oraz 2 lodowiska, w tym uruchomione w 2004 r. dawne lodowisko „Bogdanka” przy ul. Północnej. Część z nich jest przygotowana do rozgrywania dużych imprez międzynarodowych. Wciąż brak dostatecznej liczby obiektów dostępnych dla ogółu mieszkańców pragnących uczestniczyć jedynie w zajęciach rekreacyjnych: pływalni, kortów tenisowych, sal i hal sportowych, lodowisk, pełnowymiarowego pola golfowego. Przeciętnie na 1 pływalnię przypada tys. mieszkańców, na 1 kort tenisowy 4,5 tys., a na sale i hale sportowe – 3,2 tys. mieszkańców.

Na terenie Poznania znajduje się 239 klubów sportowych, które prowadzą różnorodną działalność, m.in. w sekcjach: piłki nożnej, piłki ręcznej, rugby, pływania, łuczniczych, jeździeckich, sportów wodnych, judo, tenisa ziemnego oraz 40 związków sportowych.

Poznań jest miastem, w którym odbywają się liczne imprezy sportowe o zasięgu: lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (głównie kajakarskie, wioślarskie i hipiczne). Większość 83 imprez sportowych skierowana jest do mieszkańców

i propaguje zdrowy tryb życia przez rekreację, turystykę i aktywny wypoczynek. Głównymi adresatami tej oferty są dzieci i młodzież. W poznańskich szkołach prowadzona jest akcja upowszechniania kultury fizycznej i sportu poprzez naukę pływania, sportów zimowych, gry zespołowe, wioślarstwo, kajakarstwo, szermierkę oraz organizację cyklicznych wycieczek krajoznawczych i rajdów turystycznych.

2.10.3. Turystyka

Poznań, ze względu na swoje położenie geograficzne, ponad tysiącletnią historię oraz infrastrukturę, posiada znaczący potencjał do pełnienia roli ośrodka turystyki. Wykorzystując liczne i wartościowe walory kulturowe i historyczne Poznań jest istotną destynacją turystyki miejskiej i kulturowej. Natomiast połączenie wielowiekowej tradycji handlowej oraz bardzo ważnego ośrodka naukowo-akademickiego i gospodarczego czyni z Poznania doskonale miasto spotkań i turystyki biznesowej. Atutami Poznania są: dogodne położenie geograficzne i dostępność różnymi środkami komunikacji, bogate i zróżnicowane dziedzictwo historyczne i wartości kulturowe oraz różnorodność imprez kulturalnych, istniejąca baza sportowa i rekreacyjna, dobrze rozwinięty sport wyczynowy, duża i nowoczesna baza konferencyjna i noclegowa oraz rozwinięta baza gastronomiczna. Jednakże miasto posiada również słabe strony: niewystarczająco rozwiniętą sieć dróg rowerowych, brak hoteli luksusowych i małą liczbę (3) hoteli czterogwiazdkowych. Brak także wystarczającej liczby tanich i o stosunkowo dobrym standardzie obiektów noclegowych dla turystów mniej zamożnych, szczególnie dla młodzieży (działają jedynie 4 schroniska młodzieżowe, 2 kempingi i 1 motel).

Poznańskie obiekty noclegowe stanowią 9% ogółu takich obiektów w woj. wielkopolskim, dysponują natomiast 19% miejsc noclegowych. Ponad 44% turystów odwiedzających Wielkopolskę zatrzymało się w Poznaniu, w tym 72% turystów zagranicznych. Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 40,1%. W 2004 r. korzystało z nich 402,6 tys. turystów, w tym 167 tys. turystów zagranicznych. Na terenie miasta znajduje się 37 hoteli. Ponad połowa z nich (20) to obiekty przynajmniej 3-gwiazdkowe. W ostatnich latach standard

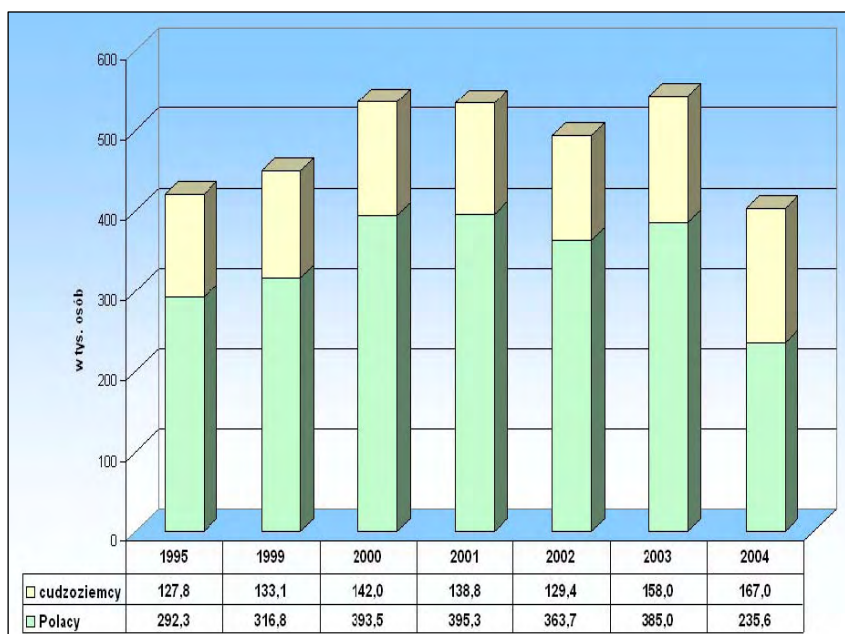
poznańskich hoteli znacznie się podwyższył, co związane jest z modernizacją istniejących i budową nowych obiektów.

W Poznaniu zainwestowały 4 duże zagraniczne sieci hotelowe: francuska Accor (hotele: Ibis, sieć hoteli Orbis) i Louvre Hotels (hotel Campanile), włoska sieć Domina Hotels & Resorts (hotel Domina Prestige Poznań) oraz luksemburska Best Eastern Plaza Hotels (Hotel HP Park), zapowiadane są też dalsze inwestycje. Trwa budowa 5-gwiazdkowego hotelu dla sieci Sheraton przy ul. Roosevelta, w pobliżu rozpoczyna się budowa 4-gwiazdkowego obiektu sieci Domina Hotels & Resorts, przygotowywana jest również inwestycja sieci Radisson SAS.

W Poznaniu odczuwalny jest brak wystarczającej liczby małych, tanich hoteli. Turyści poszukujący takiej oferty korzystają z usług obiektów lokalizowanych coraz liczniej na terenie powiatu poznańskiego. Poznań przyciąga turystów licznymi międzynarodowymi i ogólnopolskimi imprezami sportowymi i kulturalnymi, które się tu co roku odbywają. Jest również miejscem organizacji wielu konferencji i kongresów naukowych, przy czym szczególnie w dziedzinie spotkań związanych z medycyną miasto może się pochwalić silną pozycją.

Poznań posiada 224 sale konferencyjne, mogące pomieścić prawie 28 tys. osób. Do największych należą sale konferencyjne HWS Arena, Centrum Wykładowego Politechniki Poznańskiej, Centrum Kongresowego Instytutu Ochrony Roślin oraz obiekty Międzynarodowych Targów Poznańskich. Większość bazy konferencyjnej to sale małe i średniej wielkości (średnio 200-300 miejsc) o zróżnicowanym poziomie wyposażenia. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że jakość wyposażenia sal konferencyjnych stale się podnosi i w większości przypadków umożliwia organizację imprez na światowym poziomie. Liczba obiektów konferencyjnych systematycznie się powiększa. Obecnie powstaje kolejny obiekt, w którym zaplanowano sale konferencyjne – gmach Andersia Tower, budowany przez międzynarodową firmę von der Heyden Group. Sale konferencyjne o zróżnicowanej wielkości posiadają także wszystkie ostatnio budowane obiekty biurowe. Brak jest wyspecjalizowanego centrum kongresowego, jednak wydaje się, iż w przypadku dużych imprez z udziałem licznych uczestników zaadaptowane tereny Międzynarodowych Targów Poznańskich z powodzeniem spełniają wysokie wymagania organizatorów kongresów.

Wykres 38. Korzystający z obiektów noclegowych turystyki w Poznaniu w latach 1995-2004

Źródło: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Poznania w 2004 r.*

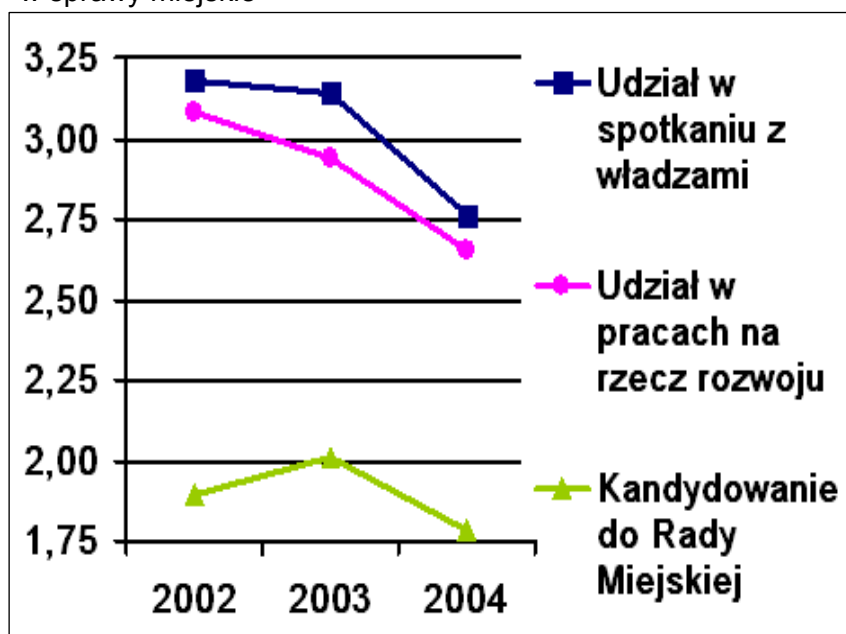
2.11. ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I DZIAŁALNOŚĆ URZĘDÓW W OCENIE MIESZKAŃCÓW

Mieszkańcy organizują się w osiedla - jednostki pomocnicze, powstające jedynie z inicjatywy społeczności lokalnych. Dbają one o zaspokajanie wspólnych potrzeb lokalnych, a w szczególności o ład przestrzenny, porządek i bezpieczeństwo, lokalną infrastrukturę techniczną i drogową, mienie Miasta znajdujące się na terenie osiedla, stan środowiska, zakres usług świadczonych na terenie osiedla, rozwój kultury, sportu i rekreacji. Na koniec lipca 2005 r. na terenie Poznania funkcjonowało 67 osiedli. Poznańskie osiedla zajmują powierzchnię ponad 224 km², tj. 85,8% powierzchni miasta.

Zamieszkuje je ponad 507 tys. osób, co stanowi 88,6% ogólnej liczby mieszkańców. W radach osiedli działa ponad 850 radnych osiedlowych, wybranych przez mieszkańców. Głównym źródłem wiedzy mieszkańców Poznania na temat funkcjonowania Miasta jest telewizja (94,5% wskazań), w dalszej kolejności prasa i radio (po 88% wskazań). Ulotki i broszury opracowywane przez UMP znalazły się na szóstym miejscu (27,3% wskazań, spadek o 11% w porównaniu z 2003 r.), za znajomymi i kampaniami plakatowymi.

Miejski Informator Multimedialny wskazało 18,5% respondentów, a spotkania z radnymi lub przedstawicielami Urzędu wskazało zaledwie 1,8% respondentów. Pełność, wiarygodność i atrakcyjność materiałów informacyjnych opracowanych przez Urząd Miasta badani poznaniacy oceniają raczej dobrze. Chęć spotkania z przedstawicielami władz miejskich deklaruje prawie 25% mieszkańców. Gotowość udziału w pracach zespołu przygotowującego program rozwoju osiedla zadeklarował co piąty badany. Gotowość kandydowania na radnego w najbliższych wyborach wyraziło niecałe 5% poznaniaków, zatem gotowość zaangażowania w sprawy miejskie kształtuje się wśród poznaniaków na raczej niskim poziomie.

Wykres 39. Ocena gotowości poznaniaków zaangażowania się w sprawy miejskie

Źródło: Centrum Badania Jakości Życia

W programie aktywności obywatelskiej ważną rolę pełni kilkaset organizacji pozarządowych, współpracujących z jednostkami samorządowymi poprzez współuczestnictwo w organizacji i dofinansowaniu przedsięwzięć z zakresu: pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych; profilaktyki i promocji zdrowia oraz rozwiązywania problemów alkoholowych; kultury fizycznej i sportu; upowszechniania turystyki; realizacji projektów kulturalnych i promocji kultury; edukacji kulturalnej oświaty i wychowania; ochrony zabytków oraz poradnictwa konsumenckiego.

W 2004 r. Miasto dofinansowało 612 fundacji, organizacji, towarzystw, stowarzyszeń, kościołów i parafii, klubów sportowych oraz różnych związków. Największą aktywność wykazały organizacje zajmujące się organizacją imprez i zajęć sportowych, pomocą społeczną i ochroną zdrowia oraz kulturą i sztuką.

3. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

W niniejszym rozdziale opisano powiązania Miejskiego Programu Rewitalizacji z priorytetami i celami rozwojowymi, zapisanymi w znaczących dokumentach strategicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

3.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU 2004-2006

Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r.

Cel strategiczny: celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.

Wybrane cele cząstkowe, w których mieści się tematyka rewitalizacji:

- zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia,
- wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Programy realizowane w ramach NPR koncentrują się w kilku podstawowych osiach rozwoju, zagadnienia rewitalizacji mieszczą się w **piątej osi rozwoju**:

- „Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.”
- Instrumenty realizacji (wieloletnie) to Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) w tym Priorytet 3 „Rozwój lokalny”, działanie 3.3. „Rewitalizacja obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych”.

3.2. DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE POLITYKĘ NA SZCZEBLU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO:

3.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020

Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005r..

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego jest dokumentem zawierającym zbiór wytycznych odnoszących się do kierunków rozwoju regionalnego na okres do 2020 roku. W Strategii przyjęto podział celów, których realizacja przyczynić się ma do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju województwa wielkopolskiego.

- Cel generalny Strategii:

Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

Działania przewidywane w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji w wysokim stopniu są spójne z następującymi celami Strategii Rozwoju Województwa.

- **Cel strategiczny 1 – Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku.**

- W tym cele operacyjne:

- 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.
- 1.2. Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem.
- 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego.
- 1.5. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych.
- 1.6. Wzmocnienie regionotwórczych funkcji aglomeracji poznańskiej jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim.
- 1.8. Restrukturyzacja obszarów oraz sektorów o niewłaściwym potencjale rozwojowym.

Cel strategiczny 2 - Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa.

W tym cele operacyjne:

- 2.2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.
- 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu.

Cel strategiczny 3 – Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia.

W tym cele operacyjne:

- 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia.
- 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia.

Cel strategiczny 4 – Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego.

W tym cele operacyjne:

- 4.2. Poprawa warunków mieszkaniowych.
- 4.3. Rozwój usług socjalnych.
- 4.4. Wzrost bezpieczeństwa.
- 4.5. Ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych.
- 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu.

Cele horyzontalne:

- 1. Ład przestrzenny.
- 2. Zrównoważony rozwój.
- 3. Społeczeństwo informacyjne.
- 4. Innowacje.
- 5. Integracja województwa z europejską i globalną przestrzenią społeczno-gospodarczą.
- 6. Równe szanse.

3.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego

Plan został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą z dnia 26 listopada 2001 roku nr XLII / 628 / 2001.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego ustala generalne zasady mające wpłynąć na poprawę ładu przestrzennego regionu.

W ramach Planu wyróżniono cele zagospodarowania przestrzennego województwa w trzech głównych kategoriach:

- efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania,
- tworzenie warunków do poprawy jakości życia i rozwoju zrównoważonego,
- zwiększenie konkurencyjności województwa.

Najbardziej istotne zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, dotyczące zasad kształtowania przestrzeni, znajdują bezpośrednie odniesienie w Miejskim Programie Rewitalizacji.

- Główne zasady zagospodarowania przestrzennego woj. wielkopolskiego:
 - tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego;
 - zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz;
 - tworzenie wielofunkcyjnych struktur przestrzennych (przełamywanie monofunkcyjności);
 - dążenie do dalszej intensyfikacji rozwoju najbardziej aktywnych gospodarczo obszarów z równoczesnym przełamywaniem impasu gospodarczego obszarów wymagających aktywizacji.
 - ochrona dziedzictwa kulturowego, tożsamości i tradycyjnych elementów środowiska miejskiego, respektowanie zaleceń wynikających z przepisów ochronnych i poszerzanie zakresu ochrony prawnej;

- zabezpieczanie na obszarze śródmieść terenów pod inwestycje publiczne;
- planistyczne przygotowanie oferty terenów dla mieszkańców o różnym stopniu zamożności;
- zapewnienie sprawnego transportu publicznego i ułatwienia w ruchu pieszym i rowerowym, w układach komunikacyjnych, narzucenie bezkolizyjności tylko autostradzie i drogom ekspresowym;
- harmonijne rozwijanie przestrzeni publicznych ulic i placów; uwzględnianie takich elementów jak: skwery, parki, aleje, ogrody; wyznaczanie miejsc pod parkingi strategiczne;
- utrzymanie terenów biologicznie czynnych w formie korytarzy zieleni;
- wykorzystanie atutów wynikających z ukształtowania terenu, osi widokowych, dominant przestrzennych, panoram;
- podnoszenie wymogów architektonicznych w stosunku do obiektów realizowanych w obszarze śródmieść i w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych;
- podejmowanie opracowań dotyczących rewaloryzowania zabytkowych dzielnic, rehabilitowanie "blokowisk";
- włączanie problematyk społecznej i gospodarczej do procesów planistycznych; ukierunkowanie sektora prywatnego na udział w inwestycjach publicznych;
- współdziałanie różnych podmiotów w tym służb planowania przestrzennego w tworzenie programów likwidowania enklaw patologii społecznych;
- uwzględnienie problematyki związanej z bezpieczeństwem;
- stymulowanie zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta, wyrażanie opinii na temat lokalnego środowiska.

3.3. DOKUMENTY OKREŚLAJĄCE POLITYKĘ MIASTA POZNANIA

3.3.1. Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania

Jest to najważniejszy dokument określający strategiczne cele i kierunki rozwoju miasta Poznania. Program przyjęto: Uchwałą Rady Miasta Poznania z dnia 17 maja 1994 roku w sprawie przyjęcia Deklaracji Misji i Celów Programu Strategicznego Rozwoju miasta Poznania oraz Uchwałą Rady Miasta Poznania z dnia 20 czerwca 1995 roku w sprawie Aprobaty działań zmierzających do realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania.

- **Cele strategiczne:**

- Cel 1 - Poprawienie stanu środowiska przyrodniczego, warunków życia mieszkańców i bezpieczeństwa publicznego.
- Cel 2 - Polepszenie funkcjonowania, unowocześnienie i rozwój organizmu miejskiego.
- Cel 3 - Kreowanie zrównoważonej i nowoczesnej gospodarki, miasta otwartego na inwestorów, partnerów gospodarczych i turystów.
- Cel 4 - Stymulowanie rozwoju Poznania jako ośrodka o znaczeniu międzynarodowym poprzez integrowanie potencjałów: naukowego, gospodarczego i kulturalnego.
- Cel 5 - Wzmocnienie pozycji Poznania jako usługowego centrum o randze ponadregionalnej.

Miejski Program Rewitalizacji ze względu na swoją interdyscyplinarność i kompleksowość działań rewitalizacyjnych w znacznym stopniu wiąże się z celami strategicznymi miasta.

3.3.2. Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010

Plan został przyjęty Uchwałą Nr LVI/592/IV/2004 Rady Miasta Poznania z dnia 23 listopada 2004 r.

Nadrzędnym założeniem Planu Rozwoju Poznania 2005–2010 jest zachowanie spójności z dokumentem o podstawowym znaczeniu dla zarządzania strategicznego, jakim jest wymieniony w poprzednim podrozdziale Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania .

Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005–2010 ma charakter średniookresowej strategii rozwoju miasta. W Planie Rozwoju Poznania wskazano osiem priorytetów rozwoju. Są to :

- Nowe miejsca pracy.
- Inwestowanie w wiedzę.
- Dostępny Poznań.
- Nowe techniki informacyjno – komunikacyjne.
- Wysoka jakość zamieszkania.
- Kultura i rekreacja.
- Nowa jakość centrum miasta.
- Obywatelski Poznań.

Miejski Program Rewitalizacji wpisuje się w realizację szeregu ww. priorytetów i programów zawartych w Planie Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010. Z punktu widzenia Miejskiego Programu Rewitalizacji kluczowe znaczenie mają programy zawarte w priorytetach: „Nowa jakość centrum miasta” oraz „Wysoka jakość zamieszkania”.

Priorytet „Nowa jakość centrum miasta” odnosi się do zapewnienia możliwości dalszego rozwoju przestrzennego śródmiejskich obszarów z zachowaniem spójności urbanistyczno-architektonicznej i ożywieniem lokalnej gospodarki. oraz zachowania istniejącego dziedzictwa historycznego. W ramach priorytetu wyróżniono dwa rodzaje działań:

- działania związane z poprawą jakości obszarów, które obecnie faktycznie pełnią funkcje centrum miasta;
- działania związane z przywracaniem funkcji śródmiejskich obszarom, które mimo centralnego położenia utraciły swoje funkcje centrotwórcze;

Priorytet realizowany jest przez pięć programów:

- Program „Ring Stübkena”.
- Program „Śródka – przywrócenie rzeki miastu”.
- Program „Trakt Królewsko-Cesarski”.
- Program „Odbudowa ciągów spacerowo-handlowych”.
- Program „CITY – wykreowanie nowego centrum miasta”.

Priorytet „Wysoka jakość zamieszkania” odnosi się do takich aspektów jak poprawa standardu zabudowy mieszkaniowej, utworzenie bezpiecznych i przyjaznych mieszkańcom przestrzeni publicznych oraz zachowanie i poprawa jakości środowiska naturalnego. Te wartości postrzegane są w procesie jako podstawowe, decydujące kryteria wyznaczania terenów do rewitalizacji.

Priorytet realizowany jest przez pięć programów:

- Program „Zielony Poznań przyjaznego środowiska”.
- Program „Mieszkajmy w Poznaniu’ – program tworzenia warunków mieszkaniowych.
- Program „Mieszkajmy w Poznaniu” – rewitalizacja terenów zdegradowanych.
- Program „Bezpieczny Poznań”.
- Program „Bezpieczeństwo zdrowotne”.

3.3.2. Polityki i programy sektorowe miasta Poznania

3.3.2.1. Miejska Strategia Polityki Społecznej

Dokument został przyjęty Uchwałą nr XXXIII/262/IV/2003 Rady Miasta Poznania z dnia 18 listopada 2003 r.

- Cele ogólne:
 - Funkcjonalna społeczność – zaradnych obywateli;
 - Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców;
 - Wzmacnianie potencjału społeczności, jej instytucji i zasobów;
 - Wyprzedzanie zdarzeń;
 - Przeciwdziałanie dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniom społecznym.
- Priorytetowe cele:
 - Działanie na rzecz dzieci i młodzieży;
 - Ochrona standardu życia i poprawa funkcjonowania seniorów;
 - Ochrona standardu życia i poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych;
 - Programy adresowane do osób i grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji socjalnej.

Miejski Program Rewitalizacji jest zgodny z wieloma celami i priorytetami Miejskiej Strategii Polityki Społecznej i umożliwi ich realizację w ramach zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych obszarów zdegradowanych.

3.3.2.2. Polityka Transportowa Miasta Poznania

Dokument został przyjęty przez Radę Miasta w dniu 18.11.1999 r., Uchwałą Nr XXIII/269/II/99.

- Cele generalne i główne:

- osiągnięcie zrównoważonego systemu transportowego pod kątem gospodarczym, przestrzennym, ekologicznym i społecznym, w ramach politycznie uzgodnionych priorytetów i instrumentów wdrażania;
- stworzenie optymalnego systemu transportowego w skali aglomeracji poznańskiej (Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego) z uwzględnieniem rozwoju powiązań regionalnych, sprzyjających zachowaniu funkcji Poznania jako centrum regionu oraz rozwój powiązań krajowych i międzynarodowych dla zapewnienia należytego wzrostu gospodarczego, naukowego i kulturalnego aglomeracji poznańskiej.
- Cele szczegółowe i cząstkowe:
 - zapewnienie dostępności do systemu transportowego osobom niepełnosprawnym;
 - pobudzenie aktywności podmiotów gospodarczych działających w sferze transportu zbiorowego;
 - umożliwienie mieszkańcom partycypowania w różnych formach aktywności, wyrównywanie szans w działaniu na rynku pracy i nauki;
 - rozszerzenie zasięgu oddziaływania rynku miejskiego;
 - usprawnienie pracy służb komunalnych;
 - stymulowanie rozwoju gospodarczego i przestrzennego miasta;
 - stymulowanie rozwoju turystyki;
 - ochrona wartości naturalnych i kulturowych;
 - współtworzenie ładu przestrzennego, oszczędność terenów miejskich;
 - ułatwienie integracji z Miastem obszarów metropolitalnych;
 - redukcja oddziaływań hałasu, emisji spalin;
 - poprawa bezpieczeństwa ruchu w celu ochrony zdrowia i życia mieszkańców;
 - stworzenie warunków dla partycypacji społecznej w kształtowaniu polityki komunikacyjnej i rozwiązań systemu transportowego;

- wzmacnianie znaczenia miasta w skali krajowej, regionalnej, a także międzynarodowej.

Dokument realizuje cele zarówno o charakterze transportowym jak i poza transportowym i w wielu aspektach ściśle wiąże się z zagadnieniami rewitalizacji terenów miejskich, które są przedmiotem Miejskiego Programu Rewitalizacji.

3.3.2.3. Program Ochrony Środowiska dla miasta Poznania na lata 2004-2007.

Program przyjęty Uchwałą NR XLVII/500/4/2004 Rady Miasta Poznania z dnia 22 czerwca 2004 roku.

- Aspekty działań:
 - działania o charakterze systemowym:
 - o Zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko dzięki modernizacji i integracji systemu transportowego,
 - o Tworzenie zieleni urządzonej dla odciążenia naturalnie ukształtowanych obszarów zieleni i równoczesnego udostępnienia mieszkańcom przyjaznego otoczenia zielenią w mieście,
 - o Zapewnienie wysokich standardów życia mieszkańców Poznania przy zachowaniu istniejących walorów przyrodniczych i kulturowych oraz ładu przestrzennego,
 - o Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko miasta Poznania.
 - poprawa stanu środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego:
 - o Poprawa jakości wód powierzchniowych i zapewnienie odtwarzalności zasobów wód podziemnych,
 - o Osiągnięcie najwyższej jakości powietrza (klasa A) i wyeliminowanie lokalnych uciążliwości,
 - o Zmniejszenie uciążliwości akustycznych występujących na obszarze miasta do poziomu akceptowalnego pod względem prawnym i społecznym.

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego:
 - o Utrzymanie i wzbogacenie zasobów różnorodności biologicznej oraz optymalne funkcjonowanie systemu obszarów (obiektów) chronionych.

Miejski Program Rewitalizacji bezpośrednio nawiązuje do działań opisanych w Programie Ochrony Środowiska dla miasta Poznania. Cele i priorytety ochrony środowiska są integralnymi elementami działań rewitalizacyjnych.

3.3.2.4. Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu

Dokument przyjęty Uchwałą NR XL/474/III/2000 Rady Miasta Poznania z dnia 11 lipca 2000 roku. Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu opracowana w 2000 r. przez zespół pod redakcją prof. Stefana Bosiackiego. jest ważnym dokumentem, stanowiącym podstawę i bezpośrednio powiązany ze Strategią Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu” do 2013 r., jest: Opracowanie zawiera szczegółową diagnozę sytuacji Poznania na krajowym i międzynarodowym rynku turystycznym. Określonych zostało sześć rynkowych segmentów docelowych:

- segment turystyki biznesowej,
- segment turystyki kongresowo-konferencyjnej,
- segment turystyki tranzytowej,
- segment turystyki wypoczynkowej,
- segment turystyki kulturowej,
- segment turystyki aktywnej,

Najważniejszy z punktu widzenia Miejskiego Programu Rewitalizacji oraz wspomnianego wcześniej Programu „Trakt Królewsko - Cesarski w Poznaniu” jest segment turystyki kulturowej.

Miejski Program Rewitalizacji przewiduje działania służące rozwojowi segmentu turystyki kulturowej i tym samym realizuje cele Strategii Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu.

3.3.2.5. Miejski Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego

Dokument przyjęto Uchwałą Rady Miasta nr XXXVII / 316 / IV / 2004 w dniu 3 lutego 2004r. Celem Programu jest zmniejszenie poczucia zagrożenia mieszkańców, ograniczenie przestępczości i zwiększenie ochrony bezpieczeństwa.

- Główne cele:
 - ograniczenie stopnia przestępczości;
 - zmniejszenie poczucia zagrożenia;
 - poprawa ochrony bezpieczeństwa mieszkańców.
- Dział represyjny:
 - skuteczne zwalczanie przestępczości zorganizowanej;
 - skuteczne ściganie sprawców ciężkich i brutalnych;
 - zwalczanie przestępczości pospolitej, najbardziej dolegliwej dla mieszkańców;
 - zwiększanie ujawnialności i wykrywalności w zakresie przestępczości nieletnich.
- Dział prewencyjny:
 - przeciwdziałanie alkoholizmowi, ograniczenie narkomanii, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ograniczenie zjawisk subkultur młodzieżowych, przeciwdziałania zagrożeniom związanym z działalnością sekt;
 - poszerzenie możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu;
 - wprowadzenie programów edukacyjnych na temat zagrożeń;
 - programy cząstkowe (kierunkowe) m.in.:
 - o Program „Bezpieczne Miasto”: obniżenie stopnia przestępczości, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,

- o Program „Bezpieczna Szkoła”,
 - o „Sąsiedzki Program Przeciwdziałania Przestępczości”,
 - o Program przeciwdziałania zagrożeniom w komunikacji miejskiej i na przystankach,
 - o Program monitorowania miasta Poznania, obejmujący najbardziej zagrożone miejsca.
- Dział porządkowy:
 - sprawna identyfikacja i natychmiastowe usuwanie zniszczeń i nieporządku w miejscach publicznych;
 - rekultywacja zdegradowanych terenów.

Realizacja celów Programu ściśle wiąże się z działaniami przewidywanymi przez Miejski Program Rewitalizacji, a stopień bezpieczeństwa stanowi jedno z pięciu podstawowych kryteriów kwalifikowania obszarów kryzysowych – podlegających rewitalizacji.

3.3.2.6. Wieloletni Program i Zasady Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi

Dokument przyjęto Uchwałą Rady Miasta nr L/536/IV/2004 w dniu 20 lipca 2004 r. Zapisy Programu określają zasady, formy i zakres współpracy organów samorządowych Miasta z organizacjami pozarządowymi i społecznością miasta.

- Cel główny:

Budowanie partnerstwa pomiędzy samorządem Miasta Poznania i organizacjami pozarządowymi, służącego diagnozowaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców Miasta Poznania, kreowaniu polityki społecznej oraz wzmacnianiu aktywności społeczności lokalnej.
- Cele szczegółowe:
 - promowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspieranie aktywności społeczności lokalnych,

- poprawa jakości usług publicznych,
- objęcie szerszych grup potrzebujących usługami społecznymi dzięki zaangażowaniu środków pozabudżetowych,
- wspieranie rozwoju inicjatyw obywatelskich i stymulowanie ich dzięki udziałowi środków budżetu Miasta w rozwoju rynku usług społecznych finansowanego przez organizacje społeczne, fundusze charytatywne i prywatne,
- zapewnienie efektywnego wykonywania zadań publicznych Miasta wynikających z przepisów prawa przez włączenie do ich realizacji organizacji pozarządowych.

Przewidywany i realizowany w Miejskim Programie Rewitalizacji proces konsultacji społecznych (będący jednym z podstawowych wymogów działań rewitalizacyjnych) jest w całości zgodny z celami ww. Programu.

3.3.2.7. Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Poznania na lata 2004-2008

Program został przyjęty dnia 20 lipca 2004r. Uchwałą Nr L/535/IV/2004

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Poznania na lata 2004-2008 tworzy warunki do zaspokajania potrzeb gospodarstw domowych o niskich dochodach, poprzez zapewnienie lokali socjalnych, lokali zamiennych i lokali mieszkalnych, których umowy najmu zawierane są na czas nieokreślony.

W skład dokumentu wchodzi m.in. analiza potrzeb finansowych oraz plan remontów i modernizacji wynikający ze stanu technicznego budynków i lokali z podziałem na lata 2004-2008.

Przewidywane korzyści wynikające z wprowadzenia Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy w nawiązaniu do celów Miejskiego Programu Rewitalizacji:

- zmniejszenie awaryjności instalacji wewnętrznych obniży koszty eksploatacji budynków,

- zlikwidowanie niekorzystnych tendencji w budynkach,
- zahamowanie procesu degradacji budynków,
- korzyści dla najemców , którym w zamian za wyższy czynsz obniżą się koszty eksploatacji lokali mieszkalnych

Ze względu na fakt, że większość działań rewitalizacyjnych dotyczy substancji mieszkaniowej, Miejski Program Rewitalizacji w sposób bezpośredni przyczyni się do realizacji celów ww. Programu.

3.3.2.8. Strategia Rozwoju Produktu Turystycznego Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu

Dokument został przyjęty Uchwałą nr LXXXVII/988/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 7 lutego 2006 roku.

W 2005 roku Miasto Poznań wraz z grupą Partnerów (instytucji kultury i nauki) przystąpiło do realizacji projektu pt. Opracowanie Strategii Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko–Cesarski w Poznaniu” wraz z katalogiem projektów operacyjnych do 2013r. Ww. projekt jest I etapem Programu „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu”, ujętego w „Planie Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005–2010”. W ten sposób Poznań jako drugie miasto w Polsce rozpoczął realizację założeń Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013”.

Opracowanie Strategii nastąpiło na podstawie porozumienia Prezydenta Miasta Poznania, Ministra Kultury oraz Marszałka Województwa Wielkopolskiego, przy wspólnym wysiłku merytorycznym i finansowym Partnerów Projektu oraz Miasta Poznania.

Strategia zawiera ocenę stanu aktualnego potencjału Poznania w zakresie turystyki kulturowej oraz określa cele i kierunki rozwoju tej sfery życia gospodarczego miasta, konkretyzuje obszary produktowe i linie tematyczne oraz określa programy i przedsięwzięcia realizacyjne. Strategia wpływa na możliwości rozwoju Poznania i województwa wielkopolskiego w dziedzinie turystyki kulturowej, jest jedną z ważnych inicjatyw na rzecz wzrostu konkurencyjności

regionu i integracji działań instytucji kultury i nauki (Partnerów Programu) oraz jednostek samorządowych na tym obszarze.

Podjęcie działań w oparciu o Strategię wpłynie na umocnienie tożsamości narodowej i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, zwiększenie uczestnictwa mieszkańców i turystów w odbiorze kultury oraz zwiększenie atrakcyjności Poznania i Wielkopolski na krajowym i europejskim rynku turystyki kulturowej.

- Spośród celów programu najważniejszymi są:
 - umocnienie tożsamości narodowej i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń,
 - zwiększenie atrakcyjności Poznania i Wielkopolski na krajowym i europejskim rynku turystyki kulturowej.
 - Zakres Programu obejmuje:
 - wykreowanie i wdrożenie koncepcji Narodowego Produktu Turystycznego Poznania,
 - rewitalizację zasobów i obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się na obszarze "Traktu Królewsko - Cesarskiego",
 - koordynację imprez kulturalnych i współdziałanie instytucji kultury i nauki,
 - wprowadzenie systemu zintegrowanej promocji i sprzedaży Narodowego Produktu Turystycznego Poznania.

Miejski Program Rewitalizacji wiąże się integralnie z Programem „Trakt Królewsko – Cesarski” i ma istotne znaczenie dla możliwości realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w odniesieniu do obiektów dziedzictwa narodowego.

3.3.4. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Poznania

Obowiązującym dokumentem jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Poznania przyjętym Uchwałą Rady Miasta Poznania Nr XXIV/276/II/99 z dnia 23 listopada 1999r. z późniejszymi zmianami wg Uchwały Nr XXV/171/IV/2003 z dnia 10 lipca 2003r.

Zgodnie z przyjętą w dniu 16 grudnia 2003 Uchwałą Nr XXXV/291/IV/2003 dotyczącą przystąpienia do zmiany Studium, obecnie prowadzone są prace zmierzające do zakończenia opracowania Studium, jako dokumentu szczegółowo odnoszącego się do kwestii rozwoju przestrzennego miasta, zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Określone w „Studium..” kierunki i cele zagospodarowania przestrzennego miasta stanowią jedną z podstaw Miejskiego Programu Rewitalizacji.
--